Sud

Revistă lunară de cultură editată
de Fundația „Dimitrie Bolintineanu“,
Bolintin Vale – Giurgiu – București

11-12

NR 11-12 (124-125) • ANUL 13 • NOIEMBRIE - DECEMBRIE 2009

Publicația apare cu sprijinul Primăriei orașului Bolintin Vale, județul Giurgiu.

Urăm colaboratorilor și cititorilor revistei noastre Sărbători fericite și un An Nou îmbelșugat !

1 Decembrie 1918
Trepte ale Marii Uniri a românilor

Înainte de a scrie câteva rânduri despre sărbătoarea Marii Uniri a românilor, aș vrea să răscolesc orgoliul localnicilor din orașul Bolintin și să amintesc că ei sunt îndreptățiți – aceasta presupune că au o datorie în plus - să sărbătorească Ziua Națională cu un sentiment motivat de mândrie. Cel mai ilustru dintre înaintașii lor, poetul Dimitrie Bolintineanul, a fost și unul dintre martirii luptei pentru unirea provinciilor românești.

Se afla la Paris când a izbucnit Revoluția de la 1848. Înflăcărat de idealurile răzvrătiților francezi, împreună cu prietenii lui se va întoarce grăbit în țară și va propaga ideile revoluționare. Scoate ziarul *„Poporul suveran”* și, prin scris și acte de curaj, sprijină ideilor lui Nicolae Bălcescu și ale fraților lui revoluționari. Va face parte din deputația care a negociat, la 13 septembrie 1848, cu Fuad Pașa venit la București cu armată să înăbușe revoluția. I-a reușit. Răzvrătiții vor fi arestați și exilați. Departe de patrie, Bolintineanu nu se resemnează. Scoate, împreună cu alții, o revistă care, prin nume, *„România viitoare”*, dezvăluia încă și mai bine crezul adevărat și intenția neclintită de a continua lupta pentru o patrie întregită a românilor. Înainte de a muri, la 20 august 1872, apucase să-și vadă profețiile împlinite numai pe jumătate, prin unirea, în 1859, a Țării Românești cu Moldova. Marea Unire se va

(continuare în pag. 21)

George Apostoiu

20 de ani de la Revoluția din ’89

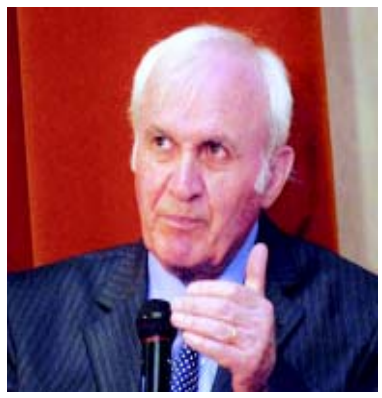
Nu văd de ce m-aș îndărătnici să accept că în Decembrie 1989 a fost altceva decât o revoluție get-beget, cu seria de demarcații care o clasează în altă parte decât unde alții îi văd locul. Mă voi mărgini a argumenta prin ceea ce generația în care intru știe prea bine și poate așeza alături cei doi termeni ai binomului societal. Vreau să spun, mi-e prea clar de la ce am plecat și încotro ne-am propus să pornim. Dimineața ne trezeam, ca de obicei, aceiași, cu ochii la ceasul binecunoscut, cu al său cadran colorat în roșu. După amiaza am consumat-o în atmosfera dezarticulată a confuziei. Seara aveam să aflăm că azimutul fusese fixat. Alesesem drumul spre antitotalitarism, deci spre democrație. Ne credeam, cu simțurile umflate de euforie, invitați la degustări pe săturate la masa Clubului celor aleși. Partidul unic lăsa loc pluripartitismului. Economia supracentralizată părăsea corabia pentru a face loc entuziasmului nestăvilit al economiei de piață. Drepturile noastre, toate, aveau cale deschisă sub cerul democrației autentice. Statul de drept, cât pe ce să înceapă. Ce ingredient mai putea să încapă în incantația orei astrale anunțată României ?

Am lăsat în urmă douăzeci de ani. Precum Dumas, căutam a ne dumiri cam pe unde suntem. „Viata noastră, ce-ați făcut cu ea ?”. Tulburătorul vers, mai actual ca oricând rămâne. Și asta pentru că știm bine, nimic nu ne-a ieșit așa cum ne dorisem. Sau cum ni se promisese. Și chiar ce crezusem că așteaptă să intre pe ușă s-a dovedit surprins de indecizii, ezitări, cu efecte calorice departe de prezumții. Am putea întocmi un glosar de dezamăgiri, de violente dezamăgiri. Povestea cu gardul și leopardul a făcut carieră pe Dâmbovița. Am avut parte de cea mai usturătoare tranziție din câte

(continuare în pag. 21)

Neagu Udroiu

ION BRAD – 80
„Am impresia că prin poezia română actuală bântuie un proletcultism întors pe dos“

Florentin Popescu : *Pentru început o întrebare de ordin general: Cum se vede viața din „piscul” celor opt decenii pe care le-ați aniversat de curând ?*

Ion Brad: Ca un fenomen natural, biologic și istoric, când nu e prea rău deformată de boli și de turbulențe social-politice. Din păcate, în cei 80 de ani ai mei, am avut din plin de toate. De mai multe ori am trecut pe lângă moarte, iar răsturnările istorice aproape m-au cocoșat, implicându-mă, cu sau fără voia mea. Dar, copil de țărani fiind, crescut le școlile și în credința Blajului istoric, am încercat să rămân întotdeauna devotat neamului din care fac parte și culturii naționale. Cât am reușit și cât nu, vor judeca în continuare cei care pot cântări cu dreptate faptele și cărțile mele.

A consemnat Florentin Popescu
Octombrie 2009

(continuare în pag. 3)

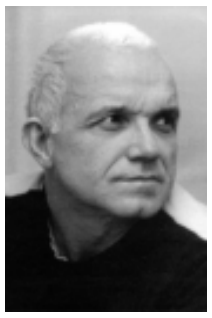
Teodor Vârgolici:
Tudor Vianu
pag. 4

Victoria Milescu:
Versuri
pag. 9

Mihai Popa:
Evoluție istorică și circularitate la C. NOICA
pag. 7

Traian Popa, dr. Cristian Schuster:
Descoperiri arheologice pe Valea Argeșului
pag. 18

Delimitări

Un nedreptățit al literaturii sudului

Liviu Ioan Stoiciu

S-a pierdut numărul ediţiilor Concursului de creaţie literară „Dimitrie Bolintineanu” de la Bolintin Vale – nici măcar organizatorul lor, Constantin Carbarău, nu le mai consemnează. An de an au fost premiaţi debutanţi care au confirmat în literatura română, publicându-şi cărţile lor, apreciate de critică, unii dintre ei devenind lideri de generaţie, scriitori cunoscuţi. Puţine asemenea concursuri de debut, în ţară, au impus atâtea personalităţi literare (o parte din vină, în acest sens, având-o şi juriul Concursului „Dimitrie Bolintineanu”, care se respectă). Organizatorul lui, Constantin Carbarău, rămâne mereu în umbră. Deşi de 12 ani Constantin Carbarău editează la Bolintin Vale (cu ajutorul Primăriei locale; în faţa primarului şi consilierilor căreia ne scoatem pălăria), lună de lună, o revistă de cultură onorabilă. Revistă intitulată *Sud*, cu care puţine judeţe se pot lăuda (ea acoperă, de altfel, mai multe judeţe din partea de sud a ţării care nu au reviste de cultură lunare sau nu au deloc reviste de cultură; motiv să laud încă o dată buna-credinţă a autorităţilor din Bolintin Vale, care fac din *Sud* o investiţie pe termen lung). O revistă precum *Sud* poate fi considerată şi o operă remarcabilă pentru biobibliografia lui Constantin Carbarău. Ciudat, însă (de vină e destinul său ingrat), Uniunea Scriitorilor, căreia revista *Sud* îi serveşte interesele, uită să-i fie recunoscătoare lui Constantin Carbarău. Uniunea Scriitorilor ar fi trebuit să-l primească automat în rândurile sale (las la o parte faptul că în afara operei care e colecţia în sine a revistei *Sud*, Constantin Carbarău are şi cărţi originale ale sale publicate). Ca la români, însă: „din contră”, Uniunea Scriitorilor, prin Comisia sa de validare, a ţinut să-l umilească pe Constantin Carbarău, refuzându-i la Bucureşti dosarul de primire ! De ce ? Fiindcă domnia sa e plin de bun simţ, de o modestie în comportamentul public neobişnuită, e „nebăgăreţ”, nu dă peste nimeni, nu face scandal şi e devotat literaturii şi culturii române în linişte şi pace (Constantin Carbarău a lucrat cea mai mare parte din viaţă la Ministerul Culturii şi are cultul actului de creaţie profesionist). Sunt primiţi în Uniunea Scriitorilor autori de cărţi care niciodată n-or să însemne nimic (şi nu vor mişca un deget pentru breaslă), în schimb nu e primit în rândurile sale editorul unei reviste de cultură lunare care publică scriitori cu nemiluita (şi le comentează cărţile şi statutul public, are opinii de actualitate şi cultivă „literatura sudului” cu predilecţie) şi care anual scoate debutanţi pe piaţa literară prin concursul său intitulat „D. Bolintineanu” ! Pentru mine e de neînţeles de ce Uniunea Scriitorilor s-a dovedit a fi nedreaptă cu Constantin Carbarău în 2009, sper să-şi îndrepte greşeala în anul care vine, să rămână credibilă prin toate întreprinderile sale.

Am promis, la înmânarea premiilor ediţiei din 2009 a Concursului de creaţie literară „Dimitrie Bolintineanu”, la Bolintin Vale, pe 24 octombrie, că o să dau de gol, aici, citate mai aparte din manuscrisele prezentate (toate, cu moto-uri, n-am să le ştiu niciodată autorul), să rămână consemnată o stare de spirit (la nivelul debutanţilor în poezie) a acestor vremuri. Întâi, trebuie să observ că s-a schimbat vocabularul celor ce scriu versuri, nou-veniţi, „neologismele” din civilizaţia cotidiană au năvălit fără nici o oprelişte (o fi rău, o fi bine ?), în principal din viaţa computerizată – vă fac o listă, de curiozitate: „card”, „un joint”, „ţi-am dat ctrol alt delete”, „reply sau log off”, „conectaţi la USB-uri”, „tastele de la mobil”, „mănâncă popcorn”, „soarbe din Red Bull”, canabis, „Heaven”, „telecomandă”, Discovery, Channel, „prezervative”, „jacuzzi”, „tricou pe care scrie *I-am God*”, „level 2”, „winter-fresh”, „te dai cu crema SPF 18 pe ochi”, „pe ritm de reggaton”, „din deipnon-ul mental”, „lichid de frâne”, „rock”, „snak”, „Lapton”, „celule stem”, dar şi cuvinte precum „paratextuale şi intertextuale”, „postmodernism” şi „poezii postmoderniste”, sau „monitor”, „îi par o simplă Kore”, „reluarea jackthespirate”, „ora de wrestling pe tvsport”, „dau cu mobilul de pereţi”, „de când drogaţii s-au mutat la casă”, „looser”, „fan-club”, „când Diaconescu se laudă cu rating”, „microbuz”, „chill”, „sleepy”, „taste, nimeresc enter-ul”, „parola de la messenger”, „superman”, „videoclip”, „chipsuri”, „hard-disk”, „poster cu Bob Dylan”, „CD”, „updated”, „jocuri video”, „marketing”, „cyborg”, „horror”, „supermarket”, „la cules de căpşune în Spania”… Vă puteţi imagina cum va arăta poezia de mâine ? Pe de altă parte, trebuie să subliniez că manuscrisele premiate au avut valoare, că televizorul şi Internetul (de la jocuri la e-mailuri şi site-uri de socializare), care pe unii i-a tâmpit şi altora le-a ascuţit inteligenţa, n-au reuşit să acapareze în totalitate consumatorul, a mai rămas loc şi pentru creaţia literară de calitate. Poezia şi proza originală scrise în limba română îşi continuă aventura pe mâna noilor veniţi, putem fi optimişti. N-o să fac aici caz de premiaţi (evidenţiaţi şi publicaţi cu texte originale ale lor în numărul trecut al revistei *Sud*). Vă spune ceva un vers precum: „Nu eşti poet până nu intri în sistem” ? Sau: „Un gând iese din nou ca un ac printre coaste”, „Poţi naşte poemul pe cale naturală sau voit”, „Îmi vine în cap o poezie / Hai la depoetizare cu tine”… Modelul textualist (blamat de douămiişti) are căutare azi, la noii veniţi în poezie ?

Ca la orice concurs de creaţie literară sunt şi grupaje de versuri aiurea. Pentru amuzament, consemnez câteva: „Eram prea udă de mine”, „Că fericirea-i antihrist ! / Şi căutând soluţia: / M-am pus pe post / Şi nu pe ea”, „Eu sunt ratat, / Tu eşti frumoasă ! / Te-aş vrea mereu la mine-acasă / Să te ratezi din când în când / În patul meu”, „Ne iubim aprig şi tare în grup / Noi doi şi o rază de soare”, „Mi-ai demonstrat în zaţ că sunt porc / şi am vrut de la tine să storc / Că, totuşi, sunt bun de ceva. / Tu m-ai trimis pe loc undeva”, „Pace vrem să fie-n lume”, „Cuprinşi de aceleaşi inocente treburi / curgând prin pajişti albastre infinite”, „Dragostea totdeauna e pură,/ E ca o sudură”, „La iubirea cea măreaţă să dea cu piciorul”. Dar e cazul să închei cu un vers care m-a pus pe gânduri: „Moartea apare ca o pană de curent”.

10 noiembrie 2009. Bucureşti

CARNET

Supleantul

C. Stănescu

Unul dintre proeminenţii fii rătăcitori ai literaturii române, prozatorul Petru Popescu, revine în ţară ca Făt Frumos cu o carte în mână: Supleantul, povestea prezumatei idile din tinereţe pe care membrul supleant în CC al UTC din acel timp (1973) ar fi avut-o cu „fiica puterii”, fiică devotată şi iremediabil captivă în fascinaţia exercitată de istoricul său părinte, Nicolae Ceauşescu. Iubirea şi sexul, crede eroul şi prozatorul nostru, o pot smulge din cercul sau drogul fascinaţiei, redând-o, eminescian, ei însăşi pe captiva înstrăinată: iată, pe scurt, teza ori ideea romanului. Un roman al cărui titlu, Supleantul, se traduce, conform dicţionarelor, în mai multe feluri: locţiitor de judecător şi, în a suplantá, „a face pe cineva să-şi piardă creditul, favoarea, autoritatea, poziţiunea şi a-l înlocui”. În cazul nostru, al romanului cu acest titlu, înlocuitul este dictatorul Ceauşescu, iar înlocuitorul devine eroul romanului şi scriitorul lui. Ritmul vieţii americane - spunea Petru Popescu în ’91, la prima revenire în ţară - este opus naturii meditative a poeziei. Sub raport cultural domină cultura de mare tiraj. Presiunea societăţii de consum este extraordinară, iar preferinţele oamenilor sunt dictate de presiunea şi cota prosperităţii. Calea «culturii de conştiinţă» e foarte îngustă: se caută formula de succes a culturii de mare tiraj. Asta e formula romanului popular. Cultura americană – mai spunea Popescu – este o cultură de cablu, de TV, iar grija principală este ca lumea (cititorii, auditorii: stăpânii noştri ! – n.n.) să nu fie contrariată în preferinţele şi aşteptările ei: «realismul socialist» american, conchidea prozatorul, este teritoriul culturii americane de televiziune.” Urmând cu dotare şi vocaţie remarcabile aceste prescripţii şi reguli ce garantează puterea în lumea culturală americană şi fructificând în chip „american” latura senzaţională şi atracţioasă a propriilor experienţe, scriitorul vine acum cu o carte alcătuită după reţeta culturii americane de consum, un „roman popular” american oferit cititorului român, şi el un pic americanizat. Cu siguranţă cartea va avea succesul scontat: ea fructifică experienţa la vârf pe care tânărul scriitor a avut-o cu familia dictatorului român (văzut ochi în ochi doar trei minute) într-un inubliabil voiaj oficial din 1973 în America Latină, voiaj în care va fi din ce în ce mai aproape de fiica lui Nicolae Ceauşescu. Pentru siguranţa succesului de acum atracţia şi idila de atunci nu trebuie uitate, iar prozatorul le va nota în avanpremiera Supleantului: „Zoe Ceauşescu a venit cu un volum pentru autograf şi mi-a spus că este o admiratoare a operelor mele. Era o personalitate complexă, o răzvrătită, dar şi o prizonieră în interiorul familiei. Devenisem subiectul atenţiei Zoei, ca scriitor, ca persoană socială. Apoi interesul ei a căpătat o notă foarte personală, ceea ce a dat naştere zvonului privind o romance” (Cotidianul, 2008). Respectivul zvon este acum un minunat agent publicitar al romanului Supleantul, „bomba” pe care Petru Popescu o poartă în raniţa cu care revine în România. Din păcate, însă, „bomba” nu explodează. Nu explodează literar. Supleantul este departe de romanele româneşti ale lui Petru Popescu, acelea în care tânăra generaţie s-a regăsit şi pentru care l-a iubit: Prins, Sfârşit bahic şi Dulce ca mierea e glonţul patriei. Paginile rezistente, cele mai bune, din Supleantul sunt cele scrise în cheia acelora, despre viaţa secretă a grupului de tineri care, odată cu „fuga” tânărului scriitor din ţară se va destrăma lăsând urme nostalgice de neşters. În rest, cea mai mare parte a cărţii se împotmoleşte în locurile comune – deseori penibile – ale romanului de consum popular, e plin de consideraţii puerile dar pesemne pe placul cititorului american şi americanizat. Iată câteva dintr-un ocean: „Conchide că ea, fiind cine este, emană o aromă afrodiziacă specială: puterea. El neavând experienţă cu acel afrodiziac, la început nici n-a observat. A flirta cu o femeie ce are putere, i se revelează acum, e o tentaţie incredibilă. Fata puterii îl captivează, e clar, şi nu numai în plan intelectual ! Dac-ar fi să se găsească singur cu ea într-o încăpere, intuiţia de bărbat îi va spune că ar asedia-o vânjos şi de multe ori în şir.” (p. 108). Iată şi elogiul unui fel de românism trecut în lauda simpatetică şi compătimitor patriotică a româncei: „Privirea ei şi-o aminteşte ca fierbinte, rapidă, disperată, ca şi atingerea mâinii. Se gândeşte, categorial şi plin de simpatie: româna e o femeie nepregătită pentru sex ori pentru romanţă. E nepregătită fiindcă a fost, de sute de ani, neîntrebată şi lipsită de posibilitatea de a alege, fiindcă a fost, de mii şi mii de ori, peţită pe neaşteptată, la un târg, de un bărbat necunoscut posesor a două perechi de boi, e bun, au zis pe loc mama şi tata, ori p livadă de pruni, e bun, ori o moară, ori o sută de oi. Gata, bem aldămaşul şi femeia e coborâtă din căruţa tatei şi urcată în căruţa soţului, şi diseară, într-o casă necunoscută, într-un aşternut străin, cu gura căscată de surpriză (...) ea îşi va începe destinul de femeie... Această Golgotă a româncei, tânărul simte că o înţelege, deşi el e dintr-un oraş mare, în care femeile nu mai sunt chiar aşa de năpăstuite ca în trecut.” Să nu plângi ? ! „...Şi totuşi ... deschiderea spre plăcere, spre compatibilitate, spre feerie e atât de bruscă şi scurtă în soarta româncei, încât aşteptarea acelei clipiri e plină de temeri. Cumva, poate ... fiica puterii e la vârsta acelei clipiri ?” Sunt şi consideraţii filozofico-literare venite din partea citadinului pur sânge, cum ar fi aceasta: „Generaţii de români care au ajuns în vârful civilizaţiei şi educaţiei simt că un anume etern valoric a rămas în viaţa ţărănească, şi ei, cei care au părăsit glia... o regretă ! Oare de asta a scris Liviu Rebreanu cu precădere despre ţărani ori maximum şef de gară ?” Cogitaţiunile eroului, „tânărul de talent” în curs de asediere a „fiicei puterii” curg aşişderea pe zeci de pagini, derutându-l de-a binelea, dacă nu prostindu-l pe cititorul „vechiului” Petru Popescu. Să nu fim însă nedrepţi fiindcă, de căutăm cu atenţie, între paginile romanului descoperim măcar una profundă şi revelatoare, mai cu seamă pentru dilema în care se află, precum şi pentru aspiraţia secretă pe care eroul pare a o nutri. Luminiţa, fata isteaţă şi „curva” grupului de tineri nonconformişti îi spune într-un vis, ca o ispitire a Sf. Anton ceea ce supleantul nu ştie sau nu îndrăzneşte să gândească. Vorbele ei sunt expresia gândului ascuns al eroului. Ea e purtătoarea mesajului secret al romanului, ispitindu-l şi punându-l brutal pe erou în faţa alternativei „una din două: ori fugi, cum credeam că ai şi făcut deja, ori să te întorci, şi dacă te întorci la moşia lui Piticu, măcar să fii tu vechilul lui de lux (...) Taci din gură ! Nu ştii tu ce înseamnă cu adevărat să fii curvă ... Dar dacă e vorba de ce contează la curvăsărie, *cine e clientul*, aia *contează* ! Şi la capitolul cine ţi-e ţie client, ai tu mai mult noroc la capitolul ăsta decât toţi oamenii pe care-i cunosc. Eu înmărmuresc de câtă dreptate are. Tu, amatorul, ai clienţi de anvergură şi habar n-ai ce să faci cu ei, darmite să te vinzi lor la preţul de sus al pieţii.” Cuvinte revelatoare, trădând o fibră neactivată a eroului, dar puse în gura „curvei”, ca în vis. La auzul lor supleantul „înmărmureşte” de cât adevăr

(continuare în pag. 8)

(urmare din pagina 1)

F.P. : *V-ați afirmat de timpuriu, având, între altele, avantajul de a studia filologia în cetatea universitară a Clujului. În volumul „Ion Brad în oglinda criticii” d-na Maria Cordoneanu amintește numele unor iluștri colegi ai dvs.: Aurel Martin, Dumitru Mircea, George Munteanu, Romul Munteanu, D. Păcurariu, Mircea Zaciu – toți cu o carieră literară prestigioasă. De care dintre ei v-ați simțit cel mai aproape, intelectual și sufletește ?*

I.B. : Colegi de an și de bancă universitară i-am avut pe Dumitru Micu și Ion Vlad. Primul s-a născut în aceeași zi cu mine, 8 noiembrie, dar cu un an mai devreme, iar al doilea, tot în noiembrie, 1929,deci suntem leat. Fiecare s-a dovedit, pe lângă eruditi oameni de condei și eminenți profesori universitari, dascăli formatori ai mai multor generații de cărturari, la București și la Cluj.

Toți ne-am datorat structura intelectuală Universității clujene, sub oblăduirea unor profesori admirați și îndrăgiți de noi, în frunte cu eminescologul Dimitrie Popovici și specialistul în literatura română contemporană, mai ales cea din Transilvania Ion Breazu. Figurile lor, ca și ale altor profesori clujeni (Liviu Rusu, Emil Petrovici, Dimitrie Macrea, Iosif Pervain, Ștefan Pascu ș.a.) le-am evocat în cărțile mele de memorii, aproape toți fiind, din păcate, prea repede uitați în zilele noastre. Ei și cărțile lor. Ei și studenții lor.

N-am avut norocul (din cauza nenorocitei Reforme a învățământului din toamna lui 1948) să-l mai audiem la cursuri de filosofie pe Lucian Blaga, înlăturat de la catedră și din viața literară. Dar despre relațiile mele speciale cu acest strălucit poet, filosof, dramaturg și diplomat român am vorbit mai pe larg de mai multe ori.

De la filosofie, Alexandru Căprariu, poetul și editorul fără pereche al Clujului, eseistul filosof Dumitru Ghișe, profesorul universitar Ioan Almaș, neuitatul poet Tiberiu Utan și alții, aproape toți grăbiți să că treacă Styxul înaintea mea. Cu unele din lucrările lor s-ar putea alcătui o antologie demnă de tot interesul pentru un public care nu-i mai cunoaște, poate chiar și pentru familiile lor.

Dar iată, m-am întins ! Și aș putea-o ține așa ore întregi...

F.P. : *Generațiile mai noi cunosc prea puține (sau nu cunosc nimic) despre „Almanahul literar” de la Cluj, unde ați fost redactor și unde, între altele, ați militat pentru reintroducerea în circuitul literar a lui Lucian Blaga și Ion Agârbiceanu. Vorbiți-ne, vă rog, despre atmosfera, despre oamenii de acolo !*

I.B. : Chiar dacă așa cum am mai spus, am plătit cu toții un tribut șabloanelor, până la urmă am reușit, cred, fiecare în parte și toți în grup să ne cultivăm și să afirmăm talentul, ca să nu zic chiar personalitatea. La „Almanah”, chiar din primul număr Miron Radu Paraschivescu ne-a învățat să-l publicăm și să-l considerăm pe Emil Isac ca fiind primul poet modern al Ardealului, debutând în 1904 la „Familia” lui Iosif Vulcan și cu primul volum *Impresii și senzații moderne* în 1908.

Bătrân și bolnav, devotat crezurilor sale de-o viață întreagă, participantul la pregătirea și desfășurarea zilei de 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, autorul volumului *Ardealule, Ardealule bătrân* părea, la începutul deceniului al cincilea un „leu rănit” - titlul unei frumoase poezii, printre ultimele publicate înaintea morții.

Felul în care i-am fost apropiat și am încercat să-l sprijin în toți acei ani dificili din toate punctele de vedere l-am prezentat, de asemenea, pe larg în articolul și prefețele cu care i-am însoțit vieții unui mecanic cincisutist, Ion Gabor din Cluj.

Temperatura moderată a criticii primelor mele cărți de se poate citi, păstrată obiectiv, *În oglinda criticii*. Dar cu adevărat, un botez literar, ca poet, aveam să primesc, pe lângă dedicație lui Blaga, odată cu aprecierile lui G.Călinescu din „Cronica optimistului”, în 1959. Ca să nu stau acum să mă laud cu ele (și să mă pun mai rău cu unii istorici literari, nemulțumiți de atitudinea „Divinului critic”), rog cititorii interesați să răsfoiască volumul de memorii *Dincoace de munți* (Casa Cărții de Știință, Cluj, 2008) unde, în ciclul „Nume pentru eternitate”, evoc personalitatea lui G.Călinescu și relațiile mele cu acest întemeitor în spiritualitatea noastră.

... N-am nici un drept să mă plâng de comentariile criticilor le cărțile mele de versuri. Le aștept și acum când stă să apară un volum de *Poezii inedite* (194 5-2009).

F.P. : *În intervalul de timp în care ați fost ambasador la Atena, ca și după aceea de altfel, ați adus servicii enorme culturii și literaturii române. Și nu numai prin traducerile pe care le-ați făcut, ci și prin largile punți pe care le-ați întins între cele două culturi. Vorbiți-ne câte ceva despre respectiva perioadă (din punctul de vedere al scriitorului care sunteți, firește) !*

I.B. : Perioada de nouă ani și trei luni (1973-1982), cât am avut o misiune diplomatică la Atena, a fost cea mai fertilă în creația literară. De ce ? Fiindcă, în afara multiplelor și diferitelor sarcini politico-diplomatice și economice, amplificate în perioada când am îndeplinit și funcția de decan al Corpului Diplomatic din Atena, m-am simțit mai liber decât în perioada anterioară, ca și cea posterioară de acasă. Mai liber în gândire, în concepțiile estetice, stimulat și de contactele cu literații greci. Personal (fiindcă

„Am impresia că prin poezia română actuală bântuie un proletcultism întors pe dos” afirmă poetul ION BRAD

La Cluj, ca și în toată țara - dar mai ales în capitala spirituală a Transilvaniei, abia ieșită de sub teroarea ocupației horthiste - duritatea unor măsuri staliniste se simțea din plin în toamna friguroasă a lui 1948. Așa că întreaga atmosferă universitară și intelectuală era apăsătoare, părea sufocantă. Dar, cum se știe, omul tânăr se adaptează mai ușor unor împrejurări neprielnice, unor evenimente care năvălesc peste el, uneori cu o forță implacabilă. Treptat, am început să particip și eu la cenaclul literar al studenților de la Filologie - protagoniști principali fiind cei amintiți de d-ta -, care funcționa în paralel cu cenaclul de pe lângă ziarul „Lupta Ardealului”, condus de poetul Ioanichie Olteanu, înaintea plecării lui la București. Acolo, la acel cenaclu mai militant și mai „pe linie” se zicea pe-atunci, ne-am cunoscut și ne-am apropiat de poeții A.E. Baconsky, Victor Felea, Aurel Gurghianu, Aurel Rău - adică aproape întreaga echipă adunată de Miron Radu Paraschivescu (aflat într-o clinică din Cluj, orașul în care mai trăia fostul său profesor de estetică de Belle Arte, Emil Isac, un maestru al tuturor) în jurul „Almanahului literar”, devenit apoi revista „Steaua”.

Din vara lui 1950 s-a atașat acestui grup, trimis de la București, poetul Geo Dumitrescu, un „îndrumător” sever, dar și foarte amical, care avea să-l înlocuiască pe Miron Radu Paraschivescu, ca, la rândul său, după 1952 să fie înlocuit de A..E. Baconsky, pe atunci încă „poet oficial”, în vogă, la concurență cu Dan Deșliu. Ca și ei, ca și alți poeți din generațiile anterioare - Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Nina Cassian, Veronica Porumbacu - am păcătuit în acea perioadă, scriind lungi poeme lirico-epice, versificând multe lozinci și banalități, certate atunci, ca și mai apoi, cu poezia.

Motive de acest gen, dar și altele, de natură personală, ne-au despărțit pe noi, steliștii, de unii membrii ai „Cercului literar de la Sibiu”, aflați încă la Cluj. Printre ei, Ion Negoițescu și I.D. Sârbu. Cornel Regman, criticul cel mai dotat al „Cercului” trecuse de partea noastră, lucra împreună cu noi, încă studenții săi, la redacția „Almanahului”.

Dintre colegii de universitate, prieten de-o viață mi-a rămas și regretatul profesor Mircea Zaciu, în condiții nu totdeauna comode, din cauza firii sale capricioase, așa cum se poate vedea din paginile amplului volum *Mircea Zasciu - Ion Brad, Dialog epistolar* (Editura Curtea Veche, 2003).

Colegă de facultate și de an universitar ne-a fost și doamna Doina Cornea, frumușică, harnică și sfioasă, fără a se remarca altfel decât la limba franceză. În schimb, întru totul remarcabilă era figura profesoarei noastre de italiană, Eta Boeriu, poetă și traducătoare. Era verișoara poetului din exil Nicu Caranica (dintr-o familie cunoscută de legionari). Prieteni, de asemenea, mi-au devenit absolvenții din anul următor mie, poetul Alexandru Andrițoiu, filologii bine cunoscuți Octavien Șchiau Flora și Valeriu Șuteu (fratele mai mare al soției mele), Andrei Avram și alții, risipiți prin toată țara.

noile cărți, dar mai ales în evocarea monografică *Emil Isac, un tribun al ideilor noi* (Ed. Dacia ,1972).

În legătură cu Ion Agârbiceanu, marele prozator, proscris și el după în 1948,când, preot fiind, a suferit persecuțiile la care a fost supusă Biserica Română Unită cu Roma, Greco-catolică, și Blajul istoric, la școlile unde cândva își făcuse studiile liceale și teologice. Îl văzusem prima oară în toamna lui 1940, la „Mica Romă” eminesciană, unde venise de la Sibiu, locul refugiului său din Clujul ocupat de horthyști, după „Dictatul de la Viena”. Dar acolo, la Cluj, l-am cunoscut cu adevărat, prin Dumitru Micu, iar ca secretar al Uniunii Scriitorilor (între 1953-1954), împreună cu Mircea Zaciu am inițiat revenirea lui prestigioasă la viața literară românească. După plecarea la București, în toamna lui 1955, am întreținut o vastă corespondență cu venerabilul scriitor și părinte spiritual, pe baza căreia am alcătuit volumul *Ion Agârbiceanu, sfânt părinte al literaturii române* (Ed. Academiei, 2008). Așa îl numise Lucian Blaga, cel de-al treilea și, evident, cel mai important scriitor român al Clujului de atunci. Și, totodată, cel mai crunt lovit de perfidia și duritatea staliniștilor instalați la putere. S-au publicat, în ultimele decenii, mai multe cărți și studii care dovedesc acest trist adevăr. Așa cum foarte trist a rămas în memoria mea refuzul altui poet remarcabil al Ardealului, Mihai Beniuc, pe atunci prim secretar al Uniunii Scriitorilor, de a mă sprijini în tentativa de a ușura cel puțin viața materială a „magului de la Lancrăm”, admirat în secret de tot Clujul și Ardealul spiritual.

Cândva, înainte de 1940, Mihai Beniuc scrisese, într-o poezia sa: „Dacă astăzi Blaga sau Argehzi/ Sunt mai mult decât Mihai Beniuc/ S-ar topi răcelile zăpezii/ Când de-aicea fi-va să mă duc”. Dar, din păcate, poetul *Cântecelor de pierzanie* și apoi al *Mărului de lângă drum* n-a mai avut răbdarea anunțată în cântec și s-a înverșunat să-l acuze și denigreze pe Lucian Blaga în toate chipurile, urmărindu-l cu atacurile până la moarte și, târziu, după aceea.

Și despre aceste penibile aspecte ale lumii literare de altădată am scris, apărând memoria lui Lucian Blaga, încă înainte de 1989. O făceam îndatorat și recunoscător pentru această dedicație pe volumul său de *Versuri* (de la Fundațiile Regale, 1943): „Lui Ion Brad, cu bucuria nespus de rară de a fi întâlnit uniți în aceeași ființă un poet și un om”. Fie-i, așadar, și lui, acestui mare spirit tutelar al poeziei, filosofiei și diplomației românești, memoria binecuvântată !

F.P. : *De atunci și până azi ați făcut o carieră valoroasă de poet. S-au scris cronici pe marginea cărți dvs., vi s-au consacrat micromonografii, studii etc... Acum, la venerabila vârstă pe care ați împlinit-o (și care poate fi, de ce nu ? și una a bilanțurilor) considerați că lirica dvs. a fost receptată așa cum vă doreați ?*

I.B. : N-aș putea zice că am fost primit elogios la debutul meu editorial. Era anul 1952, al proletcultismului în floare, când păcătuisem și eu în chip epic – moda și obligația zilei - cu povestea nu cunosc bine limba greacă, ajutat de unii colaboratori, inclusiv de fiica mea Lia Brad Chisacov) am tradus mai multe volume, semnate de Elytis, Ioanna Tsatsos, Nikos Krando Kranodiotis, dar mai ales cele două antologii, *Melancolia Egeei* (1986) și *Poeți greci contemporani* (2004). În ele am selectat și prezentat latura poeziei moderne grecești, de mare originalitate și bogăție stilistică. Tălmăcind, am învățat multe din arta acestor poeți cu voci atât de distincte în lirica universală. Orgolioși întotdeauna că sunt greci.

Dar, din păcate ,numărul cititorilor de literatură scade, îndeosebi al celor de poezie.

Las' că și poeții se prezintă, de multe ori, ca un galimatias cacofonic, un cor de voci stridente, obsedați de sex și de vulgaritate, coborând până la nivelul unor maneliști penibili. Cred că face bine un critic și istoric literar ca Alex. Ștefănescu atunci când treieră nemilos, dar benefic astfel de producții abundente. Bântuie, am impresia, un proletcultism întors pe dos, moda unor costume de împrumut, un penibil „second-hand” literar. Și atunci cine răzbate nu doar în reviste și edituri, dar și la radio și televiziune - avem nenumărate posturi oficiale și particulare ! - începe să se considere din oficiu, talentat, dacă nu chiar genial, gata să ne dea lecții și nouă, celor încă în viață (indiferent de vârstă și experiență), ba chiar și celor trecuți în eternitatea literaturii.

Cine se va salva din aceste inundații, ca să nu le zic chiar cutremure și tzunami, se va putea numi cu adevărat poet, prozator, dramaturg, tălmăcitor.

F.P. : *Spirit neliniștit și neobosit cum vă știm, nu credem nicicum că „ați pus lira-n cui”. De aceea vrem să încheiem cu o întrebare convențională în astfel de convorbiri: La ce lucrați ? Ce proiecte literare aveți ?*

I.B. : Da, n-am „pus lira-n cui”, cum bine ați intuit. Pe lângă aparițiile anunțate - *Poezii religioase*, la editura Galaxia Gutenmberg, în colecție „Poeți în rugăciune”, îngrijită de cărturarul Ion Bazași aștept să-mi apară zilele acestea volumul de *Poezii inedite* (1945-2009), prefațat de criticul și istoricul literar cel mai prestigios ale generației noastre, Eugen Simion, volum publicat de Biblioteca Metropolitană din București, condusă de istoricul cultural Florin Rotaru. Se află sub tipar prima carte a tânărului scriitor și jurnalist, încă student, Alexandru Dumitriu, intitulată, *Plăcut sau neplăcut, adevărul - Convorbiri cu Ion Brad.* La întrebările lui am răspuns pe îndelete timp de un an de zile. Iar de la editorii mei din Cluj, Irina Petraș și Mircea Trifu, aștept un nou volum de memorii, *Printre mii de scrisori*, scris în același stil evocator-documentar, ca și cele două anterioare. Dacă trăiesc, la anul voi pune punct acestui gen, memorialistic cu volumul *Printre mii de scrisori*.

F.P. : Vă mulțumesc ! La mulți ani și la cât mai multe cărți !

Tudor Vianu

Teodor Vârgolici

În toamna anului 1949, când am devenit student al Facultății de Filologie din București, mă bucuram, deopotrivă cu alți colegi, că aveam doi mari profesori de literatură, pe G. Călinescu și Tudor Vianu. Îi admiram pe cei doi profesori de literatură pentru că, bătând la porțile Parnasului, lingvistica îmi era mai puțin apropiată, deși cursurile din acest domeniu erau ținute de eminenții profesori Iorgu Iordan și Al. Graur. Din nefericire, la începutul anului 1950, G. Călinescu a fost dat afară de la facultate, ca o consecință a unei odioase campanii de presă îndreptate asupra sa de către Ion Vitner și Vicu Mândra, cum am arătat și cu alte ocazii. După izgonirea lui G. Călinescu, la catedra de literatură română au fost impuși niște „profesori" improvizați, pe motive politice, așa-zișii ilegaliști comuniști. Era unul Orzea, care ajunsese și decan și se erijase în editor al lui Vasile Alecsandri, desfigurându-l până la nimicnicie. Mai era și bătrânul Mihail Cruceanu, fost poet simbolist, rătăcit, în tinerețe, printre fondatorii Partidului Comunist din România, și care ajunsese de o senilitate lamentabilă, interpretând opera lui Ion Creangă după cele mai absurde teze proletcultiste, lupul din *Capra cu trei iezi* ar fi reprezentând chiaburimea, iar iezii țărănimea săracă și mijlocașă din societatea burghezo-moșierească. Ca să nu mai vorbesc de incompetentul Emil Boldan, care după ce a încercat să ne arate patriotismul „limitat" al lui Alecu Russo din *Cântarea României,* a șters-o în „Pământul făgăduinței".

După alungarea lui G. Călinescu din facultate, singurul mare profesor de literatură ne rămăsese Tudor Vianu. Trebuie însă să adaug că Tudor Vianu nu ne ținea un curs de literatură română, ci de literatură universală. A fost singura și suprema noastră încântare spirituală. E mult de-atunci, aproape șase decenii, cum spune Horațiu, „Eheu ! fugaces... labuntur anni", dar imaginea profesorului Tudor Vianu stăruie vie, neestompată, superbă și luminoasă în inima și mintea mea, cum sunt convins că stăruie și în puținele generații care ne-au urmat.

Cursul de literatură universală al lui Tudor Vianu era pentru noi o adevărată sărbătoare. Aveam două ore consecutiv, fără pauză, în fiecare săptămână, spațiul de timp dintre cursuri petrecându-l în bibliotecă, citind operele despre care ne vorbise profesorul, îndrăznesc să spun că dacă am fi avut alte haine decât cele cumpărate pe cartelă de puncte, mulți dintre noi ne-am fi înveșmântat în straie „de duminică", pentru a-l asculta pe Tudor Vianu. Oficia ca un sacerdot, care impunea nu numai respect, ci și o anume pietate civică, o reculegere interioară, o trăire efectivă, emoțională. Cuvântul său era cald, apropiat sufletește, de o cuceritoare blândețe, de o intimă și inefabilă comunicare spirituală. La prelegerile sale, dispărea distanța universitară dintre profesor și studenți, dintre magistru și băncile celebrului amfiteatru „Odobescu". Ne învăluia cu o privire părintească, cu o tainică legătură de prietenie umană. Eu aveam impresia unui mare cărturar stăpânit de melancolia timpurilor revolute, pe care se străduia, cu căldură și înțelegere, să le reînvie în sensibilitatea noastră de tineri încercați de grele vicisitudini ale destinului uman și intelectual. Tudor Vianu, în simplitatea lui bonomă, avea totuși o prestanță academică, neforțată, calmă, binevoitoare, încântătoare.

De fiecare dată, înainte de a începe noua prelegere, invita pe studenții din amfiteatru ca să se ofere să recapituleze succint prelegerea anterioară, pentru a face legătura cu cea următoare. Eram mai mulți care aspiram să facem literatură, unii plecați prea devreme în lumea umbrelor, ca Titus Popovici, Nicolae Țic, Liviu Călin, Marin Bucur, Ion Cârje. Pe chipul profesorului se putea descifra o bucurie lăuntrică, văzând că sămânța învățăturii sale a căzut pe ogor bun și dă roade. La examene nu se lăsa închistat în procedura didactică. Pe unii dintre noi, știindu-ne împătimiți de literatură, ne invita în cabinetul său, cu aceeași surâzătoare amabilitate, dar nu ne punea să tragem biletele cu întrebări exacte extrase din curs, ci propunea să discutăm despre operele de literatură universală pe care fiecare dintre noi le citise în timpul anului universitar.

Ceilalți colegi urmau să dea examen cu distinșii și eruditii săi asistenți Edgar Papu și Ion Frunzetti. Cei mai mulți se îngrămădeau la Edgar Papu, care, spre deosebire de Ion Frunzetti, era mai blând, mai concesiv. Văzând că aproape toți studenții se orientau spre dânsul, Edgar Papu intra în panică, adresându-li-se cu o falsă amenințare: „Nu veniți toți la mine, eu sunt cel mai rău".

Dacă îmi este îngăduit să spun, de Tudor Vianu mă leagă și o amintire strict personală, care mi-a devenit o adevărată normă de comportament intelectual și civic. După terminarea facultății, am fost numit cercetător științific în cadrul Institutului de Istorie Literară și Folclor al Academiei Române, condus de G. Călinescu. Se inițiase atunci un tratat de istoria literaturii române, la unul din volume fiind responsabil Tudor Vianu. La acel volum eram și eu colaborator. După un anumit timp. participând la o masă festivă oferită de „Gazeta literară", am avut marea cinste și bucurie să mă aflu lângă Tudor Vianu. Cu același surâs blând, dar și cu o vădită severitate părintească, profesorul mi-a spus: „Dragă Vârgolici, sunt supărat pe dumneata". Evident, am încremenit. L-am rugat apoi să-mi arate cu ce-am greșit. A precizat că mi-a trimis o scrisoare în care era indicat termenul de predare a capitolului ce-mi revenea la volumul din tratat, dar nu i-am răspuns, ceea ce putea părea o indelicatețe, o lipsă de respect. Într-adevăr, primisem acea scrisoare, dar era un fel de formular tip multiplicat, pe vremea aceea, la șapirograf, neexistând xerox, cum primiseră toți colaboratorii de la acel volum. Îndrăznind să-i spun acest lucru, Tudor Vianu mi-a replicat categoric: „Da, era o scrisoare tip, dar purta numele meu !" Am fost copleșit de rușine. Însă generozitatea și înțelegerea marelui cărturar umanist s-au revărsat asupra umilei mele persoane, argumentând că nu e vina noastră, a celor tineri pe atunci, că n-am avut de la cine să învățăm toate modalitățile protocolare. Spre a fi mai convingător, Tudor Vianu mi-a evocat o întâmplare oarecum asemănătoare, petrecută în tinerețea sa. Primind câteva rânduri de la Ovid Densușianu, n-a dormit toată noaptea și a doua zi, în zori, s-a dus la locuința profesorului său și i-a pus răspunsul în cutia de scrisori. Tudor Vianu mi-a ținut atunci, cu aceeași iradiantă și caldă înțelepciune, o adevărată lecție de comportament. M-a învățat că marile personalități trebuie felicitate, cu prilejul diverselor aniversări și sărbători, numai prin telegrame. Iar drept răspuns să nu mă mire că voi primi numai cartea de vizită, pe care va scrie, cu creionul, în colțul de jos din stânga: *m.p.f.* - adică: mulțumesc pentru felicitări.

Pentru mine, ca și pentru mulți alți discipoli, profesorul Tudor Vianu rămâne un simbol de înălțătoare cultură și umanitate.

O serie de coordonate majore ale personalității lui Tudor Vianu mi s-au dezvăluit parcurgând corespondența primită de marele nostru profesor și estetician, editată de Maria Vianu Alexandrescu, Vlad Alexandrescu și Geo Șerban, în trei volume. Din cele aproximativ 2500 de scrisori primite de Tudor Vianu, pe durata a cinci decenii, aflate în Biblioteca Academiei Române, au fost selectate 887 de epistole, dintre anii 1916-1964, distribuite în ordinea cronologică a emiterii lor. Corespondenții lui Tudor Vianu sunt fie reprezentanți de seamă ai spiritualității și creativității românești, fie tineri scriitori, critici și istorici literari, care au devenit ulterior nume la fel de prestigioase, precum Lucian Blaga, Perpessicius, G. Călinescu, Tudor Arghezi, Demostene Botez, Gh. Bulgăr, Al. Dima, Ovidiu Drimba, Ion Frunzetti, Tudor George, Al. Husar, Victor Iancu, Valentin Lipatti, Adrian Marino, Liviu Rusu, Ion Marin Sadoveanu, Ion Negoițescu, Petre Pandrea, C. Rădulescu-Motru, Sorin Titel, Mircea Zaciu și alții.

Evident, corespondenții lui Tudor Vianu alcătuiesc, după formula consacrată, o familie de spirite, scrisorile lor constituindu-se într-o comuniune de suflete și de idei. Marea majoritate a scrisorilor primite sunt adevărate efuziuni epistolare, care depășesc categoric comunicarea convențională și fortuită. În toate pulsează viu o elevată atmosferă intelectuală. Unii corespondenți, mai tineri, i se adresează cu respectul cuvenit unui adevărat mentor, solicitându-i sprijinul, sfatul și îndrumarea. La Cluj, pregătindu-și cursul universitar, Ovidiu Drimba îi scria la 25 martie 1950, cu rugămintea să-i lectureze cursul și să-i facă observațiile pe care le credea de cuviință: „Cursul cred că va fi litografiat; aș fi fericit dacă dvs. vă veți găsi - în vară - două zile libere, pe care să le dați cititului cursului; iar observațiile dvs., cu cât vor fi mai multe, cu atât îmi vor fi de mai mare folos". Tot din Cluj, la 26 august 1950, Ion Negoițescu se declara fericit dacă Tudor Vianu ar avea răgazul necesar să-i citească volumul său de studii *Poeți români:* „Din lucrul meu mai vechi, aș fi extraordinar de încântat dacă ați vrea să citiți cartea ce a fost premiată de Fundații în 1947 și care cuprinde studii despre Eminescu, Macedonski, Bacovia (a apărut în «Revista Cercului Literar», nr. 6) și Blaga".

Scrisorile adresate lui Tudor Vianu în perioada 1950-1964 poartă pecetea epocii zbuciumate și sumbre a totalitarismului comunist, când creatorii de valori spirituale erau ostracizați, interzișii, exilați cu domiciliu forțat în Bărăgan, insultați în presă sau constrânși să se supună ideologiei impuse de partidul „unic". Scrisorile sunt adesea confesiuni impresionante, corespondenții săi având totală încredere în sinceritatea, înțelegerea și loialitatea lui Tudor Vianu nu numai ca prestigios om de cultură, estetician și profesor, ci și ca om de o sublimă și distinsă demnitate umană. La ajutorul său apelează fie cei aflați în momente critice, fie cei care vor să vină în sprijinul altora. La 27 noiembrie 1952, Lucian Blaga îi scria: „Chestiunea se pune însă, pentru mine, în legătură cu *Faust,* II, la a cărui traducere lucrez acum [...]. Mă găsesc într-o mare fundătură bănească, deoarece am rămas cu un salariu de 600 lei lunar. Și în situația aceasta anevoie pot să mă gândesc la continuarea traducerii. S-ar putea ca un contract de editare a lui Faust, I, să-mi aducă ajutorul necesar ca să pot continua traducerea lui *Faust,* II, ? [...]. Nu te supăra, dragă Vianu, că te rog de noi informații. Sunt într-o situație foarte grea, și deocamdată nu mă pot deplasa la București". La 28 iulie 1954, Lucian Blaga îi mulțumea: „Aș vrea să știi că mi-ai făcut o uriașă bucurie cu scrisoarea ta și îndeosebi cu vestea că ai dat la editură studiul introductiv pentru *Faust*. Găsesc că este ceva din armonia prestabilită de Leibnitz în faptul că Faust este prezentat publicului românesc de noi doi, la braț. Să fie într-un ceas bun. Și-ți mulțumesc !"

Un gând salvator îndrepta către Tudor Vianu și Mircea Zaciu, la 8 aprilie 1958, pentru a interveni în rezolvarea situației tânărului prozator Sorin Titel, exmatriculat din facultate pe motive politice: „Sorin Titel vă va istorisi personal peripețiile lui, eu nu pot decât să adaug că sunt convins de necesitatea de a-l ajuta ca să poată reintra în facultate, să-și termine studiile. E un băiat sincer și talentat, l-am cunoscut bine în ultimul timp, e unul din puținii băieți înzestrați cu real talent, în care punem multe speranțe". Datorită intervenției lui Tudor Vianu, Sorin Titel a fost reprimit în facultate.

„Colaboraționistul" Tudor Vianu, cum au încercat unii ipochimeni să-l denigreze, își punea în joc demnitatea sa nu pentru satisfacerea unor interese personale, ci pentru a apăra adevărata spiritualitate și creativitate românească. Exilat, cu domiciliu forțat la Lățești, Adrian Marino îl ruga, la 4 iulie 1958, să-i dea o referință scrisă pentru o eventuală reintrare în publicistica literară, cu drept de semnătură, ceea ce Tudor Vianu a făcut, cum rezultă din scrisoarea de mulțumire primită la 26 martie 1962: „După 20 mai curent, dată la care expiră restricția mea domiciliară, voi încerca să revin în câmpul muncii științifice, din care, în ciuda accidentelor, nu m-am desprins niciodată. Am înaintat de curând în acest sens și un memoriu C.C. al P.C.R., cu șanse de rezolvare pozitivă în împrejurările actuale. Am anexat cu această împrejurare și o copie după referința pe care ați avut bunăvoința a mi-o da în 1958, rugându-vă, în eventualitatea când veți fi consultat, a-i da o confirmare".

Din scrisoarea pe care Petre Pandrea i-a trimis-o la 27 aprilie 1964, reiese clar că în timpul detenției sale, Tudor Vianu a îngrijit de copiii acestuia: „M-am întors după o absență de 5 ani din localitate... Am suferit cumplit (și inutil) la gândul copiilor lăsați de izbeliște, cu școli neterminate. Am aterizat în paradisul familial. Andrei și Nadia mi-au povestit despre «delicatețea» și omenia «d-lui Tudor Vianu.» Vă adoră".

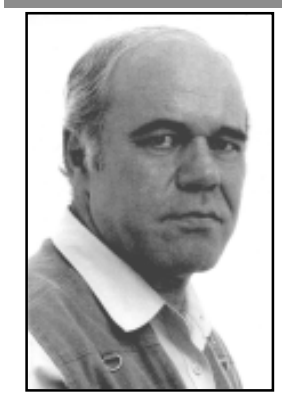
Profesoral nostru Tudor Vianu a făcut dovada unei ferme independențe de spirit, cum aprecia deschis Ion Frunzetti, în mai 1955, fostul său asistent, dat afară din facultate în 1951: „Din afara Universității, mi-am putut da seama ce greu e să-i mai faci servicii fiind înlăuntrul ei. De aceea, admir cu atât mai mult faptul că-i sunteți fidel și că-i sporiți prestigiul făcând ceea ce faceți. Aflând în ce chip ați vorbit acum, la conferință, mi-am spus cu emoție că mare dreptate aveți spunând că trebuie luptat cu inerția, incompetența și incultura oamenilor, și că trebuie transformat ceva, dinlăuntrul sistemului chiar. Nu-mi dau bine seama dacă e vorba doar de un moment tactic, în care teologia face concesii filosofiei ca să-și justifice dreptul de a o persecuta mai abitir pe urmă sau dacă teologia este nevoită cu adevărat să se închine în fața filosofiei. Oricum, puterea de a trezi în conștiințe ideea libertății și demnității omului, ideea dreptului său la vis și la ficțiune, puterea de a susține suveranitatea *fantasiei* în tot teritoriul spiritului creator era a Domniei voastre, chiar dacă uzul ei v-a fost admis din nou doar temporar".

Odiseea monumentalei ediții critice a *Operelor* lui Eminescu, a cărei apariție era stopată de obtuzitatea unor funcționari ai Academiei R.P.R., inclusiv a unor membri ai Prezidiului, îl umplea de amărăciune și indignare pe Perpessicius, care i se confesa lui Tudor Vianu, la 11 august 1958: „Lamentabila aventură a ediției mă doare. Mi-am prăpădit viața prosteste. Dacă în locul anilor ăstora irosiți în bibliotecă, ca să ajung, cu ochii storși, la astfel de praguri, aș fi citit atâtea și atâtea lucruri, după care am tânjit tot timpul, aș fi fost și eu măcar un om cult. Existența asta de șobol, ca și munca ce am făcut, nu mi-au ajutat la nimic, de vreme ce trebuie să redactez memorii ca să conving - pe cine ? pe Iordan ? de ce - de utilitatea unei ediții critice, pe care Prezidiul o lasă la cheremul organizației de bază și a contabilității ?"

Asemenea lucruri nu pot fi uitate.

Marin Mincu: O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea

(Editura Pontica, 2007)

Florentin Popescu

Insuficient comentată în presa literară, dar de o importanță ce nu mai are nevoie să fie argumentată, noua antologie pe care ne-o propune dl. Marin Mincu vizează – dacă putem zice așa – un foarte larg public cititor-țintă, întrucât atât prin vastitatea cuprinderii, cât și prin viziunea pe care o supune atenției, reprezintă o noutate.

Nu ne putem plânge că literatura noastră de după anul 2000 a dus ori duce lipsă de antologii literare. Astfel de cărți au apărut și apar aproape în toate orașele mari ale țării, concepute fiind pe diverse criterii (tematice, după locul de obârșie al autorilor, aniversare etc.). Dar, se înțelege, nu toate sunt realizate după criterii editoriale stricte și nici la un nivel care să le facă accesibile în bibliografiile menite să rămână peste timp drept puncte de reper în vreun sens.

Revenind, însă, la dl. Marin Mincu și la op-ul d-sale trebuie spus din capul locului că lucrurile sunt cât se poate de clare, ahtologia cu pricina meritând a fi înscrisă în rândul cărților de importanță majoră, peste care nu vor putea trece ușor acum, dar mai ales în viitor, istoricii literari în general și cei ai poeziei în special.

Din capul locului autorul ne avertizează asupra perspectivei sincronice a oricărei analize critice a liricii românești – condiție *sine qua non* a cunoașterii etapelor parcurse de poezia noastră în secolul trecut, etape ce marchează, pe de altă parte, ceea ce dl. Mincu numește „modul de participare al acesteia (al poeziei, *n.n.*) la metamorfozele poeziei europene". Mergând mai departe, noul antologator opinează că „*Pentru poezie, mai ales, nu se poate concepe formarea și fixarea unui nou orizont de așteptare, în afara unor asemenea panorame critice și antologice care să deslușească orientarea contextuală a sensibilității receptive, să identifice direcțiile spre care se îndreaptă discursul poetic și să motiveze opțiunile axiologice*".

Desigur, o perspectivă strict obiectivă presupune (poate înainte de toate !) o detașare, o depărtare în timp (văzut ca singurul factor în măsură să valideze ori să invalideze valorile) – fapt mai greu realizabil în condițiile în care poezia românească, văzută comparativ cu cea din alte literaturi este foarte „tânără" (abia dacă numără puțin peste două secole).

În acest context dl. Marin Mincu propune un nou termen de referință în judecarea și evaluarea liricii, anume acela de „poeticitate", argumentându-și ideea prin trimiteri la autori și la texte înscriși/înscrise în clasicitatea literaturii de la noi și totodată în modernitatea ei. „Experiența istorică – notează antologatorul – ne arată că, aproape întotdeauna, poeticitatea diferențiatoare se conștientizează mai clar la nivelul unor curente sau grupări compacte, cu o platformă teoretică și ideologică bine precizate, până când apar, imprevizibil, mari poeți, care sunt spărgători de orice cod sau canon, impulsionând creația printr-o ruptură violentă".

În opinia autorului substanțialului studiu care însoțește volumul acești „spărgători de canoane" sunt Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Bacovia și Nichita Stănescu. Fiecăruia dintre ei dl. Mincu le rezervă câte un subcapitol critic, nu înainte însă de se opri asupra a două nume emblematice: Eminescu (despre care scrie că a făcut „primul pas decisiv în constituirea unui *eu poetic autentic*") și Macedonski (antieminescian care „face tranziția către structurile poeziei din secolul al XX-lea"). Fiecare dintre poeții analizați s-a remarcat prin ceea ce antologatorul numește „metodă diferențiatoare". Așa, bunăoară, vom descoperi o „metodă arghezian㔠, una expresionistă (la Blaga), una „textualizant barbian㔠, una „bacovian㔠.

Lucrurile par a se complica întrucâtva în ce privește găsirea unui termen, a unui concept, a unei definiții concentrate la Nichita Stănescu. Dl. Mincu preia noțiunea de „necuvânt" a acestui din urmă poet și o folosește „ca ipoteză de lucru", vorbind ceva mai la vale de „elementele primordiale ale poeziei așa cum se nasc ele, nenoționale și ambigue" și de depășirea unor „mesaje semantice", de „mesaje biologice" – pornind de la ideea că „biologicul se află în raport de posterioritate față de limbaj", acesta din urmă, limbajul, fiind supus de către autorul „Necuvintelor" unui polisemantism experimental. „Sentimentul ființării, ca interogare continuă a discursului – notează analistul –, devine modul esențial de lucru al poetului asupra raporturilor lui cu realul; el ar dori să treacă dincolo de alienarea de limbă (și de limbaj) și să scape de o intermediere ce îndepărtează și deci falsifică instanța enunțătoare".

Întrucât vastul studiu (care, el singur ar putea forma o singură carte, indiscutabil valoroasă și utilă) ar presupune comentarii mult mai largi, pe care spațiul nostru, fatalmente limitat, nu ni le poate permite, vom consemna numai celelalte subcapitole ale lui: *Tradiționalism și modernitate, Avangardă și experimentalism, O explicitare didactică* (evocarea unei mai vechi polemici a autorului cu Nicolae Manolescu, desigur în ce privește clasificarea poeziei românești), *Etapa sincronizării moderniste* (1900-1940), *Etapa de tranziție* (1941-1960), *Grupul suprarealist român, Cercul literar de la Sibiu, Generația războiului, (Gruparea „Albatros"), Gruparea de le „Steaua", Etapa experimentalistă* (1960-2000), *Conceptul de generație, „Efectul Labiș", Generația neomodernistă, Generația manieristă, Generația textualistă, Generația autenticistă, Formule modelizante ale poeziei postbelice, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Leonid Dimov, Mircea Ivănescu.*

Fapt cu totul nou și remarcabil (mai ales că antologia este realizată de un critic și istoric literar care este dublat și de un poet), în noul volum autorii antologați sunt grupați în câteva mari capitole (în treacăt fie spus, unele denumiri ne trimit cu gândul le sistematizările lui G. Călinescu din *Istoria literaturii...*): *Simboliști, Tradiționaliști, Moderniști, Avangardiști, Antitimetafizici, Apocaliptici, Boemi, Baladiști, Mitizanți, Poetica prozaicului și a cotidianului; Neomoderniști, Neoexpresioniști, Experimentaliști, Manieriști, Textualizanți, Textulaiști, Postmoderni, Autenticiști, Schizoizi.*

Pentru cel învățat cu criteriile tradiționale de alcătuire a unor antologii poetice, cartea d-lui Marin Mincu poate stârni întrebări și trezi unele nedumeriri. Și asta fiindcă sparge „tiparele" cu care ne-am obișnuit, propunând noi criterii și norme axiologice de lectură și mai ales de înțelegere a poeziei noastre moderne, văzută din perspectiva sincroniei ei cu lirica europeană și universală, pe de o parte, iar de alta din unghiul celui care este la curent cu întreaga mișcare literară din ultimele decenii. Cu siguranță, experiența dobândită de dl. Marin Mincu în acești ani în care a condus Cenaclul „Euridice" și-a spus cuvântul, indirect, și aci.

Bine argumentată și solid structurată, antologia d-sale este (și probabil va rămâne și în viitor) o carte de referință. Atât pentru specialiști cât și pentru cititorii obișnuiți.

O cronică pe care scriitorul MARIN MINCU nu a mai apucat să o citească. Zilele trecute a plecat dintre noi. Dumnezeu să-l odihnească !

Poezia ca virtuozitate

Radu Voinescu

Gellu Dorian este unul dintre acei poeți care își respectă statutul și își iubesc muza, căutând, în consecință, să publice cu o anumită ritmicitate. Între *Esopia*, volumul de debut, de la Albatros, din 1982, și *Alungînd tristețea, ca Paganini*, apărut la Editura Brumar, în 2009 (cu o prefață de Șerban Foarță), cărțile sale se înșiruie disciplinat, parcă pentru a consolida renumele unuia dintre poeții buni ai generației '80: *Poeme introductive*, 1986, *Elegiile după Rilke*, 1993, *În căutarea poemului pierdut*, 1995, *Poeme golănești*, 1997, *Infernul migrator*, 1997, *Poezia mirabilis*, 1999, 2000, *Singur în fața lui Dumnezeu*, 2001, *Un poet la New York*, 2002, *Cafeneaua Kafka*, 2003, *Elegiile de la Dorweiler*, 2008 (nu am inclus aici volumele de proză, teatru, de cronici literare).

O definiție a culturii spune cam așa: „cultura este ceea ce rămâne după ce ai uitat tot ce ai citit". Gellu Dorian a scris acest ultim volum, *Alungînd tristețea, ca Paganini*, într-o desprindere de tot ce a scris până acum, rămânându-i poate numai tonul elegiac, acela care îi dă un timbru al lui, personal, dar și de tot ce înseamnă bagajul său de „cititor de poezie" (*Cititorul de poezie* este un volum de cronici literare apărut anul trecut sub semnătura sa). Rezultă o poezie care îl individualizează cu mare pregnanță între poezii români de azi. Versurile sunt „cu rimă", amintind de un „dulce stil clasic", prin vagile ecouri din Conachi sau din Anton Pann și prin lexicul savuros și vechi, însă și de Leonid Dimov, cu înclinația acestuia de a introduce cuvinte noi într-o metrică aparținând unei epoci revolute a poeziei.

„Când tristețea înflorește mov pe un câmp din care fug irozii/ de copiii-n care-a plîns Iisus ca la ușa dragostei matrozii/ mai dezgrop din cîntece ca iarba din asfalturi învezind ușor/ să vă spun cum se oprește moartea cînd sub coasa ei nu mor." („prolog") poate constitui, la rigoare, și o expresie a unei melancolii strivitoare, trăite de autorul acestor versuri, dar și o artă poetică, un program sub care se așează acest volum conceput după o structură care ea însăși este de o mare poeticitate. Transcriu titlurile ciclurilor care îl alcătuiesc, aceasta dând probă, încă o dată, că și un volum de poezie poate fi construit, organizat după un criteriu de sens: „Prolog", „Stepe", „Prerii", „Siberii", „Sahare", „Pământuri", „Ape", „Aere", „Ape", „Focuri", „Esturi", „Vesturi", „Norduri", „Suduri", „Epilog". Prin urmare, ambalat în coduri scripturale – „prolog", „epilog" –, un conținut care trimite la hoinăreala pe spații geografice întinse, vaste, apoi către căutarea elementelor primordiale, după teoria lui Thales din Milet, pentru ca această rătăcire, cu noima ei, să se abată către fiecare din cele patru puncte cardinale.

După propria mărturisire, făcută în public, la momentul lansării volumului la Festivalul „Balcanica", de la Brăila, la începutul acestei toamne, disperarea a făcut să se nască acest volum, o depresie covârșitoare, survenită unei mari iubiri care s-a sfărâmat. Urme ale acestei iubiri pătimașe sunt peste tot în volum: „și tu nu mai ești să priveghezi așa cum se face cînd cel mort/ nu mai are timp să mai aștepte și se-ngroapă-n el ca-n mărul copt/ viermele ce-a lenevit din floare și-acum scoate coarne din pământ/ și se face fluture și moare îngropat în cerul gol și strîmt" („iulie", din ciclul „Norduri"); „nu-s socrate nici efebii lui sunt doar cel ce-și bea cafeaua rece/ într-un bar din Creta într-o noapte nesfîrșită timpul și-l petrece/ iar tu nu ești tu ești doar Xantipa alăptînd trei șerpi la sînul ei/ cu veninul lor să mă adape mîna ta de șuier plină de cîrcei" („xantipa", din ciclul „Suduri"). O iubire care a avut partea ei de orbitare pe striurile lungi ale Cosmosului, de taină și inițiere, de înfiripare și descreștere: „toate-s la vedere, numai locul tăinuit nu-și arată chipul decît dacă/ bate toaca-n mănăstiri de nuntă și o mînă-n ceruri bate altă toacă/ văd atunci cum nurii se ivesc ușor și-ntre coapse se arată părul/ ca dintr-o minciună după jurămînt cînd se spune pururi adevărul// loc mai dulce și rîvnit nu este după cum se spune pîn' ajungi să-l știi/ unii fac din asta taină și poveste alții doar hîrjoană și prostii/ gard închis tavernă curte fără cîini gură desfundată lacăt peste porți/ pînă cînd sătulă iese să se-arate ca o miresuică orișicînd la toți". De fapt, *Alungînd tristețea, ca Paganini*, este un lung poem de dragoste, un poem cu îndrăzneli erotice pe alocuri, având ecouri, cum spuneam, din primii noștri poeți, cu influențe care vin din acea limbă vetustă și fermecătoare, naivă și plină de suferință „din amor". Un amor nu teatral-declamativ ca la cei amintiți mai sus, unde retorica e mai mult decât sentimentul, sau dacă nu e, în tot cazul, pare, ci adevărat, dureros, trăit la marginea neagră a dezamăgirii.

Iar numele lui Paganini este invocat pentru că muzica e la mijloc aici și o virtuozitate la care poetul a ajuns după îndelungi distilări în retorte ale poeziei. Versul „rozioare buze moi am tot iubit cît mi-a fost să mă mai țină vlaga" apare, „precum tema de-a lungul cântului", cum ar fi spus Saint-John Perse, în fiecare dintre cele trei poeme ale ciclului „Stepe". De asemenea, în ciclul „Prerii", câteva versuri apar în cele trei poeme în variante diferite, păstrând, și de data aceasta, un nucleu care trimite la o temă muzicală: „poate că alcoolul să fi fost de vină saci de ierburi arse de demult", „poate că alcoolul să fi fost de vină musculițe cînd roiau în jur"; „cine știe pielea ta de fată încă-mi este noaptea așternut", „cine știe unde-ți zace pielea la întins pe canapele roz", „pielea mea mai albă ca hîrtia stă nescrisă de săruturi moi/ cine știe cine stă în mine ca-n mormînturi înviind apoi"… Și așa mai departe…

Versurile, cum se poate observa, sunt lungi, având în general optsprezece sau nouăsprezece, ba chiar și până la douăzeci și două de silabe – ceea ce este, evident, o performanță, o altă probă de virtuozitate –, cu o cezură abia perceptibilă, marcată foarte discret de cele mai multe ori, ceea ce constituie fără îndoială, o inovație, un atù prin care Gellu Dorian se înscrie cu nota sa personală la poetica românească din ultimele decenii și dintotdeauna. *Alungînd tristețea, ca Paganini* este volumul unui poet rafinat, un artist subtil, inventiv, stăpân pe secretele versificației, ajuns la o treaptă înaltă a măiestriei.

Cărți • Cărți • Cărți • Cărți • Cărți

prezentate de
Victoria Milescu

Traianus
CÂND S-AU FOST SPUS ÎNGERII

Când poezia de azi încearcă să se „emancipeze” printr-un limbaj agresiv și vulgar, poetul care semnează cu numele Traianus (Traian Vasilcău) scrie o poezie lipsită de ostentație, cu trimiteri spre un trecut cu mireasmă de vechi psaltiri și bucoavne. Scrie cu senină umilitate, cu inserturi și exprimări de un voit

anacronismn despre un timp istoric aureolat de taina și sfințenia cuvântului bine cumpănit și așternut pe hârtie cu grijă și pietate. Traianus scrie cu lacrimi, cu zâmbet îngăduitor pentru neizbândirile lumii în care trăiește, în care include și propriile-i slăbiciuni; scrie plin de uimire în fața miracolului de fiecare zi al vieții prin mijlocirea dumnezeirii.

Recena sa carte, *Când s-au fost spus îngerii*, sugerează încă din titlu o lirică mistico-religioasă. Dar ce poet nu e puțin mistic, și ce poet nu vorbește cu Dumnezeu în clipele sale de cumpănă, în ceasurile de neliniște, ce poet nu are dialoguri frisonante cu divinitatea, când se îndoiește de propriul har ce-l face mesager între cer și pământ, în forma cea mai pură a comunicării – poezia… Dumnezeul lui Traianus nu este unul pedepsitor, înfricoșător, ci unul plin de bunăvoință și înțelegere, pe care muritorul de rând îl poate simți uneori aproape, un Dumnezeu permisiv ce poate coborî alături de cel mai simplu om, la o cafea, răspunzând invitației acestuia și răsplătindu-i astfel cutezanța: „De-o vecie viscolește/ Cu luceferi, nu cu nea./ Astă seară o să vină/ Dumnezeu la o cafea.// Obosit, abia vorbește,/ Turlă rară – vorba sa./ Astă seară poposește/ Dumnezeu la masa mea” (…). În cartea sa, orchestrată polifonic, poetul se autodefinește raportându-se la univers, privind spre cer, spre stele, spre îngeri, spre Dumnezeu. Credința înseamnă putere și avere: „Nu sunt sărac cât timp îl am pe Domnul”, dar și conștiința apartenenței la nontimp, la veșnicie („Vecia în mine lucrează”), prin poezie, văzută ca datum existențial: „Poezia m-a ales pe viață”. De aici, acceptarea sacrificială a condiției de creator – singurătatea: „Singurătatea-i marele meu viciu”. Singur, drapat în cuvinte, crucificând cuvinte sau lăsându-se înfierat de crucea cuvântului, poetul declară cu superbie autoironică, în siajul unei nobile abandonări: „M-am plictisit de nemurire,/ Viața lumilor m-a obosit,/ Tăcerile au gust de atlantidă,/ În mine clopotul a amurgit” (…). Unele poezii se înalță ca psalmi înfloriți, altele ca rugi adoratoare, unele sunt tânguiri de bocet și doină, altele ieremiade sfâșietoare ale celui însingurat, neînțeles de cei în mijlocul cărora s-a ivit, și totuși solidar cu suferințele și aspirațiile lor. Nu lipsesc nici sonurile folclorice venind cu sevele lor dense și armonioase dintr-o ancestralitate autohtonă: „Fost-am tânăr, lujer foarte/ Și nu mă gândeam la moarte,/ Da’ moartea era aproape,/ Mai aproape de pleoape.” (…) Traianus are un condei exersat, cultivat, posedă o fină abilitate combinatorie, optând în mare măsură pentru prozodia clasică, pe care o revigorează cu inovații lexicale, fie din motive de rimă, fie de expresivitate, ceea ce-i particularizează scriitura: „E-o zi – Isusă, cum nu s-a mai văzut”; „criniștea de-azur”; „cântec îmbisericit” etc. Acest amestec de stiluri și procedee ar putea părea ciudat dacă n-ar avea chiar rostul de a evidenția resursele poetului, care, așa cum apare aici, oferă o imagine mozaicată, complexă a sa, cu bune și rele, cu reușite certe dar și cu lucruri conjuncturale. Elementul definitoriu este chiar această îmbinare dintre laic și profan, dintre formulări cu patină și exprimări de rutină, iar încercarea de recuperare și valorificare a unui patrimoniu lexical acoperit de praful de aur al vremii, când cuvântul scris era respectat și chiar venerat, e o excepție nobilă în contextul de azi al unui postmodernism destructurant și globalizant.

Prin cartea sa, Traianus încearcă să ne transmită ce i-au fost spus îngerii când s-au fost spus. (Editura Epigraf, Chișinău, 2009, 96 p.)

Ioana Sandu
CARTEA DIN* FOC

Titlul provocator al cărții pare la o primă impresie puțin disjunct față de tonul adesea echilibrat, senin al discursului de pe întreg parcursul lecturii. Și totuși, câtă bogăție de viață, câte frământări, câte zbateri interioare plutesc dincolo de acest ton voit neutru, ce poate fi de fapt expresia unei profunde înțelegeri a mersului și a resorturilor lumii existente. Poeta observă lumea cu atenție, o evaluează cu luciditate și o acceptă cu înțelepciune. Fluxul poetic este asemenea unei ape curgătoare care trece printre pietrele ascuțite, cu blândețe, fără să se rănească, iar dacă s-a rănit, nimeni nu va vedea hidoșenia unei răni, căci aceasta va fi curată, spălată de apa lacrimilor solidară cu toate apele de pe pământ. Versurile se așază în „țesătura magică a poeziei”, sub vraja „alchimiei lucrului tainic”. Ele par a fi scrise dintr-o singură suflare, căci vin în cavalcadă, cu nonșalanță, din varii direcții de simțire, uimite parcă de propriile resurse de candidă regenerare. Contrastele tind spre o „împăcare continuă”, împletind „rostul ceresc” cu „rostul pământesc”. Nimic violent, vulgar, agresiv. Cu picioarele pe pământ și cu gândul la Dumnezeu, poeta vede realitatea înconjurătoare ca pe un tablou alcătuit din alte „tablouri fugare” ce lasă o amintire de-o clipă grație percutanței unei reflecții conținând un diamantin grăunte de adevăr. Ioana Sandu nu este o poetă mistică nici religioasă; invocarea, rugăciunea către Dumnezeu țâșnesc involuntar în aspirația de a se racorda la

planurile superioare, vizând o nouă abordare lirică. Poeta absoarbe și distilează ecourile lumii contemporane, notând amar vizavi de o realitate cu valorile compromise, o realitate absurdă: „este un timp/când și bufnița/sângerează/pe turla bisericii”.

Cartea are o mai mare cantitate de sugestie decât de expresie, frânturile de gânduri și imagini transcend paginile ei favorizând meditația. Viața este văzută ca o ardere continuă, jertfelnică: „Bob de cânepă/ în fața arderii ești,/cu limbă de legământ/trecut peste flăcări” (…). Pentru cel ce scrie, cartea este o ardere de tot, nevăzută, misterioasă, o ardere a etapelor, a cuvintelor care vin să se purifice prin foc, cristalizând astfel esența poeziei. Uneori poetul rezistă uriașelor temperaturi sacre ale creației, asemeni unei salamandre, alteori arde până la cenușă pentru a se ridica triumfător ca pasărea Phoenix. Asemeni legendarei păsări, și doamna Ioana Sandu s-a ridicat deasupra unor adversități care au împiedicat-o mulți ani să scrie, a găsit putere să continue, curaj de a se afirma, dar mai ales a găsit prieteni generoși care au făcut posibilă apariția acestei cărți, o carte în egală măsură a generozității și a prieteniei. (Editura Semne, București, 2009, 114 p.)

Renata Verejanu
101 POEME

Poeta Renata Verejanu are o biografie bogată în evenimente și realizări, dar mai interesantă este biografia sa lirică, după cum o putem descifra din lectura celor 101 Poeme, din volumul cu același titlu, apărut în colecția „Ideal” a editurii Biodova a poetului

Vasile Căpățână. Poeziile adunate aici sunt scrise între anii 1980-1985, purtând, așadar, amprenta acelei perioade, atât în ceea ce privește viața personală a poetei, cât și a societății al cărui ecou este poetul vrând-nevrând. Versurile sale reflectă o gamă largă de stări, idei și sentimente în majoritate specifice oricărui om ce traversează viața atent la provocările ei, conștient de pericole, dar neabdicând de la valorile sale. Vom întâlni, așadar, poezii de dragoste, poezii exprimând revolta împotriva nedreptăților, poezii condamnând tare ca lăcomia, ura, invidia, poezii ilustrând atașamentul față de neam și țară. Parcurgerea lor oferă cronica unei vieți, așa cum a fost ea trăită, transcrisă, transfigurată uneori cu duioșie, cu emoție, alteori cu indignare, cu imperfecțiuni și frumuseți neașteptate sub dogoarea focului viu al vieții, căci „viața e o ardere continuă“. Sub lumina acestui foc, se configurează portretul autoarei cu cele trei aspecte – femeie, mamă, poetă. Parcursul vieții începe cu, evident, copilăria, cu o traumă înfierată ironic: „Nu mi-ați făcut nimic rău, doar atât:/ Mi-ați izgonit copilăria din sânge”, rememorându-și apoi originea simplă: „M-am născut nu în spital/ Ci pe-o brazdă, la arat”. Femeia apare în diferite ipostaze. Când e îndrăgostită, iubește cu o patimă devoratoare: „Am consumat tot cerul ochilor tăi”, iar când iubitul lipsește, se anulează lumina lumii: „O lume-n beznă e glasul tău când pleci”. Femeia eternă este cântec, chiar dacă uneori cântecul seamănă cu plânsul: „Femeia care plânge de parcă ar cânta,/ Femeia care cântă de parcă-ar săruta,/ Femeia ce sărută de parcă vrea să râdă,/ Femeia care râde cu inima ei sfântă”. Este vorba de o femeie lucidă ce știe să iubească dar și să lupte, să se ridice împotriva demagogiei, lașității, trădării, astfel că multe dintre poezii au și un puternic accent social-politic. Mai mult, poeta extrapolează drama individuală la nivel național: „Poporul meu cu jalea în desagă”. În viziunea sa, poezia are un rol major, iar poetul este văzut ca o instanță salvatoare: „Dar cine răul din lume îl va strânge/ Dacă nu poetul cu versul său profetic”. Renata Verejanu scrie cu multă convingere, cu impetuozitate, dar uneori poezia sa aluvionează în curgerea-i firească și unele ingrediente insuficient șlefuite. Acaparată de ideea pe care dorește să o exprime sub presiunea unei urgențe maxime, poeta face concesii unor deficiențe de ritm, rimă și lexic. Dar, să nu uităm că aceste poezii au fost scrise acum mai bine de un sfert de secol. Nu știu dacă poeta va reveni asupra lor, pentru că spune: „Nu suport frumusețea perfectă - / Luciul ei ascunde o umbră cețoasă”. Este un mod special de sinceritate care vrea să spună: Iată, așa sunt eu, cu izbânzile, cu imperfecțiunile mele. (Editura Biodova, București, 2009, 80 p., colecția „Ideal”)

Evoluție istorică și circularitate la CONSTANTIN NOICA

Mihai Popa

Cuvinte cheie: evoluție, circularitate, timp rostitor, timp rotitor, devenire

Pentru a configura specificitatea relației dintre cele două concepte, vom alege o cale mai directă, prin care Noica ne introduce în circularitatea ființei. Cele *Trei introduceri la devenirea întru ființă* ne vor simplifica drumul pe care l-am enunțat în titlu. Și asta, deoarece către ținta noastră există și o cale de mijloc. În acest caz, calea de mijloc poate fi *Timpul devenirii stimulate*, a doua introducere, care rupe pentru o clipă circularitatea conturată în *Devenirea întru ființă*, atât cât să ne arate sensul adevăratei deveniri. Structura *devenirii întru ființă* este asimilată aici devenirii gândirii și conștiinței filosofice care ajunge să intre în timpul propriu, prin devenirea însăși, prin istorie. *Timpul rostitor* (timpul ființei) îi oferă lui Noica un argument al adevăratei evoluții – dincolo de ritmurile naturii –, evoluția spiritului, care se caută pe sine din teama de a nu fi tautologic: tema lui Cum e cu putință ceva nou „ne așază în curentul de viață al spiritului, unul din principiile prin care istoria filosofiei poate fi unificată". [Noica, 1955, p. 15]. În acest Cum e cu putință ceva nou găsim, de fapt, și posibilitatea evoluției, care depășește evoluția pură și simplă din natură, mai precis, din regnul organic, dar se sprijină pe ea. Relativismul evoluției în natură este dat de timpul real, care înseamnă destructurare, entropie, naștere din prezent și prăbușire (moarte) în trecut. Dar persistența schimbării (în pofida ritmului care se reia periodic) oferă o șansă speciei (genomului) de a supraviețui; de-a lungul timpului, genele înregistrează frecvența acestei relative schimbări, și anume a schimbărilor benefice speciei [Brandon, p. 96-98]. Timpul, la Noica, e în legătură indisolubilă cu devenirea: un timp al devenirii întru devenire, *timpul real* sau *rotitor*, și timpul devenirii întru ființă, timpul omului sau timpul gândirii (al ființei), cel care pune în rost lucrurile, *timpul rostitor* [Noica, 1984, p. 92].

Timpul real este timpul naturii. Este și timpul omului, care nu se ridică peste posibilitățile biologicului. Formele sale sunt configurate într-o periodicitate (rotire) cauzală și matematică, număr al mișcării după anterior și posterior, cum îl definește Stagiritul [Aristotel, *Fizica*, 219 b]. Timpul rotitor este cronologie și lege a firii, și poate fi redus la o ecuație, un ritm, intră în număr. Este cronologie (timp al lui Kronos), care izvorăște și se risipește în prezent, pentru trecut și pentru viitor deopotrivă, fără a ieși din devenirea ca devenire: timpul cosmic sau sideral, timpul solar, timpul anului (vremea), timpul organic, timpul istoric, timpul psihic. În legătură cu timpul istoric, trebuie făcută o observație: din istorie se poate realiza deschiderea către ființă, prin evoluție culturală. În prima *Introducere*, Noica pune istoria față în față cu evoluția gândului; devenirea istorică este izvor al filosofici. Istoria provoacă un haos logic care generează filosofie. „Dacă logos-urile teologiei sânt cele care se contrazic, atunci ea [conștiința filosofică – n. n., M. P.] pleacă în Evul Mediu de la iraționalul teologic (respectiv de la «logicitatea» teologicului); dacă sânt în joc logos-uri ale științei, ce se contrazic, ea pleacă de la haosul științei; dacă sânt ale devenirii (cosmice, organice, spirituale), va pleca de la istorie sau devenirea ei, ca atare." [Noica, 1984, p. 36].

Timpul logic (o formă a timpului rostitor) deformează ideea de timp, în fapt, deformează timpul. Este, în primul rând, timpul întrebării, cel necesar punerii și rezolvării problemei. Uneori, răspunsul vine înaintea întrebării. Oricât ar fi comprimat, încât poate crea iluzia simultaneității, el există. Programul mașinii de calcul este un timp comprimat, care subsumează timpul necesar creării sistemelor logice. „Acest timp nu poate fi desființat: mașina electronică a scurtat în chip uluitor calculul, dar l-a scurtat numai. Îți trebuie un timp pentru orice operație, un timp operațional, așa cum e necesar unul pentru orice întemeiere." [Noica, 1984, p. 94].

Dacă analizăm numai forma timpului logic, constatăm că el este cosubstanțial istoriei umane, devenirii întru ființă. Însă „revoluția" istoriei a devenit vizibilă de la 1800 încoace, când, spune Noica, s-au creat premisele adevăratei istorii. Până la această dată, toată istoria a fost o formă de *a fi în*: „a fi în natură, în geografie, în vecinătăți istorice, în condiții de civilizație date, în religii, în destin". [Noica, 1984, p. 134]. A fi în fire, nu împotriva firii, cum spune Noica în altă parte. În continuarea firii se poate face și filosofie. Așa este filosofia românească, vom vedea, iar aici îi includem pe Conta, Xenopol, Blaga. [Idem, 1991, p. 73-100]. Împotriva firii este filosofia greacă veche și idealismul german. Spiritul se răzvrătește împotriva naturii, creând astfel timpul și spațiul în care poate ființa. Timpul logic, al logos-ului, are alte caracteristici decât cel real: 1. nu are decât două dimensiuni, trecut și viitor, fiind lipsit de prezent; 2. poate fi comprimat sau extins oricât; 3. este direcționat, dar nu ireversibil; 4. spre deosebire de timpul real, poate fi reluat oricând. [Noica, 1984, p. 103]. Natura timpului rostitor, cu forma sa cea mai înaltă, timpul devenirii întru ființă, operează în conștiința omului, în creațiile lui concretizate (opere spirituale, opere concrete – materiale – care încorporează spirit, cum este mașina), în istoria ca devenire *întru.* Natura lui decurge din natura timpului real, dar schimbă sensul și esența principiilor (fundamentelor) care stau la baza celui din urmă, nu este număr cardinal, măsură a mișcării, ci ordine, și nu atât ordine de succesiune, ci succesiune, în fine, în ultimă instanță, este conexiune în succesiune. Este frapantă această ultimă caracteristică, întrucât ne apropie de definiția succesiunii cauzale xenopoliene care „deformează" natura în istorie: seria istorică.

Conectivitatea e rostul și deschiderea naturii umane. Circularitatea e legătură cu accent pus pe viitor. Istoria lui *a fi întru* se întemeiază, paradoxal, în viitor, nu în trecut și nici în prezentul care suspendă legăturile. Într-adevăr, spune Noica, timpul lui Kronos (care-și ucide progeniturile) este timpul real, timpul naturii care flagelează așteptările omului, oferindu-i un trecut și un viitor infinite și incomprehensibile. Pentru această infinitate nu se pune problema evoluției. Ea este înghețată, centrată în prezent, în timp ce rostul logos-ului, care dă sens devenirii, este descreșterea, negarea entropiei universale. Dezechilibrul lui a fi întru neagă prezentul mișcării, înlocuind legea dinamicii rectilinii și uniform accelerate, cu legea absorbției devenirii întru ființă, semnul real (uman) al istoriei.

Circularitatea nicasiană desfide prezentul. Un rost al ei nu a putut fi atins în modernitatea târzie, care a gândit o devenire proastă, ca devenire pentru devenire, interpretare de două ori greșită. „Cert este că, în locul prevenirii, Noica ne oferă o prevestire. Baza acesteia ar constitui-o, în filosofia modernă, o dublă interpretare eronată, pe de o parte a devenirii, pe de alta, a ființei. Devenirea, ne asigură Noica, a fost concepută ca naștere și pieire, ca repetare mecanică a acestora; iar ființa ca ruptă de orice devenire." [Surdu, 1995, p. 96]. Dar pentru devenirea întru ființă, Noica va găsi și precursori. Unul dintre ei este Platon. La el vom găsi o devenire articulată în conceptele proprii, în linii mari, circularității, în care totul se rezolvă la nivelul ideii, o ființare „fără naștere și pieire". Însă, se pare, nu această devenire rezolvă „schema" categorială în viziunea propusă de autorul *Devenirii întru ființă*. Deoarece grecii, inclusiv Platon, nu aveau un concept al timpului care trimite la ființă, conceptul unei deveniri întru. Un concept clar al devenirii, în legătură cu timpul, l-a avut Aristotel. În linii mari, caracteristicile timpului aristotelic s-au păstrat până în zorile modernității, ele fiind rezultatul sistemului categorial elaborat de Stagirit. Totuși, interioritatea ființei nu era atinsă nici aici. Deși la Aristotel primatul ființei e fără de tăgadă, științele fiind ierarhizate în funcție de modul în care acced la ființă, îndreptățită fiind aici filosofia, „care nu privește ființa drept altceva decât ființă", totuși cunoașterea, ordinea ei, este mulată pe ontologie. Inversarea raportului este strict kantiană. „Că Aristotel pleacă de la determinarea ființei spre a ajunge mai târziu la posibilitatea cunoașterii, în timp ce un Kant va pleca, dimpotrivă, de la determinarea factorilor de cunoaștere, e o afirmație al cărei adevăr nu pare a putea fi pus la îndoială". [Noica, 1995, p. 97].

Una dintre cheile evoluției nicasiene, credem noi, este modalitatea prin care timpul rostitor conservă rezultatele devenirii, punând în temă devenirea stimulată spiritual. Caracteristicile timpului logic ne întăresc această opinie; în primul rând, este vorba de lipsa prezentului și, în consecință, descentrarea. Dacă analizăm rezultatele evoluției, în general, observăm un echilibru statistic în coordonatele temporale, al căror centru „gravitațional" este prezentul luat ca reper al timpului real. În prezent sunt decelate cazurile și opțiunile (raportate la trecut, respectiv, viitor) valabile pentru configurația de ansamblu a unui proces sau sistem. Pentru orice formă ar lua, se poate spune, evoluția are instanța supremă (și ultimă) prezentul. Unul dintre factorii care au dus însă la scăderea încrederii în posibilitățile euristice și teoretice ale conceptului, a fost antropocentrismul în arhitectonica evoluționismului (de altfel, o tară pe care o suportă orice concept când este extins dincolo de posibilitățile teoretice pentru care a fost necesară apariția lui). S-a spus că mintea omului este predispusă la a gândi evoluționist, de aceea conjugă timpul tuturor existențelor (biologice, tehnice, istorice) cu posibilitățile și așteptările umane, ale propriei sale istorii, poziție aflată deseori într-un „divorț" flagrant cu realitatea. [von den Berghe, p. 175]. Pe de altă parte, nu se poate nega contribuția curentului evoluționist în desprinderea științelor sociale și istorice de paradigma mecanicistă și universalistă a științelor generale în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Metoda istorică revendică evoluția (și progresul) ca pe unul din conceptele fundamentale în care poate fi gândită istoria. Fără direcția schimbărilor din istorie, care oferă unitatea de ansamblu într-o mare de transformări relativ haotice, nu poate fi gândită istoria. [Aron, p. 181]. Evoluția, totuși, așa cum spuneam mai sus, gândită filogenetic, este ancorată în ontogeneză, este raportată (centrată) în prezentul individului. În ciuda relativității perspectivei științelor istorice și a istorismului în general, evoluția comportă o temporalitate care nu poate fi gândită decât în devenire. Conceptul noician de devenire și circularitatea în care este revendicat aduce evoluția în alte tipare, în tiparele ei logice de astă dată. „S-a ivit, cu timpul logic, o formă nouă de temporalitate, una care nu mai pune accentul pe prezent, care e lipsită de măsură determinată, este în același timp sigură pe ea și se dovedește susceptibilă să fie reluată oricând" [Noica, 1984, p. 112].

Într-adevăr, în caracteristicile timpului logic, ce rezumă posibilitățile omului de a-și apropia istoria și a o scoate de sub influența periodicității fără sens (de sub sensul lui a fi în) se rezumă potențialul circularității ca devenire întru ființă.

În om însă se întretaie timpul real și timpul logic. Ființa naturală din om trebuie să se coreleze ființei spirituale, ființei care este controlată de limbaj. În această coincidență, care uneori se rezolvă printr-un conflict, așază Noica și celelalte contrarii specifice naturii umane și modului istoric de a fi. Una dintre antinomii va fi cea dintre suflet și spirit. Primul se raportează la real, este răspuns și adaptare continuu controlată de condițiile naturale; spiritul încă refuză subordonarea timpului lui Kronos. „Sufletul divide, spiritul unește" [*Ibidem*, p. 114]. Orientarea fiecăruia (suflet sau spirit) se dispută în om, antinomic sau, în termenii lui Mircea Florian, recesiv (recesivitatea, în cazul acesta, aparținând spiritului).

Antinomiile descrise de Noica pot fi catalogate și ca un resort intim al devenirii. Ele sunt însă menite să înregistreze tensiunile inerente atunci când cele două forme ale timpului se suprapun. Toate au loc la nivelul socialului. Pe lângă binomul amintit, suflet-spirit, coexistă, într-un condensat și, câteodată, aparent de nerezolvat „conflict" existențial, care nu se rezolvă în planul culturii, antinomiile feminin/masculin, corp/spirit, natură/cultură.

(continuare în pag. 20)

DIVINA MILOSTENIE

Fragment din romanul „AMIN" în curs de definitivare

Ierusalim ! Cuib trufaș, ridicat pe umerii răbdători ai colinei Sion. Corabie nepereche cu pânzele în vântul iubirii și-al urii deopotrivă, rugându-se ori blestemând, strălucind amețitor din aurul podoabelor, ori scrâșnind sub genunchiul vremelnicilor cotropitori. Ierusalim ! Visul împlinit al marelui David, mărturie peste veacuri despre trăinicia rădăcinii în bună înțelegere cu piatra, aici, la cumpăna dintre imperii și nepotolita sete de sânge a celor ce văd în urmașii lui Moise bătrânul, buba etern puroindă din trupul magicului orient. Ierusalim ! Zidării și temple din marmură albă, roșie sau verde, cum nu a mai văzut pământul de la miticul Babilon încoace, umilind orice altă încercare de asemuire cu ele, chiar minunile Damascului sirian, întunecându-le. Iudeii sunt, pe cât de certăreți și neînduplecați într-ale gheșeftului, pe atât de mândri de moștenirea ce le-a fost hărăzită, visând zi și noapte la ea, cu ochii deschiși ai celor ce se încăpățânează să nu piară, în pofida tuturor. Din templul lui Solomon răzbat cântări în fiece zi a sabatului, înfiorând ulițele pline cu smochini și chiparoși. Vocile preamărindu-l pe bunul Iahve străbat Valea Cedrilor urcând printre măslinii din Grădina Ghetsemani, ori încolo către miazănoapte prin poalele Golgotei, până-n Poarta Damascului. În sabat, apele din scăldători se tulbură mai mult ca-n alte zile, îngerii veniți pe furiș să asculte cântările înalților preoți, mai aruncând în ele eu pietre, cât să vindece suferința întâiului nevoiaș ce le îmbrățișează undele. E un dute vino între Betesda și Siloam, schilozii îmbrâncindu-se pentru un loc pe cele mai de jos praguri, ca și când aici le-ar fi cu adevărat mântuirea, nu în ceruri. Căci ființa iudee nu-i lecuiește doar pe cei bogați, ci și pe sărmanii astei stirpe, ba ultimii închipuind chiar marea ei majoritate. Asta, în sabat, fiindcă în restul săptămânii Templul se transformă fără voia lui în loc de târguială, certuri și sforării, când însuși Dumnezeu se întoarce cu spatele.

Isus, venind pe drumul Betaniei, a urcat mai întâi pe lângă albia Ghedronului, odihnindu-se sub măslinii din Grădina Ghetsemani, cam până-n prânzul mare. Ioan a frânt azimile din traista Martei, căci vrednica femeie nu-i lăsase să plece tocmai cu mâna goală, ungându-le cu miere. Isus a mâncat puțin, cu gândurile cine știe pe unde, iar la urmă a băut apă din burduful lui Simon, tot așa, cam cât un degetar.

– Doamne, piele ;i oase ai ajuns după botezul deșertului, că o să te destrami sub ochii noștri într-o zi. Ia, de mănâncă.

Învățătorul s-a uitat lung la Ioan, neînțelegând ce vrea de la El. Simon bănuind o frângere în gândurile Lui, tocmai acum când se învelea într-o altă stare proprie noilor situații ce-i pândeau venirea la Ierusalim, a sărit să-l ajute pe Ioan.

– E tânăr Doamne, însă iubirea pentru Tine îi întrece cu mult vârsta crudă. Tu, știi... Oricum, o bucată de azimă în plus, nu Ți-ar strica, la drept vorbind. Că, ce să înțeleagă unii alții din străveziul feței Tale ?

– Și tu, Chifa ?

– Și eu ce, Doamne, a făcut Simon pescarul simțind cum îi îngheață inima în piept. Însă Isus a tăcut închizându-se iar în El. Un vânt moale pornise să legene măslinii văduviți de rod la vremea aia, gonind frunzele puține înspre Poarta de Aur a cetății, pe unde urmau să treacă. Cei doi cedri uriași ai grădinii scăpați ca printr-o minune de securile oamenilor lui Ponțiu Pilat, sunau și ei înalt, neliniștiți, vestind parcă apropierea furtunii. Lui Simon nu-i plăcură semnele alea, însă nici să spună ce gândea, nu mai cuteză. În fine, au trecut Chedronul pătrunzând în oraș. Mulțimile curgeau oriîncotro pe ulițele înguste, mulțimi pestrițe cum se întâmplă să fie numai la Ierusalim: evrei strigându-și marfa în gura mare, sirieni umblând mai mult furișat cu mâinile ascunse sub lefitele vărgate, egipteni grijulii să nu li se audă aurul sunând în chimire atunci când calcă, oșteni iudei sau romani, preoți, gură cască, pomanagii. O lume mirosind a putregai, a flori și a mirodenii scumpe.

Pe ulița dintre Templul lui Solomon și Fortul Antonia era o așa îmbulzeală, că ucenicii abia reușiră să-l ferească pe Învățător din calea ei. Dar spre norocul lor, încă nimeni nu-i recunoscuse. Răzbiră cu greu în piața de dinaintea Templului, oprindu-se lângă niște tarabagii, finici după port, ce-și vindeau smochinele în sirop, hainele din păr de cămilă, blănurile de leopard, clondire cu ulei pentru ungerea părului, sau junghere subțiri de Damasc. Pe sub mânecă, unii lăsau să se vadă câte puțin din cutiile sidefate pline cu perle negre sau albe, fibule romane bătute cu diamanturi și cumpărate pe mai nimic de la tâlharii galileeni ieșiți în pradă tocmai la marginea desertului Sin, ori, chiar mici busturi din aur greu înfățișând zei păgâni ajunși cu anasâna în Țara Făgăduinței. Pe sub chivărele înalte soldații lui Ponțiu Pilat cată neguros la străinii de Iudeea mai cu seamă, încercând să le afle rostul prin cetate. Ordinul comandantului Paulus era să nu-i slăbească din supraveghere pe moabiji și filisteni, dar mai ales pe zeloții lui Iuda Gamalitul, dacă i-ar recunoaște. O flacără cât de mică putea aduce pârjolul într-o lume așa nestatornică precum cea iudaică, iar asta, ar fi știrbit, firește, liniștea îndepărtatei Rome tiberiene. Lui Simon i se păru chiar că deslușește în viermuiala aia, un obraz cunoscut. Poate, Ioachim, omul Gamalitului ? Ei, asta însemna că zvonurile despre zeloți aveau un temei, fiindcă știut era, acolo unde apărea Ioachim lucrurile nu rămâneau în pacea lor. Asta mai însemna și faptul că Isus fiind galilean se putea întâlni la rându-i cu primejdia, întru-cât nici învățătura Lui, nu era tocmai pe placul tuturor.

– Voi rămâneți aici să Mă așteptați, le spuse ucenicilor. Eu am să intru în Templu. Nimic din ce auziți sau vedeți, să nu vă miște din locul ăsta. Chifa, dă-mi toiagul tău.

Simon păli întinzându-i toiagul din lemn de salcâm noduros. Teslarul cumpăni bățul în mâini, aflându-l tocmai bun pentru lucrarea ce urma să o înceapă, după care păși hotărât printre tarabe dispărând în Templu. Cei doi rămaseră stane pe unde erau, părându-li-se că visează. Să fi trecut așa, cam preț de-o târguiala mai grabnică, una cu puțină ceartă și împăcare pe măsură, când se auziră țipete și chirăituri dinlăuntrul casei lui Solomon. Prin ușa larg deschisă zbucniră afară câteva capre bălțate cu funiile atârnând pe jos, urmate vălmășag de câțiva preoți cu bărbile vâlvoi, oarece negustori pipăindu-și scăfârliile, iar la urmă, chiar Isus aruncând fulgere din ochii Lui întotdeauna atât de frumoși, cu mânecile suflecate, rotind deasupra capului năpraznicul toiag.

– Nu e grajd Casa Tatălui Meu, mișeilor ! Duceți-vă pe Golgota, nelegiuiților ! Ori la Akeldama să vă spânzurați cu sforile de la pungi, căci nu mai asta meritați ! Nu aduceți în loc sfânt arginții voștri murdari, și nu cântăriți cu măsură mincinoasă bunătatea Celui ce vă rabdă ! Afară, și să nu vă mai întoarceți !

Negustorii, preoții farisei ori saducei, că după cele ce păției nu-i prea mai deosebeai unii de alții, odată ajunși în lărgimea pieței se strânseră iar la un loc, să-și facă curaj. Cârtelile se prefăcură iute în amenințări, degete gheare săltară în aer ca și când ar fi vrut să apuce, speriind păsăretul din răzleții sicomori, iar un membru al Sinedriului, aflat numai el știa de ce în șleahta pedepsiților, înaintă cu îndrăzneală spre Isus.

– În poporul Tău nu dai cu parul, teslarule ! Levita asta preoțească trecută pe sub Sfântul Chivot până să-mi fie învelitoare trupului, a fost pângărită azi, de toiagul unul mincinos și unui strâmbător de Lege ! Cum crezi, că vei răspunde la ce al făcut ?

– Mai întâi, zise Isus abia stăpânindu-și mânia, nu voi sunteți poporul Meu ! Poporul Meu e cel ce flămânzește și însetează, fără a întinde mâna spre bunul altuia ! Poporul Meu e cel rostuit în rugăciune către Tatăl ceresc, trudind cu iubire și milă pentru orice ființă asemenea lui ! Cât despre lavița preoțească, ea nu stă pe cine trebuie, dacă te-am aflat unde te-am aflat, saduceule ! Eu, strâmbător de Lege ? Eu, mincinos ? Ei, atunci iată răspunsul Meu !

Toiagul vâjâi amarnic pe deasupra tarabelor, descrise o jumătate de cerc în aer, după care se înfipse nerăbdător drept în mijlocul acelor guri sparte ce au mai conteneau cu ocările, împrăștiindu-le de nu se mai văzură. Tot atunci, o săgeată scăpă din mulțimea întârâtată zbârnâind a moarte înspre casa ființei Galileanului, însă mult mai iute fu zelosul Barabas, cel ce sări dinaintea ei oprind-o cu umărul. Namila urlă smulgând ghimpele din carne, aruncându-se apoi cu toată greutatea între cei ce cutezaseră să-l înfrunte pe Fiul cerului. În vălmășagul ce urmă, se împărțiră multe lovituri, ba unele țeste crăpară chiar, sub pumnii grei ai bravului zelot până să-și facă loc soldații lui Ponțiu și să-l prindă în funii tari din toate părțile, târându-l cu ei în Fortul Antonia. În ăst timp, ucenicii nu clintiseră din locul unde li se poruncise să stea, îngroziți la cele ce vedeau, dar neîndrăznind să se amestece. Simon îl zări o clipă iar pe Ioachim în preajma lui Isus, pitit după coama unui cal mai negru ca noaptea. Înțelese că nu degeaba umbla Ioachim prin viesparul ăla, că nimic rău nu i se putea întâmpla Învățătorului câtă vreme era el acolo. Omul ăsta ar fi fost în stare să aprindă cetatea, dacă avea poruncă să o facă. Nici nu clipi, când romanii îl duseră cu ei pe Barabas, va să zică erau împreună, iar eventuala cădere a unuia, fusese luată în calcul. Multă vreme încă mai dură zarva pieței, așa că oștenii se înmulțiră strângându-i marginile între piepturile cailor, hotărâți să stingă orice eventuală întindere a răzmeriței. Cineva li-L arată romanilor pe Galilean, iar patru inși apucară grabnic spre locul unde se afla acesta.

– Tu ești Isus din Nazaret ? făcui unul, probabil căpetenia după fibulele ce-i încheiau mantia stacojie.

– Eu, răspunse cel întrebat, mai liniștit cumva.

– Acești oameni, arătă romanul către cei câțiva ramași ce făcuseră cunoștință cu mânia Domnului, susțin că i-ai alungat din Templu stricându-le gheșeftul.

– Dumnezeu nu face gheșeli cu nimeni, mai ales în Casa Lui. Templul e pentru rugăciune, smerenie și păstrarea Sfintelor Taine. Le-am spus asta negustorilor cu vorbă bună, dar ei nu M-au înțeles. E o chestiune strict evreiască, ce nu aduce supărare Romei.

– Ba aduce, făcură negustorii vânzolindu-se nemulțumiți, cum să nu aducă ? Omul ăsta, e un mincinos fără seamăn. În Galilea toată lumea i se uită în gură, socotindu-L profet. Unii spun că ar fi mai mare chiar decât Botezătorul, însă asta-i o altă minciună, scoasă de cei câțiva sărăntoci care-l însoțesc pe oriunde umblă. Ne mirăm chiar, că-L vedem singur pe aici ! ? Ia mai uitați-vă, măi... !

Unii alții se uitară, însă ucenicii erau ceva mai încolo...

– Ce se întâmplă în Galilea și-n ce crede lumea pe acolo, nu-i treaba mea zise căpetenia privindu-L insistent pe Isus. Noi, pe zelotul ăla uriaș, l-am văzut ciomăgindu-vă, pe el îl ducem procuratorului. Dar acest Om, e liber să plece unde vrea. Asta să faceți și voi, mișeilor, de nu cumva mai doriți un supliment la scărmăneala zelotului. Iar Tu, i se adresă lui Isus, ai grijă pe unde umbli. Nu mai ieși în fața oricui, oricând. Vezi bine, ai Tăi nu te iubesc, nu neapărat romanii.

– Adevărat e, răspunse Isus surâzând amar, între ai Lui, nimeni nu e profet fără a fi și dușmănit. Am să întreb și neamurile...

Căpetenia romană holbă ochii bănuind în vorbele Galileanului o altă dandana ce i-ar fi complicat lui viața, deși insul înalt și frumos ce-i sta dinainte, nu părea în stare să facă vreun rău cuiva. În fine...

Înțelegând că mai mult nu pot scoate împotriva lui Isus, negustorii cu marfa stricată și spinările arzându-le după câte ciomege apucaseră să-i ajungă, se împrăștiară bombănind înfundat, așa cum îi stă bine iudeului la supărare. Soldații plecară și ei bucuroși că totul se încheiase fără prea multă osteneală, ba având chiar un zelot dus la fort. Paulus, nu putea fi decât mulțumit. Isus merse la ucenici, aflându-i cam văruiți de înspăimântați ce erau.

– Nu vă temeți, Le zise. Eu am făcut ce trebuia, căci iudeul în loc să se teamă ori înțeleagă, mai îndată urăște. Bo abaita.

(*Bo abaita = Hai acasă*)

Mihai Antonescu

Supleantul

(urmare din pag. 2)

cuprind. Trebuie să facă o „alegere" grea și să decidă: fuge pentru că stăpânii nu sunt demni de sluga (vechilul) lor ! Trebuie găsiți alții, ca să se vândă „la prețul de sus al pieții". Cât cinism încape în aceste vorbe grele gândite de supleant cu vocea ispititoare luminițe nu mai trebuie spus. Ele conțin cea mai adâncă și tulburătoare dezvăluire a romanului indicând în supleant nu atât un individ, cât o categorie. În rest, cartea decade în „roman popular", nu fără a-i face stăpânului nedemn de sluga lui acest portret, portretul rizibil al lui Nicolae Ceaușescu părând coborât în pagină direct dintr-o frescă monumentală a producției specifice epocii despre care scrie: „Bărbatul (...): părul mare, cărunt, dar plin de viață, pe care tocmai începe să-l are cu un pieptene bej. N-ajută de fel, părul îi rămâne sălbatic, ca un nor de explozie nucleară. (...) Ochii lui strânși și înfundați în orbite sunt ochii dacului de la câmpie, păgân, sărac, tribal, încrâncenat de sărăcie și de vecinătatea cu o Romă mereu mai bogată și mai puternică; ochii țăranului copleșit de căldura toridă a muncii la câmp, în lumina brutală a soarelui și istovit și excedat de o muncă pe care o urăște ... Veșnic istovit, veșnic pierdut în singurătate, veșnic nenorocos, omul de la Dunăre s-a închis într-un sine certăreț și acru ..." (p.130). Câtă măreție ! De n-ar fi decât acestea semnele noului „realism socialist" de tip american de mâna a doua din romanul popular *Supleantul*... Din păcate, sunt și altele, ce țin chiar și de memoria unei limbi se pare uitate. Într-una din paginile romanului, are loc următorul dialog: „... Nici tu nu i-o tragi, nici ea ție ? A ce aduce chestia asta ? – Poate-am să-i fiu așa, de inimă, îi spusesem lui Stejar când își exprimase ultima oară această îndreptățită nedumerire. – Cu inima aia, a arătat Stejar către dinaintea pantalonilor mei, câștigi inima asta, și a arătat la stânga pieptului. I-am răspuns că e un vulgar și un ieftin." Vulgaritatea constă, însă, vai, în acel „către dinaintea pantalonilor" care, potrivit dicționarului pe care scriitorul a uitat să-l mai deschidă, se numește *prohab*: „m. deschizătura dinainte la nădragi (dindărt la fuste). Origină necunoscută." (Lazăr Șăineanu, Dicționar universal al limbei române, ediția a 6-a din 1929, Ed. Scrisul Românesc fost SAMITCA, Craiova, pag.517). Carte de consum și de succes popular, romanul *Supleantul* al americanului Petru Popescu este un eșec. Păcat. Scriitorul se întoarce cu stângul.

Versuri de *Victoria Milescu*

POATE UN DUH

Poate un duh
vine și udă florile din fereastră
cât de înalt viguroase cresc
acoperind cerul
stau într-o cușcă verde-mpletită
eu, cea mai prețioasă, de neatins floare
în zori înflorind roșu aprins
seara topindu-se în cenușă
departe de oameni
să nu-i vatăme
semințele strălucitoare și tari
parfumul aromitor…

LUCRAREA IERNII

Lucrez de-o viață
la fiecare zi pe mii de clape
lucrez la fiecare anotimp îngurgitat
lucrez la fiecare fir din sfoară
ce mă va legăna în ștreang

lucrez la fiecare strop de sânge
ce se prelinge peste față
până când infinitul scapă
o silabă
din carnea lui cea prețioasă
nu știu, e rău, e bine
lucrez la propria-mi dezmărginire
în aerul insectivor

am această putere
de-a trece nevăzută
prin cei ce-mi ies în cale
și-a sta puțin atât cât
să le simt în pumn
inima care bate…

ÎMBRĂȚIȘÂND EXTREMELE

Nu te cunosc
dar simt vraja care te precede
aerul îmbibat de stele prevestitoare
vulturi cu șarpele-n gheare
stârnesc ninsorile ca o mantie
pe umerii departelui și aproapelui
care te însoțesc fără scut

Ești lumină ? Ești vis ?
ești tu, eu, noi
în ființele celeste care se încarnează
pe câmpul de luptă
plin doar de învingători
trupul meu a plecat
să te întâmpine fără mine
căci o stea mă ține captivă aici
nenăscută, necunoscută…

ZIUA FULGERULUI

Nu vine ploaia
nu vine crivățul
nu vine norul cel de pucioasă
nu vine fulgerul
poemului zămislit din bezna
alcătuirilor tale
flămânde și trecătoare
nu vine molima tămăduitoare
nu știi dacă exiști cu adevărat
dar ți-ai da viața să fii
nu eu scriu ci tu când treci
cu gheare și solzi
într-o țară unde
poemele nu mai au nicio justificare
o țară unde aerul sătul de sine
participă la propria-i otrăvire
nu eu scriu ci tu și moartea
învățată să tragă cortina
să încuie ușile, să stingă lumina
să-l trezească pe cel adormit în stal
cu o pungă de gloanțe pe piept.

PE MALUL ECOULUI

Nimic nu-l cheamă
nimic nu-l oprește
el e aproapele și departele
fără vină
vine și pleacă
sânge de astru
păcatului fără odihnă
tihna trecerii
dar al darurilor
ca primele ore ale morții
iubind până la destrămare
orb, palid, uneori se oprește
pe malul lacului unde
îngeri gălăgioși
răstoarnă barca lui Caron.

FORFECÂND SPAIMA

Nimic nu este al meu
văzându-vă, văzul
este al vostru
poemul despre lăcuste
devine lăcustă
mâna mea mângâindu-te
devine mâna poemului
sfârtecat de frații mei, lupii
din pădurile albe
spaima lor e a mea
și iarăși a lor
în cădere, îngerul aerului
scutură sângele
dintr-un pom înflorit…

ACELAȘI CER

Același soare, același aer
și pentru mine și pentru el
aceleași spaime circulând
între țările noastre unde
suntem pe rând și sclav și stăpân
câte lucruri de făcut sau de zdrobit
se zbat între noi
fiecare luându-ne puțin cer, puțin aer
puțină lumină din steaua norocului
rămânând doar imaginea
știrsă de ploi
a inimilor rostogolindu-se
prin lumile răvășite…

ZIUA DARULUI

Dar Dumnezeu ne iubește
când ne înecă ploile
când ne spulberă uraganele
când suntem gheață
și inimă carbonizată
El ne iubește
când ziua dăruită se stinge
iar ultima scânteie aprinde
icoana ce cade din cer
pictată în atelierul îngerilor
după câte un model pământesc.

CASUS BELLI

Vin ploile, grindina, frigul
vin insule grele de arme
la țărmul tâmplei albind timpuriu
vin corăbiile albe cotropitoare
vin tainele solitudinii
primul om le întâmpină
sosesc fără să fi fost invitate:
doamna în negru, doamna în roșu
doamna în violet
strângând la piept pacea cartagineză
vin atâtea cuceritoare fărădelegi
numai barbarii nu, nu mai vin…

FĂRĂ UMBRĂ

Iartă-mă, sunt o victorie palidă
o victorie ciuntită
de zâmbetele învinșilor
o victorie fără brațe
și fără inimă
înveșmântată-n mantaua de cupru a zilei
o victorie fără zâmbetul victorios
o victorie mică
dintr-un mare război
o victorie târzie
când totul pare să se fi spus
despre orice victorie
necunoscută printre necunoscuți
o victorie de o nanosecundă
și totuși, victorie…

Versuri *Vicenția Vara*

Creanga de aur

O creangă de aur
este sufletul meu
încărcat de suspine
ca de rodii prea coapte.
Prinsă de vremea hoinară,
floarea grăbită de fruct se desparte.

Doar chipul meu
sinucigaș se azvârle
în apa otrăvită de vreme
a oglinzilor,
vrând să înece
tinerețea fugară
cu glezne transparente
și subțiri,
ca un vânt de primăvară
murmurând cântece.

Doar chipul supus vremii
ascunde o creangă de aur
încărcată de suspine
ca de rodii prea coapte.
Amăgit de vremea hoinară
fructul de floare cu greu se desparte.

Cu plânsul în raniță

Ducând plânsul lumii în raniță, trec
în capcana somnului din
oglinda visului,
ca un tânăr soldat obosit care
a tras în inima numelui său
ultimul glonț,
ca să poată păși în veșnicie…

Deasupra lui, deasupra mea, sclipesc
dinții cerului ascuțiți,
stelele dezbrăcate de numele
lăsate în văile treziei;
din întuneric, pândește
animalul fricii gata să sfâșie
un tânăr soldat obosit care
târăște tristețea pe Calea Lactee.

Sărate sunt lacrimile dimineții,
ca ale unui tânăr soldat obosit
când duce plânsul lumii în raniță
ca pe un cântec de bătălie
ca pe un bocet nesfârșit.
Un tânăr soldat obosit poartă
o lacrimă aprinsă pe obraz
în loc de făclie,
el ține strâns în căușul mâinii
plânsul meu din chilie
plânsul sleit într-o bijuterie
dăruită vieții.

Dimineața, mi-e dor până la sfâșiere
de tânărul soldat obosit care
târând tristețea pe Calea Lactee
a tras în inima visului meu
ultimul glonț.

Jocuri: înger risipitor

Astăzi, îi împrumut chipul meu
îngerului care vrea din când în când
să treacă incognito prin urbe,
să simtă bucuria pasului
făcut pe pământ
ca un sărut dat lumii visate
de bunul Dumnezeu.
Purcedem la un schimb echitabil:
el, îngerul, ia chipul meu
după ce îl scutură de câteva decenii
încărcate cu evenimente și
cu o puzderie de greșeli
mai mult sau mai puțin închipuite.
(E mai bine așa, –
parcă ar spune Cineva de Sus
desigur, personajul cel mai important
din acest peisaj.)

Dar eu nu izbutesc să îmbrac
cămașa luminoasă a îngerului
și până la urmă,
umbra mea se întinde pe pământ,
umbra mea se îneacă în
balta de suspine primite
de două milenii ca zestre.

Suferința este omenească,
mult prea omenească, meditează îngerul și
calcă peste catifeaua umbrei
purtând grațios exuberanța
chipului meu tânăr îmbrăcat în cămașa
trasă de viață la sorți
pentru altcineva.

Ehei, cum mai spulberă frumosul înger
măștile zilei, măștile vieții,
mult prea risipitor fiind
când trece incognito prin urbe,
doritor să simtă bucuria
pasului făcut pe pământ
ca un sărut dat lumii visate
de bunul Dumnezeu.

Cu degete de aguridă

Între cărămizile somnului
își zidesc zborul
călătoarele înaripate
și năluca singurătățiite
atinge ușor
cu degete de aguridă,
lacrimile îngerului zilei
încet ți se preling pe tâmple
iar mâhnirile venite din copilărie
se destramă în dantela înserării
coborâte peste un ocean de liniște.

Gânduri aburite colorează
penajul amorțit al toamnei și
noaptea împrumută chip de odaliscă
vrând să te bucure.

Poezii de *Picu Păun*

BAIE DE ALB

Călmățuiul copilăriei mele
tablou de colecție in expoziția
din sala mare a memoriei,
cu undele lui povestind
că el, când va crește râu mare ,
dorește să se faca fluviu
la început va curge prin
școlile primare ale câmpiei
va urma liceul la secția umană
de sub sălciile mult plângătoare
ale adolescenței, pe urmă
renumita Univesitate a omului simplu,
Facultatea de curgere spre bun simț
pe unde au trecut studenții Ion, Marin,
Petre, Niculae, Gheorghe, Marin al lui Gheorghe
si alte nume cu rezonanță de grâu.
și până a deveni fluviu, eu
în apa lui pe cerul blând
cu soarele la bacalaureat
în baia lui iulie mă scald in alb.

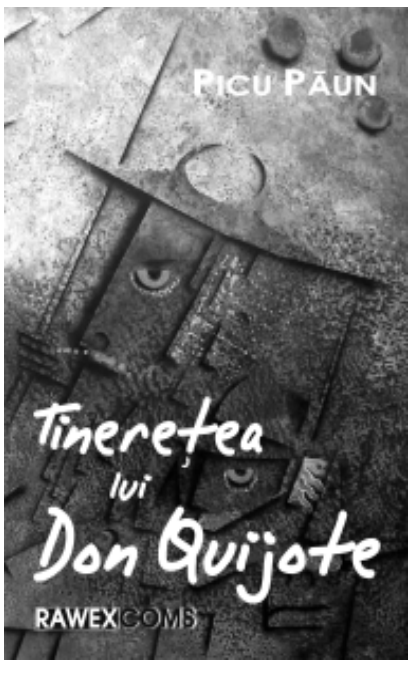
AMINTIRE

Pe o vatră luminată
mama plămădește pâine
profesorul de algebră
mă cernea printre sprâncene
undeva în vârful nopții
latră liniștea un câine
luna a plecat cu rata
în izbânda dimineții
în bodegi și-adapă tata
iapa albă a tristeții
vreascul gândului se rupe
ca o pasăre de noapte
într-o amintire dulce
fâlfâind departe, hăt
roua a plecat să culce
iarba oarbă sub omăt
profesorul de algebră
calcula un gând fierbinte
adormit pe sub sprâncene
plâng și nu-mi aduc aminte
cine a fost Eratostene

CANDELA TRISTEȚII

candela se vedea de departe
curgând către mine ca ceara
se putea intra prin pereți
bună seara îngere, bună seara

n-auzi mă, bună seara ți-am dat
glasul meu tulbură încăperea
mut nu ești, poate ești supărat
și tăcerea e un răspuns și tăcerea

ZICERE DIN POPOR

„se ceartă bradul cu plopul
care e mai mândru-n codru ”
dar degeaba s-au certat
că a venit de i-a tăiat
delegat din Primărie
cu flori reci la pălărie
fără ordin dar cu drujbă
n-a venit să țină slujbă
că nu-i popă îl cunoști
„ne certarăm ca doi proști”
zise plopul către brad
„uite frate simt cum cad”
zise bradul , plopului
„nu ne ținem locului”
„mai tăceți, bătu-v-ar vina
că rămâne rădăcina ! ”
se amestecă un tei
„puii voștri, pui de lei
vor ieși la primăvară
să se laude și ei
că așa-i lăsat pe lume
noi pierim codrul rămâne”
auzi un baladist
și-ncepu un cântec trist
„se ceartă bradul cu plopul
care e mai mândru-n codru”

Passionaria Stoicescu

Femeie

Câtă trudă
să te suprapui exact
peste femeia care
a hotărât hazardul să fii !

Cu diavolul să faci un pact,
de fapt cu genul masculin,
ca să te bucuri mult, puțin,
de acrul măr,
de la Eva la Sfânta Maria să sari,
și servitoare și idol să-nsemni,
și-al luminii și-al beznei izvor,
și firăvenia, și puterea,
și câștigul bărbatului,
și pierzania lui într-adevăr,
fiindcă asta s-a dovedit vrerea
trufașului său însemn…

Detest să-mi spună Kierkegaard
ce complicat e femeie să fiu…
De când m-am născut,
de când am născut,
pe pielea, pe sufletul,
pe existența mea știu !
Toate predicatele lumii se contrazic
unindu-se în trupul meu viu,
în libertatea din care-mi sui gard
coborându-mă ca să mă ridic,
stingându-mă ca să ard…

„Nu te-apuca să scrii tu,
strigă El, strigă Ei,
așteaptă să fii cântată,
muzele-au fost totdeauna femei…”
sau altfel zis, „Lasă-te confundată
cu stihia sau cu natura
cucerită prin forță, viclean:
orice-mpotrivire e-n van…
Sărutul îți va-nchide gura
să taci, să te supui,
să fii grabnic adjudecată,
c-un stăpân și-un statut,
cu prunci înlănțuită de gât…”

Câtă viclenie și trudă
să mă las exploatată,
pește zbătut în năvodul de fire
cu numele de cod
i u b i r e !

A norilor

Norii mă povestesc –
le îngăduie asta cerul
în care fug adesea
din sila viermuielii de pe pământ

În graiul nimbus
în zborul – joc
numele meu e
mreana ce zboară
un pește nefericit
în apele curgătoare
cu prundul stând pe loc

Sufletul meu are solzi
cu efigia de argint a lunii
iar gândul șuvițe de soare
să uit noaptea din care
cândva am urcat
și iarăși noaptea
în care-am să cad

Norii mă povestesc
peste rai peste iad
nici sfințenie nici ispită
dar cu gura rănită
de cârligul undiței ecleziastului
pe când murmur dulcele cânt
despre vânarea de vânt

Vinovată

Mângâi șifonierul ca pisica
atunci când n-are cine-o alinta
și-n casa părăsită e doar ea
înăbușindu-și frica;
și-aud cum mă blesteamă pădurea
altădată ascunzând
păsăret și jivine,
acum doar blănuri moarte
și țoale aiurea…

Mângâi oglinda –
și simt cum mă-njunghie lacul,
peștii lui de odinioară, nisipul…
Încremenite ape dau să mă-nece
și nu află pe nimeni,
nici măcar sufletul
care-mi ascundea odată chipul…

Ating hârtia,
adică o frunză, un ram,
pentru că scriu,
pentru că altă salvare n-am
decât să așez cuvintele-n albul sicriu
și să le-nmormântez cu-ncetișorul…
Dar țipătul ei se aude clar:
– Du-te dracului !
Dacă m-ai trădat cu calculatorul,
de ce te-ntorci la mine iar ?

De sub apă

Nici măcar ochii mei
nu seamănă unul cu altul:
cel mic, stângul,
se simte solidar cu inima
și vrea să vadă alene
cât mai puțin,
de aceea e mai închis,
uneori o lacrimă
sticlindu-i în gene...

Nici sânii mei nu-s la fel:
stângul - cel supt –
e mai mare,
cu boaba sfârcului grea,
c-a hrănit gura fiului,
gura altei vieți
din viața mea...

De sufletele mele, ce să mai zic ?
Nepereche nu doar ca număr,
ci ca nimic...
Nu râdeți, e de plâns:
într-un singur trup
să ai atât de multe suflete
cu foame de lup,
într-un tărâm în care
au fost exterminate
nefericitele fiare...

Dar toate astea vă scapă...
Sunt Poezia
și vă vorbesc de sub apă.

Poezii de *Alexandra Firiță*

POEMA LA TÂMPLĂ

De strălucire ți se umplu
copilărești-ți ochii;
de soare plini albi trandafiri și roși și galbeni
în miez de noapte nevăzuți de nime
nebănuite trepte suie, suie
la tâmpla cerului s-aprinză
nestâmpăratul, nebunescul foc.
Părelnic buza lor catifelată
tresare sub sărutul bobilor de rouă.
Să fie duh ? Să fie alta roză ?

Roșii trandafiri și albi și galbeni
noianuri de parfumuri îți colindă
cu pași molatici ființa-ți
și lași să dăinuie în suflet adieri
fără de azi, fără de ieri.
Să curmi izvorul unde ielele
și-au tăinuit petale albe, galbene sau roși ?
Să fie zvon de joc ? Să fie chiot
sau pătimașul înflorit de roze ?

Și ca-ntr-un joc ce mi-l arunci drept nadă,
în plasa lui
să fereci necuprinsul
în chip de roză îți destăinui chipul
Și chiot de lumină ochii tăi
aruncă peste-adâncul urmelor de lut.

Albi trandafiri și roși și galbeni
prinși în al horelor vitralii
cu aromite buze îmi alinți
trudita zbuciumare-a clipei.
Să fie doar o plăsmuire ? Să fie doar
zănatec vântul sau dulce-amarul început
al nopților cu înfloriri de roze ?

CU OCHI DE CLESTAR

Atât de aproape. Atât de departe…
Cu pasul de ape călcând peste ape
Fluida făptură a zeului rău
Mă prinde în mreje la ceasu-mi târziu.

Doar umbre de ceață și vântul spritar
Avid mă-npresoară cu brațe de jar
Azuria-mi fantasmă pe țărm rătăcind
Un vis ce se-aprinde pre altul stingând.

Un val care vine – un altul ce pleacă
Trăgând după sine șuvoiul de apă
În inima-mi frântă alin picurând
Balsamul uitării din marea de timp.

Cu pasul de ape, cu ochi de cleștar
Mă cheamă răul sub bolți de smarald.

A PELIN ȘI A BUSUIOC

În zori când pe prunduri zânele nopții
își lepădau cămășile de pe trupurile încinse
ușurel, călcând nisipul fin,
cu degete sidefii atingeau oglinda lucioasă
și apa lin se’nfiora retrăgându-se
până aproape de sufletul răului
atunci, ele, năucele, alergau să prindă
sărutul primilor stropi.

În zori când în ape trupuri albe de petale
curgeau învolburându-se pe sub sălcii,
îmbujorată bunica rufele-i albe
întindea peste prunduri.
A miroseau a pelin și a busuioc
mâinile ei de zână cuminte…
Aducea vântul din crâng șoapte
glasul ei subțire susura descânturi
peste ape…
Se odihnea lumina
în poalele ei găsindu-și cuib
și zânele tăceau.

În zori când aripa albă zarea îmi flutura
rufele luminii întinsă pe prundul
încă reavăn,
în zori când pe țărmuri se odihnesc
miresmele aduse de vânturi de peste mări
și ochiu-mi tot mai adesea căta
cuibul luminii
depărtarea tot mai străină cade
și tot mai adesea mi-e dor de mireasma
rufelor pe care bunica le spăla
la râu în zori.

O carte a gândirii magice „CULTUL ZBURĂTORULUI"

Gheorghe Postelnicu

Referitor la aventurile editoriale ale unor cărți ale lui Ion Gheorghe, biografii vor menționa amânările, impunerea unor titluri, segregarea unor texte, invocarea dificultăților de culegere, boicotul tipografilor și altele și altele. Apariția volumului „Cultul zburătorului" (1974) aproape că nu a făcut excepție de la nimic. S-ar mai putea adăuga tirajul „record" pentru acel timp: 500 de exemplare ! Lucrare unică în sincretismul românesc, ar trebui să valoreze astăzi cât propria greutate (440 de grame) exprimată în platină. Obiectul său de studiu îl constituie pietrele cinetice descoperite în nisipăria de la Istrița (754 de metri), comuna Pietroasele, județul Buzău (nu Prahova, cum scrie în „Dicționarul general al literaturii române"). Ele aparțin unei realități arhaice insolite și unice în lume. În dezvăluirea tainelor acestor figurine un rol important l-a avut timpul fizic, cât și evoluția luminii solare care numai în anumite împrejurări poate dezvălui imagini în mod eșalonat, pe crugul orbital al planetei de atunci și față de un soare de atunci. Omul primordial scria cu altceva decât cu semne, mai sigur scria cu originea concretă a semnelor, adică cu Logostele. Autorul a avertizat în dese rânduri cât de importantă este găsirea unghiului de incidență a razelor de soare cu piesa studiată. Tocmai minimalizarea unei condiții aparent banale, ca și nerăbdarea au prăbușit altora puntea cunoașterii. Heghemonul betoanelor arhaice își petrece verile în studiu și meditație, eliberat de povara mass-media, vizitat deseori de prietenii cei mai apropiați, scriitorii Marin Ifrim, Nistor Tănăsescu, Stelian Grigore, în străvechea locuință de la Izvorul Dulce. Este meritul uriaș al acestui titan de a fi observat simultan corespondența dintre limbajul misterioaselor construcții plastice și mitologia basmelor prin formula metamorfozei orfice pe care și unele și altele le implică, de a fi revelat o continuitate fără denaturări în cultura populară, în arta țărănească. Pare că civilizația de azi „s-ar prezenta ca o rememorare, ca o teribilă, oarbă aducere-aminte matematic detaliată a tot ce-a fost"(pag.9). Iată, arta singură constituie dovada certă a spiritualității nemuritoare.

Înțelegerea pieselor a fost dificilă din cauza stilului lor sintetic, figurativ și „reductibil până la hieroglifa de piatră", ca și a densității populației plastice pe o singură figurină. Anatomia ochiului a suferit modificări de-a lungul timpului, sub aspectul receptării vechilor formule ale volumului cromaticii, ale spațiului și luminii din paleolitic, când altele erau clima, animalele, codurile, ansamblurile simbolistice și reprezentarea lor. În ani și ani de muncă, Ion Gheorghe a găsit cheia magică a citirii pieselor pe care a putut apoi să le clasifice în ansamble după conținutul lor descriptiv-mitologic. După volume și conținut a ajuns la următorul inventar de tipuri plastice: capete, torsuri, iconografia soarelui și a lunii, oinele, caprele de carnaval, răpirile (alegorii ale mitului nunții și morții), șerpii fantastici, zeița cu pruncul (maternitățile) și busturile zburătorilor călușari. Sunt incredibile similitudinile dintre statuete și personajele din basmele românilor, deoarece și unele și celelalte descind din aceeași lume magică-religioasă. Originea și sensul figurinelor nu pot fi explicate în afara sistemului ritual și al cadrului inițiatic al metamorfozelor pe care textul lor l-a închis în formula magică. Folclorul nostru dispune încă de cronici orale, fragmente de epopee, ritualuri și datini viguroase atașate străvechii imaterialități geto-dace rămase permanent în vatra originară. Acolo s-a păstrat cel mai sigur nucleu al acelei populații unice, de o singură limbă și dimensiune. „Tracul-getul-dacul este descendentul acelui fragment etnic, pe care diluviul l-a rezemat și l-a fixat definitiv, din forța puhoaielor sale, în piscurile zeiești, pline de monumente gigantice, ale Carpaților" (pag. 111). În studiul inedit intitulat „Cronicile Baronilor Colindători cu Marea Mamă Cimeriană" (1998) autorul demonstra definitiv prezența în monede a statuetelor clasificate în „Cultul zburătorului", elaborând normele decriptării siglelor monetare, tehnica ansamblelor iconografice: calul, călărețul și efigia cu sanctuarele și herburile gnoselor și ale gintelor, aliniamentelor megalitice și piscurile Cogaioanelor, ca replici ale marilor edificii montane in situ, relicve ale unei civilizații protoistorice de viziune ciclopică.

Două motouri deschid eseul din 1974. Primul trimite la credința în transmigrația sufletelor, care ar străbate, în vederea purificării, un lung ciclu de încarnări succesive în animale, plante și oameni: „Și se dădu de trei ori peste cap; și se făcu urs; se făcu leu și se făcu un balaur și iarăși se făcu om". Al doilea, tot din basmul „Pasărea măiastră" (Petre Ispirescu), este mai lung: „L-am întrebat ce-nseamnă acele stane de piatră ? Atunci el mi-a zis: De vei ști, te vei căi. Spune-mi, îi zisei. Aceștia sunt frații tăi: ei, în loc să primească cu dragoste rugăciunea mea, asmuțiră ogarii după mine – ceea ce-mi prelungi scârbosul blestem de-a purta trup de vulpoi; iar eu îi împietrii. Pentru dragostea mea și pentru prietenia ce-au legat, fă-i iar oameni, cum au fost. Fie pe voia ta, dar te vei căi. Și-ntr-un moment, nu știu ce făcu din mână că deodată pietrele – acelea se scuturară – și frații mei rămaseră-n mirare revăzându-se față cu noi". Fără comentarii. Pietrele vorbesc despre mituri care s-au păstrat. Ele au fost concepute într-o magie matematică de extracție orfică, zamolxiană, traducând în lumea materială cultul originar al zeului zburător care se arată în infinite metamorfoze. Ele sunt pline de chipurile ce descind din mitul lui Zagreus-Dionysos, Sabasios al părinților noștri. Sunt chipuri împietrite ale zburătorilor – străbuni, o împărăție împietrită pentru a se dezimpietri la nesfârșit. Ce sens au aceste încremeniri, această lume împietrită ? Cel al unei necropole ? „Opere ale forței logosului sau ale puterii vrăjilor, oglindind de fapt întreprinderea morții, dar și mai exact opere ale prelucrării corpului părăsit de suflet, pentru a corespunde percepțiilor religioase sub a căror zodie și-a trăit avatarurile omul de-atunci" (pag. 241). Resurecția este despietrirea. Pe ultima copertă, pentru a pune capăt, parcă, demonstrației, autorul citează din Mihail Sadoveanu: „…ascult șuietul lin al pădurii de brad de pe țărmul din asfințit, și mă întorc, etapă cu etapă, la singurătatea primordială. E o călătorie mai rapidă și mai sigură decât cu aeroplanul. E ceva ce cunoaștem de mult, de la bătrânii noștri: cum să mergem, stăpâne ? ca vântul sau ca gândul ? – Ca gândul, răspunde totdeauna fantasticul erou din copilăria noastră și a lumii".

În cuprinsul lucrării sunt glosate 42 de statuete clasificate în 9 teme: Arhetipuri, Oul, Lumea lui Barbă-Cot, Centaurii traci, Mumele și babele, Ursele, Frații aștri, Oinele și Panteonul trac. Prin plastica lor, ele confirmă simbolistica basmelor, reprezentând înaintea acestora stadiul imediat următor negurii, cosmogoniei orfice. Autorul nu se sfiește să le considere tăblițele sumeriene ale culturii noastre (pag.17), explicând într-un grai vechi și universal înțelepciunea inestimabilă a lumii carpato-dunărene. Nu sunt niște fabule în piatră, ne asigură domnia sa, ci „icoane turnate din betoane naturale, în volume și ansamble de ovale și sfere, din când în când cu adaos de mozaic – germeni ai unui stil ce-avea să se numească mai târziu, și deturnând o substanță multimilenară, altfel decât cel numit" (pag. 32). Cimentul-de-diamant (vajralepa) este o pastă preparată dintr-un mare număr de fructe, semințe, coji, flori și rădăcini. Când era întrebuințată în construcții trebuia să fie încălzită. Se spune că palate, case, idoli, ziduri, fântâni zidite sau întărite cu ea, durează un milion de ani („Panceatantra"). La rândul lor, basmele consemnează fapte și întâlniri cu giganții, ca și prezența eroului ideal, de origine cosmică – zburătorul, în compania giganților Ochilă, Setilă, Flămânzilă, Gerilă, Strâmbă-Lemne. Sfarmă-Piatră (Fierbe-Piatră) turna în tipare statuetele, pe când Ochilă le organiza detaliile și proporțiile care sugerează peste tot gigantismul care sfărâmă optica pupilei omului de azi. Tema creației și a reîncarnării sufletului predomină, cum se întâmplă și în cunoscuta „Fierbe-Piatră" din volumul „Noimele": „Se lasă țăranul asupra umbrei țărâncii, să aivă folos /scuturare de flori, creșterea polenului în pântecul pistilului; / după astfel de muncă începe să foiască aburul morților întunecos: /roiesc în preajmă cei pieriți – și-acum se-ntemeiază cutare /sufletul, în cutare, copilul", sau „Din două-n două vârste – ale neamului se-aruncă morții la lumină", fiindcă „Așa lucrează la zolurile de pulbere, - frământându-ne /caloienii de piatră fierbinte, /aceste zeițe bătrâne, pe-ale cărora palme am căzut /noi toți din sorginte".

Foarte importantă pentru interpretarea exactă a acestor statuete este observația asupra granulației diferențiate a materialului din care sunt confecționate, granulație riguros antitetică de la o față la alta. Părțile fără asperități constituie partea elementelor feminine, „plăpânde și de blândețe, ori sacre", pe când jumătățile cu granulații aspre și întunecate sunt rezervate elementului de energie masculin, „de asprime și forță". Mici pietricele de prund plasate savant în masa volumelor și curbelor depresionale, asemenea fluturilor de argint cusuți pe iile fetelor de la țară, fixează amănuntele marcante, granițele vizuale dintre o imagine și alta (pag. 33). Volumul „Megalitice" este considerat de autor cartea cea mai solidă și de durată. „Omagiez pe această cale rațiunile divine ale strămoșilor care mi-au călăuzit intuiția încât pot zice că nu-i neadevărat și nonriguros științific niciun vers din acest poem" („Mutul). Poetul transcrie eresuri într-o încordare lirică și într-un limbaj de simboluri folclorice cu un instinct total al naturii, cu o invenție verbală funambulescă. E un triumf al limbii din care se plăsmuiește o lume străveche cu himerele și hieratismul ei multimilenar, coșmaresc și uimitor. O poezie a obiceiurilor nemuritoare în care obiectele care intră în poem, tradiționalele cazanul de țuică, varnița, fermentează dramatism. Metaforele desenează conturul acestor obiecte care renasc. Percepția lor este totală. Celebralitatea se împletește cu acest simbolism etnografic. Astrele își rup emulsiile reciproc, își aruncă lapții din sexul erupției printr-un foc mascul. Obiceiul de a stropi profilactic cu var pomii, hambarele, zidurile, este încuviințat de Dionysos:

Se uită Dionysos, cu sorii ochilor lui albaștri
la lumea arsă astfel, părintește și blând –
își trage printre degete mătăniile de plante și aștri
și ne-aude suflând, și ni se dovedește suflând…

Ca și alți autori care își întemeiază poetica pe supraidei, mijlocul artistic folosit de Ion Gheorghe este alegoria, care înseamnă exprimarea unei realități morale prin imagini concrete. Poeții de acest tip gândesc prin alegorii, parabole și apologuri, care sporesc semantica tradiției mistice, principala sursă a culturii lor. Iată câteva alegorii din „Megalitice". Fecunditatea se integrează în fluidul cosmic al materiei indestructibile: „Nimicule, atotputernice Nimicule, /purtător de sământa curentului divin, /aștri pulsând la tine-n testicule, /rațiunile lor seminale te prefac în destin: /alt strop te-ascultă dintre galaxiile nebuloase, /prin fluxul de foc legănându-te încă din mare /și-acum calci zările veștede, sticloase /și te cununi cu iarba, salivând sfânta umoare". În univers nu sunt ierarhii, totul se leagă, se intercondiționează, formele sunt nelimitate în infinitul infinitului: „se bâțâră vamele grâului stricat de sământă murdară /ca un cocoș când se bucură la pasăre -/ cum tremură berbecul până dă de mioară, /făcu sita vamelor de mazăre; /se zbătură trecerile rapiței și ale seminței de mei, /dârdâind în lupii și lupoaicele când se luptă să-și pună temei". La povarnă, țăranii ascultă țârâitul de greieri al aburului „plăcându-le cum li se pune o pâclă pe creieri /dinspre rugurile miilor de evi". În această parabolă a cazanului de făcut spirt („La povarnă"), țăranii, „discipoli obscuri /ai unor preoți ce-au pierit de mult -/părăsiți pe-acest pământ cu frați dioscuri, /se dedau și ei, de spaimă, unui joc periculos și ocult". Germinația este văzută ritualic la scară universală, sub patronajul zburătorului. Într-o conjunctură epico-baladescă, mioara ispășește viața pe pământ a unei zeițe. În „De obârșie", bucuria cântecului despre nedeie, femeia este zână, chiparos, vergură. Țăranul Caloian Caloian este plămădit din pământ. Toate lucrările agricole sunt făcute de către Muma Zeiță: „lujeri să se-ntindă, corzile să crească, /să urce pe pălimar, în jurul pomului; /ca veninul în gușa verde, șerpească /să se coacă vinurile puternice în pivnița omului. //Să fie obiceiul iarna, când crivățul se-nvolbură, /și arde gerul de la brumă pân' la zăpada nevinovată, a mieilor -/ Să stea viile-n pământ, ca șarpele-n scorbură /iar primăvara să fie primeneala frunzei, ca năpârlirea pielor; /alb e sângele șarpelui, de gheață, bălos; /tot așa musteala lăstarului de vie, rece, nesprintenă; /și cum se teme șarpele de piatră, via să se ferească de grindină -/ce numai vinul să fie roșu ca sângele domnului nostru Făt-Frumos".

Alegoria, tehnica de lucru preferată de poeții creștini, a fost contestată de moderniștii întorși la simbol, adică la imaginea care include atât de bine o semnificație, încât cititorul ca să o identifice, nu trebuie să risipească unitatea contemplației. Ion Gheorghe face parte dintre autorii care cred că frumusețea poeziei decurge din conținutul filozofic și nu din formă. Desigur, el este un protoromân și partea invulnerabilă a operei sale îl are ca erou pe omul preistoric, zvâcnind de viață, mituri și eresuri. Un vitalism și un gigantism cu rădăcinile în Tracia, amestecate cu o morală având profetul în Zamolxe, formulă obositoare și enervantă pentru alcătuitorii de sinteze istorice. Dacă ar fi avut norocul unei mai mari receptări naționale, opera sa ar fi căpătat până acum o circulație universală. Vocabularul său țărănesc este în conflict deschis cu neologismele și barbarismele de tot felul și acolo unde se arată neîndestulător, prin derivare și compunere, autorul inventează termeni de a căror proprietate nu ne îndoim. Acest lexic se polarizează pe ocupații ancestrale, pe atitudini și noime. I se poate reproșa caracterul prea tehnic ? Poate. El datorează acest lucru substratului autohton. Undeva chiar recunoaște că este avertizat de pericolul lipsei de măsură în folosirea cuvintelor atunci când descrie piesele pluriforme, pentru a nu trezi neîncrederea și caută să evite abuzul, dar piesele impun ochiului

(continuare în pag. 17)

Alina Boboc

Teatru din zona slavă la București

În ***Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii „100, 1. 000, 1. 000. 000 de povești”***, găzduit de curând de Teatrul „Ion Creangă”, reprezentarea zonei slave s-a bucurat de tot interesul și a demonstrat că-și merită locul extins în economia acestei manifestări deja tradiționale.

Surpriza plăcută și oarecum previzibilă a festivalului a oferit-o Compania Mr. Pejo's Wandering Dolls din Sankt Petersburg (prezentă și anul trecut), cu un spectacol excelent, ***„Mignone”***, care a obținut și două premii din cele patru acordate: **Premiul pentru interpretare** (actrița Tamara Karpova) și **Premiul pentru cel mai bun spectacol**. Fondată în 1993, compania s-a impus imediat în lume (impresionant numărul de participări la festivaluri), prin formula carnavalescă de ev mediu, ce nu are nimic în comun cu teatrul lui Stanislavski, de care se și se dezice ferm. ***„Mignone”*** este un spectacol viu, fără cuvinte, cu muzică și culoare ce creează un puternic impact vizual, cu măști expresive și convingătoare, manipulate cu mult umor. Regizoarea Anna Șișkina demonstrează că știe să potențeze caracterul subversiv al măștii și să-l folosească în scop comic pentru a prezenta secvențial povestea unei adolescente ciudate și introvertite. În timp ce actorul poate cădea în capcana pateticului într-un astfel de scenariu, masca păstrează obiectivitatea, iar comicul pus sub lupa bergsoniană câștigă în calitate și în subtilitate.

Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău a adus producția ***„Harap Alb”***, dramatizare de Ion Sapdaru după textul lui Ion Creangă, în regia lui Vitalie Drucec și scenografia Tatianei Popescu. Spectacolul a avut miez, ritm foarte bun, joc inventiv, coregrafie inspirată (Alexandra Soșnikova) pe o muzică aleasă cu inteligență și adecvare din diverse registre (Oleg Baraliuc). Grotescul textului original a fost transpus scenic într-o formă temperată și haioasă (costumarea celor cinci monștri a fost extrem de persuasivă, culminând cu Flămânzilă, jucat cu mult haz de Ghenadie Gâlcă), iar călătoria lui Harap Alb (Leo Rudenco propune o interpretare inovativă), concentrată pe esențial, a captivat prin finețea și realismul jocului.

Zar Ptica Municipal Theatre din Zagreb a prezentat un spectacol pe o temă actuală, ***„Teroare pe strada Linden”*** de Milivoj Matosec, în regia lui Oliver Frljic, cu Damir Poljicak în rolul lui Mungos Nevada, un tip care instalează groaza în cartierul său. Trebuie știut că acest teatru croat organizează „Naj, Naj, Naj Festival” din 2001, preocuparea pentru performanță fiind vizibilă și în calitatea spectacolului prezentat la București.

A mai fost invitat în festival Dramaticen Teatar din Targoviște (Bulgaria) cu piesa ***Povestea neobișnuită a d-lui Happy*** după Donald Bisset, în regia lui Sabi Sabev; a fost un spectacol moralizator, echipa artistică încercând să demonstreze că schimbarea unui om rău în bine este posibilă.

Teatrul Metropolis împlinește 2 ani

Născut la 1 noiembrie 2007, în spațiul unde câțiva ani ființase Teatrum Mundi, Teatrul Metropolis a apărut din necesitatea existenței unui teatru de proiecte în România și s-a impus imediat în peisajul cultural, printr-o activitate efervescentă care l-a transformat foarte repede într-un punct de atracție pentru bucureșteni. Cifrele au rolul lor cuantificator: în 2 ani, au avut

Secvență din spectacolul „Azilul de noapte”:
Gavril Pătru, Ștefan Radof, Ioana Anton
Foto: Maria Ștefănescu

loc 30 de premiere acoperind o diversitate impresionantă de texte, 40 de evenimente și spectacole găzduite, 11 participări la festivaluri și 9 premii naționale.

Pentru a sărbători cum se cuvine evenimentul, instituția a programat în luna noiembrie 5 premiere: ***Azilul de noapte*** după Maxim Gorki (regia Mircea Marin, 9 nov.), ***Doctori, femei și alte întâmplări***, după *Tailleur pour dames* de Georges Feydeau (regia Emanuel Pârvu, 10 nov.), ***Fantoma, dragostea mea*** de Noel Coward (regia Șerban Puiu, 12 nov.), ***Sfârșit de partidă*** de Samuel Beckett (regia Alexandru Tocilescu, 14, 15 nov.) și

Secvență din spectacolul „Doctori, femei și alte întâmplări”:
Emanuel Pârvu, Mihai Bendeac
Foto: Maria Ștefănescu

Tarelkin după *Moartea lui Tarelkin* de A. V. Suhovo-Kobîlin (regia Gelu Colceag, 18, 19 nov.).

Spectacolul care dă startul sărbătorii, ***Azilul de noapte***, adaptare scenică de Mircea Marin după textul lui Maxim Gorki, aduce în fața publicului lumea care nu ne place, într-o variantă curajoasă și inovativă, cu potențări interpretative surprinzătoare prin arta compoziției (Mircea Rusu, Gavril Pătru), prin sensibilitate (Ioana Anastasia Anton), prin subtilitate (Niculae Urs) și prin umor (Alexandru Bindea).

Tezismul textului suferă aici o reducție inspirată, montarea oferind publicului o interpretare actuală, modernizată.

Piesa creează atmosfera rusească gorkiană (îmbogățită cu accente cehoviene subtile), în care sunt plasate diverse specimene ale ratării umane a căror dramă sau chiar moarte nu mai impresionează pe nimeni. Elogiul omului din final se constituie într-o ironie, edulcorată cu alcool în spațiul deprimant al azilului (sugestivă scenografia Ștefaniei Cenean).

Sfârșit de partidă este cea mai bună producție pe un text de Beckett, jucat în ultimii ani la noi. În decorul convingător al Vandei Maria Sturdza, Alexandru Tocilescu realizează un spectacol dens, încărcat de o simbolistică a tragicului, subminat uneori de o undă de umor subtil, creat prin jocurile de frazare ale actorilor. Mihai Constantinescu creează un Clov de o zguduitoare autenticitate, Răzvan Vasilescu exploatează maximal rolul lui Hamm, iar Irina Petrescu și Ion Besoiu oferă o adevărată lecție de arta actorului. Patru actori consacrați își dau măsura talentului într-un regal interpretativ greu de egalat.

Din Est spre Vest

Fenomenul migrației din Europa de Est, în comunism și în postcomunism, către Occident constituie un subiect inepuizabil pentru presă, pentru scriitori, pentru oricine este interesat. Despre acest subiect și pornind de la fapte reale, vorbește cea mai recentă premieră a Teatrului Odeon, *În container*, scrisă de Constantin Cheianu, dramaturg din Republica Moldova, cu câteva piese și premii la activ. Tânărul regizor ardelean, Cristian Ban, alege actori de primă mână (Mihai Smarandache, Dimitrii Bogomaz, Marius Damian, Relu Poalelungi, Gabriel Pintilei, Irina Mazanitis), ce reușesc să valorizeze un text cu o miză actuală, dar tratată facil. În decorul Cristinei Milea (absolventă în 2008), ce putea fi mai inspirat, jocul actoricesc este implicat și persuasiv. Trei moldoveni vor să imigreze în Irlanda. Pentru unul dintre ei, este prima dată. Metoda containerului este cea mai la îndemână pentru cei săraci, care nu-și pot permite cumpărarea unui pașaport fals. Cei ce aleg o astfel de călătorie nu au nici garanția destinației, nici a vieții. Este vorba despre oameni care riscă tot pentru că nu mai au nimic de pierdut, dezumanizați și lipsiți de scrupule (mint, fraieresc, fură, trădează), singura lor justificare fiind dorința unei vieți mai bune. Spectacolul are meritul de a pune această problematică în termeni serioși și într-o cheie realistă.

Secvență din spectacolul „În container”:
Marius Damian, Mihai Smarandache, Dimitrii Bogomaz
Foto: George Dăscălescu

Ionesco în Festivalul Național de Teatru

Desfășurat între 31 octombrie și 8 noiembrie 2009, Festivalul Național de Teatru i-a acordat lui Eugène Ionesco un spațiu larg, de centenar: 11 spectacole (trei pe scenă și restul radiofonice); mai mult, Festivalul a fost inaugurat de un spectacol ionescian, *„Cântăreața cheală”*, al Companiei „Les Intempestifs” din Franța, în regia lui Jean-Luc Lagarce (singurul internațional). Respectând litera textului, spectacolul a impus prin sobrietate și coerență, reușind să găsească sensuri noi printre faldurile absurdului ionescian. Propunerea lui Tompa Gábor pentru aceeași piesă, la Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj, a surprins prin limpezime și a accentuat ideea de marionetă (regizorul nu se află la primul contact cu acest text, însă îl montează pentru prima dată în românește). Un regizor deja specializat în Ionesco este Alexandru Dabija care a venit acum tot cu *„Cântăreața cheală”*, text regizat la Teatrul German de Stat din Timișoara.

Cele opt spectacole radiofonice aparțin unui proiect amplu, început mai demult, pornind de la ideea Cătălinei Buzoianu de a realiza integrala operelor ionesciene la radioul național, și intensificat pentru centenar. Prezentarea pieselor audio în festival este un câștig pentru toată lumea, mai ales că montările respective pot fi văzute într-un adevărat concurs al performanței pentru care echipele de lucru merită toate felicitările. Este vorba despre: *„Rinocerii”* și *„Ucigaș fără simbrie”* (ambele în regia lui Lucian Giurchescu, primul având și o versiune scenică mai veche la Teatrul de Comedie), *„Cântăreața cheală”* (regia Gavriil Pinte, cu o receptare foarte sensibilă a textului), *„Ionesco – 5 piese scurte”* (regia Alexandru Dabija, care a montat excelent și varianta scenică a spectacolului la Odeon), *„Finale. O călătorie imaginară cu Eugène Ionesco”* (regia Ilinca Stihi, cu o sensibilitate specială pentru texte cu țesătură complicată), *„Victimele datoriei”* (regia Cezarina Udrescu, cu o nuanțare inedită a textului, conferind astfel o plasticizare originală personajelor), *„Noul locatar”* (regia Mihai Lungeanu, ce realizează o montare greu de uitat) și *„Delir în doi… în trei, în câți vrei”* (regia Attila Vizauer, cu o atracție demonstrată pentru experimente reușite).

Artiști români pe simeze europene

Soleil de l'Est: 2009 – bilanț bogat; pespective sumbre

Asociația culturală franco-română „Soleil de l'Est" („Soarele Estului") cu sediul în orășelul Saint-Cyr-sur-Loire, pe Valea Loarei (în apropierea orașului Tours) a fost creată în anul 1994, de către familia Mariana și Mihai Gavaza, cu fiii lor Bogdan și Călin, originară din Brașov, stabilită în Franța în 1987. Dintru început, obiectivul Asociației a fost bine precizat: promovarea picturii contemporane românești în Franța. Conform principiului „boule de neige" – după cum spune președintele Mihai Gavaza – în jurul inițiativei s-au strâns, treptat, mulți simpatizanți, cunoscători și admiratori ai artelor plastice din România, precum și din alte țări ale Europei de Est: de la Moldova (Basarabia)

Vescu Teodor - *Coasta bretonă*

Rusia și Polonia, până la mai îndepărtata Kikghizia. La această oră, fișierul cu adrese al Asociației cuprinde peste 600 de nume.

Activitatea Asociației – după cum ne împărtășește președintele ei, domnul Mihai Gavaza, la această oră de bilanț – s-a cristalizat pe trei direcții principale:

1.*Organizarea de expoziții de pictură*: retrospective, tematice, personale – în diferite orașe, precum: Tours, Orléans, Poitiers, La Rochelle, Paris, Collioure, Font-Romeu, Elne. În aceste orașe au fost vernisate peste 60 de expoziții de artă românească.

2. *Editarea de albume și cataloage de artă* – între care două sunt veritabile bijuterii: cele consacrate prezenței artiștilor români în Franța, în perioadele: a) 1997 – 2004 și b) 1990 – 2008. De asemenea, au fost realizate cataloage anuale și de expoziție (toate color).

3. *Rezidența-atelier de creație*, în genul taberei de creație de la noi, înființată în anul 2001, cu dublu scop: spațiu fertil (peisaj etc.) în care artiștii să se inspire și să picteze – și, totodată, posibilitate de-a călători și cunoaște lumea artistică franceză: muzee, localități vestite, centre de cultură și artă, monumente etc. Activitatea Rezidenței este organizată în două sesiuni: de primăvară – aprilie, mai, iunie – pe Valea Loarei; de toamnă – septembrie – pe țărmul Mediteranei; fiecare cu sejururi de cate o lună de zile. Artiștilor invitați li se asigură transport, casă, masă, inclusiv ustensile necesare picturii (pânze, culori etc.). Toate cheltuielile sunt suportate de către Asociația „Soleil de l'Est", cu sprijinul autorităților franceze locale. În cei nouă ani de funcționare, în cele două centre de creație au fost găzduiți 70 de pictori, dintre care 50 din România. Între aceștia (cronologic): Angela Tomaselli, Ilie Boca, Ion Sălișteanu, Augustin Costinescu, Ana-Ruxandra și Sorin Ilfoveanu, Nicolae Iorga, Dan Hatmanu, Ariana și Ion Nicodim, Letiția Oprișan, Elena Uță Chelaru, Ștefan Pelmuș, Vasile Pop-Negrești eanu, Marilena Preda Sânc, Suzana Fântânariu, Corneliu Vasilescu, Ion Grigore, Horea Cucerzan, Vasile Tolan, Dalia Bialcovschi, Petre Velicu, Tudor Bănuș, Romul Nuțiu, Ciprian Radovan.

Să facem un popas în preajma ultimelor două sesiuni din acest an, 2009. Sesiunea de primăvară a avut loc, ca de obicei, la Castelul Trousse-Barrière din localitatea Briare-le-Canal, pe Valea Loarei, la 7o km. de Orléans și 150 km. de Paris. În cele trei luni, în Castel au locuit și lucrat nouă pictori români – unii pentru a doua oară: Dimitrie Brodetsky – de fel din Chișinău, stabilit la Timișoara; Suzana Fântânariu – profesoară la Universitatea de Arte din Timișoara; Angela Tomaselli – din București; Cristina Ciobanu – timișoreancă; Nicolae Iorga – bucureștean, cu cotație la *Drouot*, reținut de Dicționarul *Akoun*; Teodor Vescu – bucureștean, împătimit de peisajul francez.

N-aș dori să fac considerații critice pe marginea valorii acestor artiști, mai ales că ne aflăm și într-un moment de bilanț. Ei sunt de mult cunoscuți – și recunoscuți – datorită talentului lor inconfundabil. Aș vrea numai să punctez câteva locuri pe care acești pictori au avut șansa să le cunoască și să se inspire din ele – locuri pe care eu însămi le-am vizitat nu o dată, în cei patru ani în care am lucrat ca diplomat la Ambasada noastră din Franța, inspirându-mi câteva tapiserii. Este vorba de vestitele castele de pe Loara. Castelul *Chenonceau*, construit ca un pod peste râul Cher. Supranumit „Castelul doamnelor", construcția lui fiind începută de Catherine Briçonnet, continuată de Diane de Poitiers și Catherine de Medicis. Conține mobilă stil Renaștere, tapiserii de Flandra din secolele XVII-XVIII, tablouri de Coreggio, Tintoretto, Rubens, Rigault. Castelul *Chambord* – început de François I, în anul 1519 – este o armonioasă sinteză între trecut și arhitectura renascentistă. Maiestuos, de dimensiuni impresionante, el are 426 de încăperi, adăpostind prețioase colecții de tapiserii, mobile, tablouri, sculpturi, șeminee – și o scară cu dublă evoluție: donjon; zice-se proiectat de Leonardo da Vinci. (De fapt, același rege îl aduce din Italia pe Leonardo da Vinci, gazduindu-l în micul castel Clos Lucé, în imediata apropiere a Castelului Amboise, unde își are și mormântul). Construit pentru vânătoare, regele, în cei 32 de ani de domnie, nu a locuit în acest castel decât 72 de zile. Castelul *Blois*, început tot de François I și continuat de urmași, a fost timp de peste un secol reședința favorită a regilor Franței. Pe parcurs, aici au locuit celebre regine: Anne de Bretagne, Claude de France, Catherine de Medicis (aci a și murit) Maria Stuart, Margareta de Medicis. În el se îmbină cele trei stiluri de bază ale arhitecturii franceze: gotic, renaștere și clasic. În aripa Ludovic XII, la etaj, se află un muzeu de artă, cu valoroase colecții de tablouri: Cousin, Boucher, Ingres – și sculpturi de Lemoin și Préault. Castelul *Chaumont sur Loire* – veche fortăreață feudală, în care Napoleon Bonaparte o surghiunește, în secolul XIX, pe Madame de Stael. Tot aici are loc, anual, Festivalul internațional al parcurilor și grădinilor.

Evident, sunt și alte puncte importante (un exemplu: orașul Orléans, locul de baștină al Ioanei d'Arc, unde se află cel mai bogat cabinet de pasteluri, după Louvre) pe harta de documentare a artiștilor rezidați primăvara la Castelul Trousse-Barrière din frumosul orășel Briare-le-Canal. Eu nu voi mai insista asupra lor – și propun popasul în sesiunea de toamnă, la Collioure și Elne, în Midi. Cele două orășele se află în Catalonia

Grigore Ion - *Catedrala Sf. Gatien, Tours, Franța*

franceză, departamentul Pirineii Orientali, cu capitala la Perpignan. Pitorescul orașel Collioure a fost un mic port pescăresc, fondat în antichitate, stăpânit de vizigoți (care lasă aici urme încă din anul 673) de romani, mauri, spanioli și, din 1659, de francezi. În secolul XII era reședința de vară a regilor de Majorca. În secolul XIII, aici se instalează cunoscutele comunități religioase: Templierii, Ospitalierii și Dominicanii. Și, totuși, el este astăzi cunoscut drept capitală a fovismului în arta plastică. Fovismul, apărut după (și din) impresionism, îi definea pe acei pictori care foloseau culori tari (albastru, verde, roșu) dar și o anume compoziție. Ei au fost porecliți „fauves", adjectiv atribuit, de regulă, animalelor sălbatice (tigri, lei, leoparzi). Primii pictori fovișți sunt Henri Matisse și André Derain, iar „minunea" s-a petrecut în anul 1905, la Collioure, picturile lor fiind marcate de albastrul Mediteranei, verdele vegetației, roșul pământului și al stâncilor. Ei au rezidat și creat aici nouă ani, până în 1914, la izbucnirea conflagrației mondiale. Încă de atunci (vezi și Școala de la Baia Mare) și între cele două războaie, Collioure a devenit farul ce-a atras numeroși pictori din diferite țări. În prezent, aici își au ateliere permanente 35 de pictori, de orientări artistice și stiluri diferite, pe lângă mai multe zeci de artiști sezonieri, care lucrează direct în stradă, etalându-și picturile pe chei, parcuri, trotuare. În anul 2000, domnul Mihai Gavaza a luat legătura cu municipalitatea din Collioure, la care a găsit înțelegere și sprijin. În 2001, Asociația „Soleil de l'Est" invită aici primii pictori români, pentru un sejur de 30 de zile. În 2005, cu prilejul sărbătoririi Centenarului Fovismului, Asociația condusă de inimosul și competentul Mihai Gavaza, a fost invitată să organizeze o Expoziție a pictorilor români contemporani. Alte câteva centre artistice din zonă – Saint-André, Elne, Font-Romeu – au invitat, în sejururi de creație, pictori români, le-au organizat expoziții.

În pofida neajunsurilor financiare (efecte ale aceleiași păcătoase crize mondiale) în sesiunea din septembrie 2009, Asociația a izbutit să invite – asigurându-le condițiile necesare – patru pictori români: Horea Cucerzan – singurul român cu o

Pelmus Ștefan - *Totem*

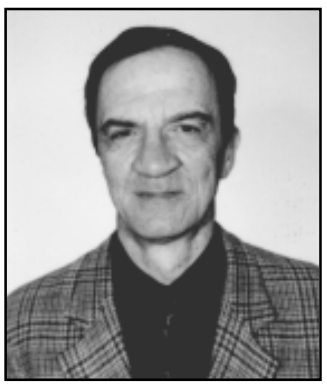
lucrare expusă la Pinacoteca de artă modernă a Vaticanului; Corneliu Drăgan – bucureștean stabilit la Târgoviște; Aurel Dan – maramureșean; Vasile Pop-Negrești eanu – un artist de mare sensibilitate (și subtilitate). În luna septembrie, celor patru le-a fost organizată – la Galeria „La Pardalera" din Elne – o expoziție cuprinzând și lucrări realizate în perioada sejurului. Ziarele „L'indépendant catalan" și „La semaine du Roussillon" au comentat pe larg prestația artistică românească. Ar mai trebui adăugat faptul că pictorii români care se bucură de aceste sejururi – atât în Midi, cât și pe Loara – au datoria de onoare de a dona câte o lucrare primăriilor respective, care o expun, apoi, în galeriile lor permanente.

Din păcate, la orizontul apropiat al Asociației „Soleil de l'Est" se grămădesc nori negri. Financiar vorbind, Asociația riscă să ajungă la sapă de lemn. S-a redus, până la dispariție (anul acesta) sprijinul francez, membrii și simpatizanții Asociației fiind nevoiți să contribuie cu sume substanțiale (care nu tuturor le sunt la îndemână). De la înființarea sa, în anul 1994, și până la ora de față, oficialitățile românești nu au mișcat un deget, deși totdeauna le-au fost trimise rapoarte, albume, cataloage etc. Ministerul Culturii, Institutul Cultural Român, Agenția pentru Strategii Guvernamentale au dat mereu răspunsuri negative proiectelor propuse de „Soleil de l'Est". În cazul în care oficialitățile noastre nu vor asigura un minim de sprijin financiar, Asociația va fi obligată să suspende activitatea. Tot ceea ce s-a realizat în 15 ani de eforturi – experiență, o tradiție pe care de consolidare etc. – se va nărui în neant. Păcat.

Lia-Maria Andreiță

Imagine de la recentul vernisaj la galeria La Pardelera - Franța, 5 sept. 2009

Călin Stănculescu

Ce-ar fi viața fără râs ?

Comedy Cluj, *debutul unui festival cinematografic internțional de anvergură*

Filmul-eveniment care a marcat debutul unui nou festival cinematografic internațional pe harta țării a fost „Vacanța domnului Hulot”, proiectat la Cluj, la cinematograful Republica într-o versiune splendid restaurată de către Fundația Groupama Gan pentru cinema și Fundația Thomson. Filmul, astăzi clasic al comediei mondiale, semnat de regizorul francez Jacques Tati a căpătat o nouă tinerețe pentru cinefilii prezenți la Cluj, din octombrie reședința a două importante festivaluri internaționale de film. Asta ca să nu uităm Festivalul de primăvară Transilvania.

Organizat la inițiativa unor inimoși manageri precum Sorin și Horațiu Dan, secundați de directorul artistic Marin Vladimir, care a efectuat selecția filmelor din competiție și din secțiunile evenimentului, de prof. univ. Mihai Orășanu, directorul studioului MDV, care a asigurat cu o echipă de tineri toată logistica tehnică necesară proiecțiilor de calitate în patru locații clujene, evenimentul artistic găzduit de frumosul oraș de pe malurile Someșului, a cuprins în afara filmelor din competiție – 12 -, o retrospectivă a comediei românești, filme de scurtmetraj și de animație, o panoramă a cinematografiei contemporane din Ungaria, un medalion dedicat regizorului Alexandru Tatos, dela a cărui dispariție se împlinesc în luna ianuarie 2009, douăzeci de ani, o panoramă a cinematografiei franceze, la care a asistat și doamna Martine Lelouch, sora celebrului regizor deținător a două Palme d,Or, precum și un bogat program de comedii din întreaga lume.

Juriul competiției filmelor de lungmetraj a fost prezidat de regizorul belgian Yvan Le Moine, fondator al festivalului de scurtmetraj de la La Ciotat, autor al unei inspirate ecranizări din opera lui Michel Tournier „Vendredi ou un autre jour”, premiat la Locarno în 2005. Din juriu au mai făcut parte prof. dr. Alexander Grozdev, directorul Centrului Național de Film din Bulgaria și membru în numeroase jurii internaționale din întreaga lume, Vittorio Sclaverani , unul dintre conducătorii festivalurilor Lavagnino și Piemonte și distins cercetător în domeniul filmologiei moderne, cunoscutul actor de comedie Alexandru Bindea, remarcat și pe scenă și pe ecrane, și sussemnatul.

Juriul competiției de scurtmetraje a fost format din regizorul Paul Negoescu, care a realizat și un inspirat clip al Festivalului Comedy Cluj 2009, c elebrul actor al trupei Divertis Cătălin Mirăuță și Gabor Xantus, regizor, director de imagine, creator de filme și realizator de emisiuni de televiziune.

Doi mari actori care au slujit comedia românească pe ecrane și pe scenele teatrelor, Tora Vasilescu și Marin Moraru au primit cu prilejul Galei de închidere Diplome de excelență pentru activitatea depusă până acum.

In cadrul Festivalului Comedy Cluj a avut loc și avanpremiera filmului românesc „Nuntă în Basarabia”, în regia lui Napoleon Helmis, film care are nevoie acută de sponsori pentru a intra pe marile ecrane într-o copie pe peliculă.

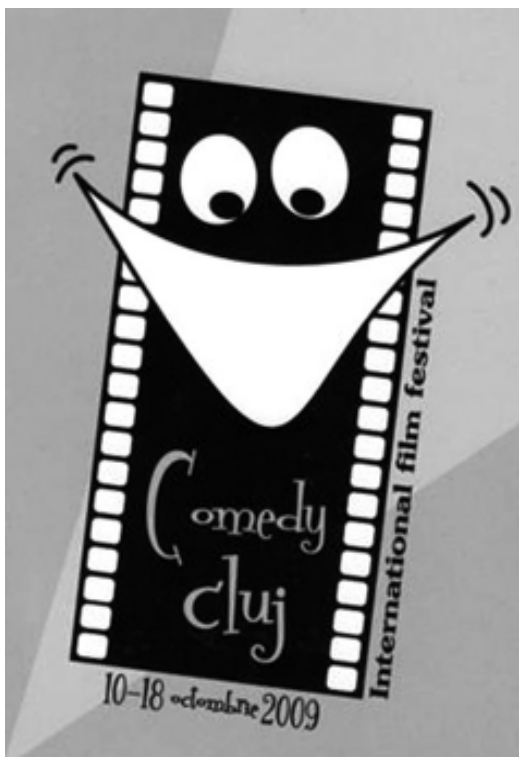
Și acum câteva cuvinte despre filmele care au fost răsplătite cu distincții cu prilejul primei ediții a Festivalului Comedy Cluj.

„Voi, cei vii”, regia-Roy Andersson, a cucerit Marele Premiu, trofeul Comedy 2009, pentru refuzul convențiilor în evocarea unor destine umane, aflate în traiectoria lor existențială pe muchia de cuțit dintre tragedie și comedie. Regizorul suedez își califica opera drept „un film despre Om, despre grandoarea lui și în același timp despre suferință, bucurie și tristețe, despre încrederea în sine și anxietate”.

„Plutind la întâmplare”, regia-Boris Hlebnikov, Rusia, a cucerit premiul pentru regie. Filmul este o comedie ritmată, sinceră și plină de gaguri despre avatarurile unui tânăr ce nu-și găsește locul în societatea contemporană, dar îi surprinde în cheie parodică locurile comune, ticurile supraviețuitoare din epoca bolșevică, dar și fițele neocapitalismului.

Regizorul bulgar Andrey Slabakoff a cucerit premiul pentru cel mai bun scenariu cu filmul său „Hindemith”, care pune în pagina cinematografică două perechi de personaje în oglindă, ridiculizând manifestările advertisingului și ale unei mass-media lipsite de etică, armele preferate ale celor ce doresc să manipuleze conștiințele prezentului.

Actrița franceză Yolande Moreau cu rolul din filmul „Louise-Michel”, actrița maghiară Judith Schell , protagonista filmului „Despre sex și nimic altceva” și actorul spaniol din comedia „Specialitatea bucătarului” au fost premiați pentru excelența prestațiilor din operele cinematografice semnate de Benoit Desplechine și Gustave Kervern, respectiv Krzistina Goda și Nacho Velilla.

Filmul americano-irakian „David și Layla” în regia lui Jalal Jonroy a cucerit premiul special al juriului pentru inteligența și inspirația cu care a fost evocat un love story trăit de un evreu și o musulmană.

Filmele „Frumoasa Dunăre albastră” în regia sârbului Darko Bajici și „Fabrica de biciclete”, regia-Frederic Ledoux, Franța au fost premiate pentru calitatea artistică a unor mesaje de factură socială, oferite spectatorilor în hainele nemuritoare ale comediei.

De asemenea, au mai fost premiate scurtmetrajul „Dragoste adevărată” în regia lui Konstantin Wubbe, coproducție olandezo-germană pentru inegeniozitatea reflectării sentimentelor în cheie ludică. Scurtmetrajul „Cina”, regia- Karchi Perlmann, a cucerit premiul secțiunii pentru originalitatea evocării unei familii maghiare în timpul evenimentelor din 2006. In sfârșit, filmul francez „Vostok”, regia-Jan Andersen a cucerit opțiunile juriului de scurtmetraj pentru ironia cu care a fost privit programul spațial rusesc.

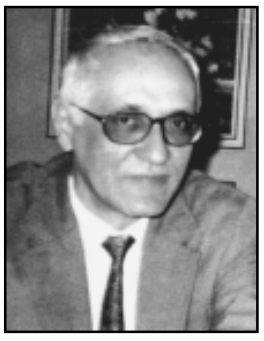
Fiecare zi de festival a adus cinefililor clujeni câte un număr al revistei „Comedy”, editată în 16 pagini color, cuprinzând informații la zi, dialoguri cu personalitățile străine și românești prezente la eveniment, minicronici și fotografii spectaculoase.

Marele actor clujean Dorel Vișan a fost gazda ceremoniei de deschidere și amfitrionul Galei de decernare a premiilor. Prezența Directorului general al Centrului Național al Cinematografiei, domnul Eugen Serbănescu, la finalul festivalului a validat necesara legătură între managerii culturali și forul menit să ajute material și spiritual sărbătorile dedicate culturii și publicului spectator.

Organizat cu entuziasm, pricepere și multă dragoste față de arta a șaptea, evenimentul artistic găzduit de Cluj în luna octombrie promite a fi de la prima ediție o sărbătoare de referință pentru iubitorii celei de a șaptea arte și nu numai pentru ei. Felicitări organizatorilor !

Sărbători şi obiceiuri de Crăciun şi de Anul Nou, la început de mileniu

Nicolae Constantinescu

Sărbătoarea, sărbătorescul, festivul, văzute ca „bucle ale timpului", ca „vârtejuri", ca „noduri" pline de semnificaţii în cursul timpului etern, care curge impetuos sau domol dinspre un început neştiut către un viitor necunoscut, au stat în permanenţă în atenţia omului, din negura începuturilor până în prezentul mai mult sau mai puţin luminos, în orice caz dat, astăzi, cu mult sclipici, cu poleială, împodobit cu beteală argintie, străluminat de artificii multicolore. Mai cu seamă începuturile, trecerile – de la un anotimp la altul, de la un an la altul, de la o etapă a vieţii la alta – au ţinut, ca să zicem aşa, „capul de afiş", fiind marcate de obiceiuri, de datini, de tradiţii sub învelişul cărora se poate oricând întrevedea miezul arhaic al unui ritual, o structură magico-rituală venind din timpuri imemoriale.

Sunt, desigur, sărbători vechi, precum cele legate de mersul soarelui pe bolta cerească, de creşterea şi descreşterea luminii la solstiţii, sau de trezirea la viaţă a naturii, primăvara, urmată de veştejirea frunzelor şi amorţirea gâzelor, toamna, sau altele impuse, tot de mersul naturii, care stabileşte un anumit ritm mucilor agricole – aratul semănatul, îngrijirea semănăturilor, culesul – sau activităţilor pastorale – urcarea oilor la munte, primăvara, şi coborârea lor toamna, în sat, la câmpie sau în bălţile Dunării – „La Sfânta Mărie Mare/Cobor oile la vale" – , în acea „mişcare sempiternă", cum numea un citadin şi un cărturar ca G. Călinescu transhumanţa.

Lângă acestea s-au aşezat, sau au fost acolo dintotdeauna, sărbătorile creştine, construite pe acelaşi calapod, pe un model preexistent al începutului, *incipit vita nova*, zice Mircea Eliade, căci ce altceva celebrează creştinii la 25 decembrie decât începutul vieţii pământene, umane, a lui Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, adus pe lume de o Mamă Fecioară, sau la 6 ianuarie, când rememorează Botezul Domnului, în apa Iordanului, de către Înaintemergătorul Său, Ioan Botezătorul.

Cum sărbătoreau părinţii noştri, poate chiar unii dintre noi, aflaţi acum la o anumită vârstă, Naşterea Domnului, Anul Nou şi Boboteaza, putem afla din răspunsurile la Chestionarul pentru „Atlasul Etnografic Român" („AER"), transcrise şi sistematizate într-o serie de volume editate de cercetători de la Institutul de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu" al Academiei Române (coordonator dr. Ion Ghinoiu) sub titlul „Sărbători şi obiceiuri". Al cincilea volum al seriei (Editura Etnologică, 2009) cuprinde materiale culese din Dobrogea şi Muntenia. Din judeţele sudice ale Munteniei au fost investigate nu mai puţin de 47 de localităţi (Giurgiu - 10, Călăraşi -11, Ialomiţa - 9, Ilfov - 3 şi Teleorman 14). Cei mai mulţi dintre cei chestionaţi erau născuţi la sfârşitul sec al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea, până prin 1930-35. Anchetele s-au desfăşurat în perioada 1972-1983, relativ aproape de vremea noastră, încât multe dintre răspunsuri sună familiar, cunoscut.

În satele investigate, de Crăciun, se colinda, se mergea cu „Steaua", iar de Anul Nou se ura cu Plugușorul, cu Semănatul, cu Sorcova, se practicau „jocuri cu măşti" (*Capra*, în primul rând), dar şi *Brezaia*, în componenţa cetei intrând, în Giurgiu, „Brezaia şi trei, patru care o însoţeau", „Brezaia clămpănea. Cei ce o purtau o îndemnau la joc. Nu exista un repertoriu", *Ursul* – tot în Giurgiu, *Căiuţii*, în Teleorman, „Cap de cal din lemn cu fustă albă", *Barza*, în Giurgiu, „O mască în chip de barză, cu ciocul din care clămpănea". Deosebit de numeroase şi de vii erau practicile divinatorii din noaptea de Anul Nou, mai ales cele privind cunoaşterea „ursitei": „La Anul Nou mergea cu spatele şi număra nouă pari şi punea un semn. Dacă fata găsea a doua zi parul cocoşat sau mărunt, era supărată; aşa îi era ursitul", se spunea la Radovanu, în Călăraşi, în 1976, în timp ce în la Furculeşti, Teleorman „La Bobotează se punea busuioc pe jgheabul fântânii. Dacă cădea bruma îl lua bogat, dacă era uscat era sărac" etc.

Ce se va fi întâmplat cu toate aceste credinţe şi obiceiuri în cei 30-35 de ani trecuţi de la consemnarea lor de către cercetători, mai ales că peste ele au trecut două valuri nimicitoare succesive – comunismul şi globalizarea neiertătoare a ultimelor două decenii ?

Preocupat, la rândul său, de „viaţa muzicală a unui sat, etnomuzicologul Constantin Brăiloiu constata, în anii 30 din secolul trecut, schimbările care se produceau, mai lent sau mai rapid, în folclorul satului tradiţional românesc: "Asemenea unui organism viu, fondul muzical al unei comunităţi, chiar aparent închisă, se modifică neîncetat, ca efect al unei evoluţii lente, el creşte sau scade, în plus, prin salturi. Un militar în permisie, o secerătoare întoarsă dintr-un sat vecin […], un emigrant venit dintr-o ţară depărtată […] pot, în orice moment, să aducă adaosuri durabile sau trecătoare. De asemenea, în orice moment, ultimul depozitar al unei tradiţii agonizante poate să dispară, fie că pleacă, fie că moare". Concluzia lui, la care ajungea în urma unei "investigaţii intensive şi impersonale, ferindu-se de selecţie şi amestec", era următoarea: "Dar vremurile se schimbau acum prea repede. Zi de zi, evenimentele îl apăsau pe legislator, constrângându-l să ritualizeze în grabă datine şi obiceiuri noi care năpădeau, până şi chefurile periodice ale tinerilor. În timp ce tradiţia se străduia să ţină pasul cu o evoluţie vertiginoasă de acum înainte, în timp ce chiar prin uşile pe care ea însăşi le deschisese, duşmanii de moarte îi asediau tabăra prea puţin întărită, adevăratele rituri se atrofiau unul câte unul. Vechii zei începeau să apună".

Acestea erau concluziile etnomuzicologului de obârşie boierească şi de formaţie europeană C. Brăiloiu, după studiul "vieţii muzicale" a satului Drăguş, în anii 1929-1932; aceleaşi, doar cu mici nuanţe stilistice, cu ale scriitorului venind dintr-o familie de ţărani din Siliştea-Gumeşti, Marin Preda, care observa şi el, că "timpul nu mai avea răbdare", consemnând efectele, în planul vieţii de familie, ale acelui început de «globalizare» cu care se confrunta societatea românească în primele decenii de după Primul Război Mondial.

Brăiloiu şi chiar Preda nu aveau cum să anticipeze transformările radicale, uriaşele schimbări din planul vieţii sociale, economice şi politice aduse de comunism – colectivizare, industrializare, urbanizare forţată, ideologizare extremă, închiderea în lagărul socialist –, şi, apoi, căderea comunismului, tentativa de revenire la valorile democraţiei, deschidere extremă spre vest, împrumutul grăbit al 'binefacerilor' lumii post-industriale şi ale culturii post-moderne. Elementele perturbatoare care puteau să intervină în "disciplina strictă" care dirija – scrie C. Brăiloiu cu privire la Drăguşul anilor 1929-1932 – "totodată şi trupul şi membrele: tot organismul social şi toate celulele sale" erau extrem de puţine şi de neluat în seamă, pe când acum mijloacele de transport au micşorat infinit distanţele, iar mijloacele de comunicare (televiziunea, celularul, e-mailul, internetul) le-au anulat practic.

Un efect, minor, s-ar putea spune, al imixtiunii ideologicului în viaţa satului, a tradiţiilor şi obiceiurilor lui se constată chiar în răspunsurile la Chestionarele pentru Atlasul Etnografic Român. Din lista obiceiurilor de Crăciun lipseşte teatrul dramatic cu tematică religioasă – *Irozii* (Vicleimul, Viflaimulu), menţionat o singură dată, într-o paranteză: „În unele sate din Dâmboviţa şi Giurgiu se evidenţiază din răspunsuri că *Steaua* se integrează grupului de *Irozi*", după cum tot ca o excepţie apare faptul că în Dâmboviţa, alături de Stea, unii aveau şi o sorcovă, ceea ce atestă un început de disoluţie a obiceiurilor, de amestec, de destructurare, *Steaua* fiind un obicei specific Crăciunului, amintind, printr-un cântec pe versuri de origine bisericească, Naşterea Pruncului Isus, în timp ce *Sorcova* e o urare de Anul Nou, avându-şi, probabil, rădăcinile, în sărbătorirea începutul de an primăvara, ipoteză ce se poate susţine atât prin obiectul ritual, în vechime, crengi de măr înverzite (Flăcăii purtau două, trei nuiele de măr, păr sau gutui legate cu busuioc şi lână roşie", Izlaz, Teleorman), înlocuite, mai nou, cu flori artificiale, care „se cumpărau. Uneori se aşeza printre florile artificiale şi busuioc", Gostinari, Giurgiu).

Un alt exemplu de trecere de la sensuri profunde, augurale: în cadrul celui mai semnificativ, celui mai reprezentativ obicei al sărbătorilor de Crăciun şi de Anul Nou – *colindatul* –, copiii din diferite zone ale ţării obişnuiau ca, intrând în casă, să scormonească cu beţele pe care le purtau cu ei ("colinde", "colindeţe") focul din vatră. O informaţie din Mehedinţi este explicită în acest sens: "Se vrăjea. Se aşezau lângă foc stând ca cloştile ca să iasă pui mulţi. Scormoneau în foc cu colinda (un băţ de salcâm descojit, împletit cu coaja lui şi afumat) ca să fie belşug în gospodăria celui la care se colindă" (*Sărbători şi obiceiuri*. Răspunsuri la chestionarele Atlasului Etnografic Român, Vol. I Oltenia, Editura Enciclopedică, 2001, p.247; cf. şi Vol. V, 2009: „Fiecare (colindător – n.n. N. C.) avea la el un toiegel înflorat cu briceagul, ori cu cuţitul. Făcea câte un bătrân un foc în curte, ori la marginea străzii şi copiii se mai încălzeau, mai scormoneau în foc. Mai de mult nici nu se dădeau colindeţe până nu-şi făceau focul şi scormoneau copiii în el cu toiagul", Dâmboviţa, Pitaru, com. Potlogi, 1975), cu menţiunea că răspunsurile acestea au fost obţinute în anii '70-'80 ai secolului al XX-lea şi interpretarea faptelor aparţine oamenilor acelui timp.

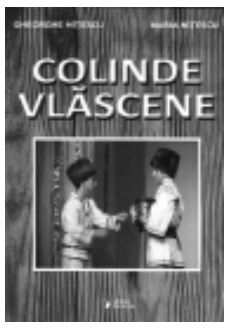
De aici şi până la artificiile şi lumânările arse în noaptea de Crăciun/Anul Nou, la luminaţia extravagantă a locuinţelor, a magazinelor şi a străzilor din marile oraşe nu e decât un pas, îndărătul tuturor acestor luminaţii stând vechi rituri solstiţiale, legate de creşterea duratei zilei în raport cu noaptea, de triumful luminii asupra întunericului, al vieţii asupra morţii.

De la aceste rituri mărunte, păstrate în realitatea vie sau doar în memoria bătrânilor s-a trecut la mari manifestări spectaculare, la jocuri de artificii costisitoare, la petarde asurzitoare care bagă în sperieţi bietele animale. Pocnetul bicelor urătorilor cu Plugul (Plugușorul) de pe ulițele satului a fost înlocuit de desfăcutul sticlelor de şampanie acasă, în localuri pline ochi cu oameni doritori să se „distreze" sau în pieţele marilor oraşe întâmpinând zgomotos sosirea noului an. Zgomotul, opulenţa, iluminaţia abundentă, mâncatul şi băutul în exces sunt hiperfenomene actuale ale unor practici milenare de care nu putem şi nici nu trebuie să ne despărţim, dar a căror semnificaţie originară devine din ce în ce mai îndepărtată şi mai obscură.

De la aceste rituri mărunte, păstrate în realitatea vie sau doar în memoria bătrânilor s-a trecut la mari manifestări spectaculare, la jocuri de artificii costisitoare, la petarde asurzitoare care bagă în sperieţi bietele animale. Pocnetul bicelor urătorilor cu Plugul (Plugușorul) de pe ulițele satului a fost înlocuit de desfăcutul sticlelor de şampanie acasă, în localuri pline ochi cu oameni doritori să se „distreze" sau în pieţele marilor oraşe întâmpinând zgomotos sosirea noului an. Zgomotul, opulenţa, iluminaţia abundentă, mâncatul şi băutul în exces sunt hiperfenomene actuale ale unor practici milenare de care nu putem şi nici nu trebuie să ne despărţim, dar a căror semnificaţie originară devine din ce în ce mai îndepărtată şi mai obscură.

Noutăţi din lumea folclorului vlăşcean

În 1997, soţii Gheorghe şi Maria Niţescu, profesori ai Şcolii de muzică şi arte plastice „Victor Karpis", au publicat lucrarea *Balada în zona folclorică Giurgiu*, sub auspiciile Centrului judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale. Volumul, care valorifica în proporţie covârşitoare o cercetare întreprinsă în comuna Stoeneşti cu două decenii înainte, a apărut în condiţii grafice modeste, la Editura locală „Tentant". Cei doi cercetători au publicat recent volumul *Colinde vlăscene*, sub auspiciile aceleiaşi instituţii, într-un veşmânt grafic net superior, la Editura Pelican. Cartea cuprinde un studiu (cu date istorice, o trecere în revistă a obiceiurilor locale practicate în perioada sărbătorilor de iarnă şi o analiză a conţinutului literar şi muzical al colindelor) şi o culegere de piese folclorice. Din cele 60 de colinde publicate jumătate sunt culese în comuna Găujani (în anii 1996-1998), fiind completate cu alte şase, culese în localitatea vecină Pietroşani (în 1983-1984) şi reproduse după lucrarea lui D. D. Stancu. Celelalte bucăţi provin fie din localităţi aflate în Lunca Dunării (Vedea, Izvoru, Gogoşari, Giurgiu, Frăteşti, Oinacu, Prundu), fie din centrul judeţului (Stoeneşti, Naipu, Copaciu, Letca Nouă, Mihăileşti). Ilustraţiile integrate în text, bibliografia şi celelalte anexe dovedesc seriozitatea şi probitatea autorilor, care au avut curajul să atace problematica folclorului vlăscean, în contextul unei producţii publicistice extrem de sărace până acum. De aceea considerăm că apariţia unei asemenea lucrări trebuie salutată şi că ea reprezintă un prim succes pe linia îmbogăţirii bibliografiei locale de profil, obţinut în vremea

directoratului profesoarei Carmen Mihaela Frâncu.

O apariţie editorială insolită a fost lansată în aceste zile de prag de iarnă la Centrul cultural local „Ion Vinea", cu sprijinul Primăriei şi Consiliului local, în mijlocul membrilor cenaclurilor literare „Luceafărul" şi „Amurgul seniorilor". Cartea intitulată *Ciobănaş la oi am fost !*, poartă subtitlul *Viaţa şi opera rapsodului vlăscean Gheorghe F. Pănoiu* şi a apărut la editura giurgiuveană Cronos, avându-l drept autor pe harnicul profesor pensionar Grigore Buduru. În argumentul introductiv, acesta face o utilă trecere în revistă a unor personalităţi ale vieţii muzicale vlăscene, capitol urmat de un scurt istoric al satului Bălanu, localitatea natală a rapsodului. Fascinat de biografia ţăranului care a copilărit în împrejurimile Giurgiului şi a început ca absolvent de patru clase şi cioban în sat, devenind apoi tractorist, mecanic şi şofer (inclusiv în Irak, Libia, Turkmenistan şi Ucraina), autorul arată că acesta s-a făcut cunoscut în primul rând datorită talentului şi activităţii în ansamblul „Doina Dunării", ca solist de muzică populară. În încheierea volumului sunt reproduse şi 15 dintre cântecele îndrăgitului solist (incluzând şi câteva romanţe şi balade). Ne facem o datorie de onoare din a semnala această carte, considerând-o drept un pariu câştigat cu scepticii de serviciu, în ceea ce priveşte posibilitatea ca despre un om aparent obişnuit, fără multă carte şi fără să atingă culmile performanţei artistice, să se poată scrie 200 de pagini.

Emil Păunescu

La arhiva bisericii din Negoiești

O scrisoare a scriitorului - ministru Dimitrie Bolintineanu

Un document inedit: scrisoarea scriitorului-ministru Dimitrie Bolintineanu către preotul din acest modest sat din Bărăgan (alături de o altă misivă, tot inedită, semnată de pictorul Constantin Lecca)

Numai cunoscând temeinic istoria, înțelegem să-i prețuim învățămintele, să-i protejăm vestigiile. Câți dintre noi știm că modestul sat Negoești din Bărăganul călărășean a fost considerat odinioară a patra capitală a Țării Românești ? Cert este că între anii 1640-1650, această așezare a fost reședința de vară a domnitorului Matei Basarab, care întrunea aici divanul țării, primea ambasadori – în timp ce ochiul său veghea la hotarul de sud, de care-l despărțeau (strategic) numai 2o de kilometri. În aceeași perioadă, Elina Doamna (de obârșie de-alături, de la Herești, soră a vestiților cărturari, frații Năsturel) construiește biserica Mânăstirii Negoești (se pare că pe o mai veche temelie) cu chilii pentru călugări, clopotniță impunătoare și puternice ziduri împrejmuitoare – care, în parte, se văd și astăzi. Diaconul Paul de Alep, în cartea sa „Călătoriile Patriarhului Macarie al Antiohiei", nota că este vorba de „o clădire cu totul nouă și foarte apropiată de râurile Argeș și Dâmbovița, care se unesc aici".

După moda timpului, domnitorul Matei Basarab a înzestrat-o cu 8.400 de pogoane pământ arabil, un clopot, 9 sălașe de țigani, 15 pogoane de vie (în satul Greaca) și un mare helești de pește – peste care s-au așternut alte danii; cele mai importante, din partea lui Constantin Brâncoveanu.

Două secole mai târziu, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin Legea secularizării averilor mânăstirești, o deposedează de o parte din imensele bogății, călugării luând calea Căldărușanilor și Snagovului, biserica devenind de mir, parohială.

La începutul secolului nostru, chiliile, clopotnița și zidul împrejmuitor trăiesc o ruinare accentuată. Biserica rămâne însă locul de adunare și rugă al satul creștin – și o mândrie în ceea ce privește valoarea ei artistică și istorică. A venit cutremurul din 1977, aducând jale și asupra acestui valoros vestigiu. Prin crăpăturile zidurilor se vedea cerul. Plafonul, turla – tot atâtea pericole de prăbușire.

Prin bunul țăran Dumitru Mihală – zis *Pricopsitul*, deși această însușire ține mai mult de suflet – prin acest om drag inimii mele, primesc vestea că harnicul preot Nicolae Trușcă este pe cale de-a restaura valorosul monument (care, adaug în această paranteză, azi, 13 noiembrie 2009 – după douăzeci de ani de intervenții, amânări, tergiversări, furturi – se află în aceeași stare jalnică).

În pofida tuturor acestor vicisitudini, în arhiva Bisericii din Negoești s-au păstrat două documente scumpe culturii române: două scrisori adresate în anul 1864 preotului paroh (al cărui nume, din păcate, nu l-am descoperit). O scrisoare aparține pictorului Constantin Lecca (nimeni altul decât tatăl frumoasei Cleopatra Lecca-Poenaru, de care se îndrăgostise Eminescu, șoptindu-i „Pe lângă plopii fără soț"…) – datată 11 februarie 1864 – și se referă la pictarea sfântului lăcaș de către cunoscutul „zugrav". Cealaltă scrisoare aparține scriitorului Dimitrie Bolintineanu – datată 23 martie 1864 – care, în calitate de Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, manifestă grijă față de nevoile lăcașului.

Iată conținutul acestei valoroase corespondențe.

Scrisoarea pictorului Constantin Lecca:

Preacuvioase Părinte,

Am grăbit a împlini dorința ce aveți a vedea biserica pe deplin împodobită, și iată că trimisei cu toate Icoanele Tâmpei pe Dl. Iakșici, colaborator al meu; vă rog dar primiți-le, și cu ajutorul Sfinției Voastre, după ce le va da lustrul cuvenit, va și așeza dintrinsele câte se va putea așeza, iar cele ce vor fi cu neputință a le așeza vor rămâne până la venirea Dlui. Babicu sculptorul, ca să le așeze Dlui.

Veți binevoi, prea cuvioase, a-mi trimite o dovadă c-ați primit toate Icoanele, cu un cuvânt c-am săvârșit toată lucrarea mea, ca să-mi pot lua de la On. Minister restul ce mai am a primi, prin care veți îndatora prea mult p-al Sfinției Voastre prea supus,

Const. Lecca

1864, fevrar 11, București

N. B. Vă rog prea-mult a înlesni fără zăbavă întoarcerea Dlui. Iakșici, fiindcă-mi este prea trebuincios la lucrarea d-aici.

Scrisoarea scriitorului-ministru Dimitrie Bolintineanu:

Cuvioase Părinte,

Spre răspuns la raportul Cuviosiei Voastre No. 14, vă încunoștințez că pentru via cei Monastiri, de la Greaca, s-a scris Prefectului respectiv a o avea în vedere la efectuarea circulării ce i s-a trimis, spre a o arenda.

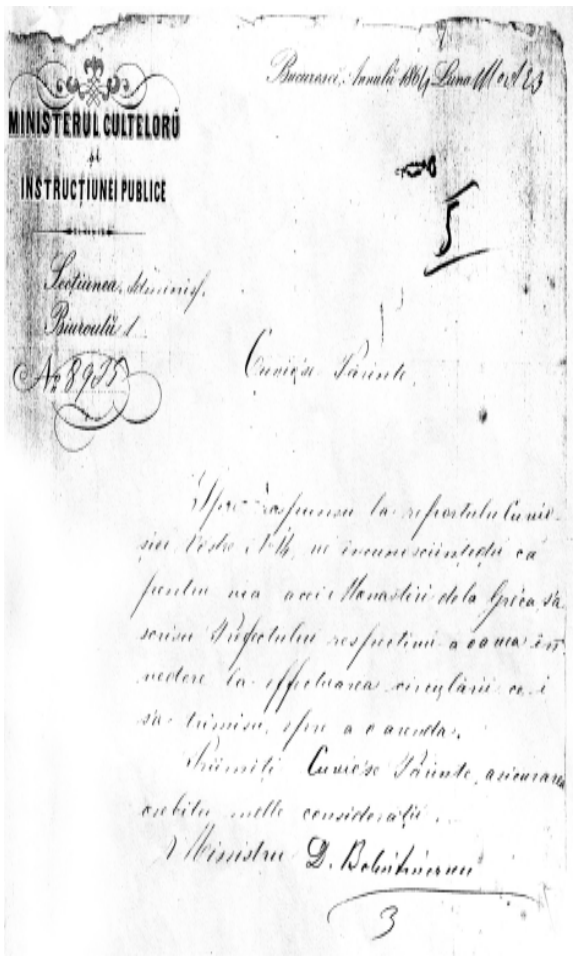
Primiți, Cuvioase Părinte, asigurarea osebitei mele considerații.

Ministru,

D. Bolintineanu

Scrisoarea poartă data și locul: *Bucuresci, Anul 1864, Luna Mart, 23* – și antetul: *Ministerul Cultelor și Instrucțiunei Publice, Secțiunea Administ. Biroul 1, No. 8935*.

O singură remarcă: în timp ce pe atunci se pare că funcționa corect proverbul „De la vlădică până la opincă" – dovadă că Vlădica se simțea onorat să scrie Opincii – astăzi, Vlădica nu se mai ostenește să răspundă păsurilor Opincii.

MINISTERUL CULTELORU
ŞI
INSTRUCŢIUNEI PUBLICE

Ion Andreiță

(urmare din pagina 12)

O carte a gândirii magice „CULTUL ZBURĂTORULUI"

abia o infimă și stângace exactitate a ceea ce reprezintă ele. Rotirea statuetei, înclinarea, răsturnarea, schimbarea luminii și a culorii acesteia dau prilejul continuării demonstrației. O piatră, considerată un Sfinx pastoral, are un mister ce copleșește: „Sfincșii stânelor carpatice, acei giganți plasați pe mai multe piscuri de pe care supravegheau pășunile, apele și cerul, arătau asemenea acestor oi de piatră" (pag. 28). În altă piesă îl identifică pe Statu-Palmă, Omul-jumătate-iepure, monstru trac, intrigant și rău, prolific, fabulos, viclean, contradictoriu, însușit mai târziu de mitologia elină ca zeu al turmelor, numindu-se „într-o altă fierbințeală a sângelui, Pan" (pag. 57). Perechea lui era Muma-pădurii, care se hrănea cu inimile voinicilor pe care îi împietrea, descendentă din Bendis în ipostazele ei crude. Această zeiță deținea atributele divinității egiptene Isis și este legată de cultul morților traci a căror pregătire pentru tărâmul celălalt era îndelungată și consta în inițieri, descrieri ale drumului, formule secrete de rostit în fața vameșilor, pentru că tracul trecut în lumea morților urma să ducă la îndeplinire probele și rigorile predecesorilor săi. Iată cum unele statuete explică zone largi ale mitologiei străromâne.

Din altele se degajă numeroase imagini animaliere, „fantome al căror model nu-l cunoaștem fie pentru că de mult dispăru animalul sau fiara ce apare din piatră, fie pentru că stilizarea lui aruncă de la sine amănuntele indispensabile înțelegerii noastre" (pag. 47). Fantome, deoarece acei oameni, după cum se pare, nu considerau lumea decât ca pe un spațiu al modelului inițial. Fluiditatea tuturor formelor rezidând din mentalitatea după care animalul, după ce se „dădea de trei ori peste cap", devenea altceva, putea deveni altceva. Se pare că omul primordial nu cunoștea instantaneul și repausul, nu avea idee despre oprire și despre fragment, încheie autorul una din cele mai frumoase pagini din „Cultul zburătorului". Statuetele sunt lucrate într-o masă de chipuri, cu scopul de a exprima mult într-un spațiu restrâns. „În peste cinci sute de astfel de piese eu am o bibliotecă de la Alexandria" (pag. 86). Într-o figurină de numai 12 centimetri s-a imortalizat istoricul îmblânzirii herghelilor de tarpani, în tabletele orfice și în statuete deopotrivă. Statuete sintetice, pluriimagistice, ele folosesc impecabil mascarea. Auxiliarul figurativ al inițierii și vrăjitoriei arhaice apare detașat parțial, pe cale să fie scos de pe fața statuetelor purtătoare. Așa au rezultat mai multe piese suprapuse, construcții de imagini etajate, greu de înțeles la început. Orfismul era cultul zeului absolut Dionysos ce se putea metamorfoza în oameni și animale, scoțând lumile din haos, din „balta stătută a materiei, în care vegeta divinitatea transformată în broască. Adică timpul"(pag. 157). În seria tematică denumită oine este ilustrat zeul suprem văzut tânăr de sus, incluzând soarele și luna, de jos fiind prăsitorul și părintele turmelor, berbecul: „o turmă păscută și pe cer și pe pământ, adăpată-n nourul de ploaie, închisă-n cearcănul lunii, păzită de zeul însuși, berbecele bălai și bucălat; o turmă cu stăpânii în cerul la care urcă vaietele clopotelor pastorale, purtate, sunate-răsturnate de către oile dalbe" (pag.161). Statuetele descind dintr-o ideologie de extracție dionysiac-mioritică. Eșafodajul lor filozofic se sprijină pe spațiul prim primordial al zburătorului, ne asigură poetul-savant. Toate izvoarele duc la ideea cultului astral, al unor eroi ce descind din perechea de frați nefericiți. Soarele și Luna, condamnați să nu se întâlnească niciodată. Această pereche sacră: Soarele și Luna, Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana, Berbecul și Miorița alcătuiau cuplurile divine și profane traduse plastic și geometric prin Sferă și Oval. Pietrele grupei intitulate Frații aștri reprezintă ipostazele Perechii cosmice care a întemeiat turmele omului carpatic.

Pe fața principală a unei piese se vede o ursoaică stând pe labele dinapoi. Întoarsă spre stânga, se transformă într-o broască țestoasă. Reversul sugerează greutatea maternității. Răsturnată, devine o femeie-ursoaică. Privită din nou de sus, construcția deslușește de astădată un pui de urs, tânăr și blând, ridicând botul spre ugerul de lumină al astrei tutelare. Figurinele din această grupă constituie dovezi de netăgăduit ale sistemului stilistic de reducție, propriu colectivității făuritoare. Ursul a fost instalat în olimpul geto-dac și trac din considerente economice, ca și bourul, saigalele și renii. După reforma zamolxiană, ursul a devenit simbolul austerității, al retragerii în meditație, practici pe care le impusese însuși preotul deificat Zamolxe. Din punct de vedere geometric, dar și după firea, învățătura și destinul zeului geto-dac, statuetele sunt lucrate numai din ovale și sfere. Mirat, autorul se întreabă de mai multe ori „de unde cultul capetelor la omul carpato-dunărean ?" Proiecția pe un ecran de hârtie albă dezvăluie profilul miraculos al omului de Crô-Magnon, părintele rasei albe, la trei vârste fundamentale.

Într-o anumită expunere, una din fețele piesei de 15 centimetri se arată a fi „Cumințenia" brâncușiană. „Dacă ne tulbură felul animalic în care stă acea ființă; poziția-i de foetus, expresia-i de bolnav, deducem că ființa se află într-o clipă cumplită, de părăsire și durere, pierderea rațiunii și distrugere sufletească vecine cu o formă de nebunie: deducem că moartea pruncului trebuie să fie cauza imensei drame" (pag. 205). Filozofia celor vechi nu făcea deosebiri dramatice între naștere și moarte, întrucât cea din urmă presupunea călătoria cea mare către zeii strămoși, apoi viață și viață. De aceea statuetele de betoane arhaice „consacră maternității sensul morții iar muririi sensul viitoarei resurecții" (pag. 206).

În 1987, autorul mărturisea că nu lucrează în marmură, ci direct în munte, dar că este nevoie de anumite ore ale zilei, de anumită intensitate a luminii ca să se vadă construcțiile sale. „Până nu primim lumina, până nu suntem Feți-Fătați întru lumina aceea, nu putem fi Sofi. Dacă nu cade lumina pe unde trebuie să cadă, dar mai cu seamă dacă nu ni se cuvine, putem noi face orice. Râvna vine tot din îndemnul luminii".

Superba demonstrație din „Cultul zburătorului" se întemeiază pe citate lungi din „Tipologia folclorului", „Legendele sau basmele românilor", „Materialuri folcloristice", „Pantheonul trac", „Sălbăticiuni din vremea strămoșilor noștri", „Ainii", „La luncile soarelui", „Imnurile vedice", „Tezaurul de sculpturi de la Tomis" și pe autori, precum N. Tocilescu, Petre Ugliș Delapecica, Petre Ispirescu, Alex. Filipașcu, Liviu Petrina, Cristea Sandu Timoc. Autorul o consideră o carte a gândirii magice, a expunerii dovezilor din basme, poezii, obiceiuri și datini țărănești care se regăsesc în statuete, acestea la rândul lor aflate, în clară situare și scriere în monezile geto-dacilor (pag. 87). Cu aceasta poetul a trecut proba Logosului.

Descoperiri arheologice recente pe Valea Argeșului

Localitatea Mironești aparține administrativ de comuna Gostinari din județul Giurgiu, fiind amplasată pe terasa înaltă a râului Argeș, pe drumul județean 411. Până în anul 1926, vechea denumire a satului Mironești era Cuieni și Coieni. În Hrisovul din 20 martie 1542, spre exemplu, din timpul domnitorului Radu Paisie, denumire sub care este atestat satul este **Coieni**, denumire întâlnită și douăzeci și unu de ani mai târziu, într-o însemnare pe o evanghelie, datată la 11 iunie 1563. Un secol mai târziu, Paul de Alep, secretarul patriarhului de Alexandria, Macarie, pe care-l însoțește în călătoria sa din Muntenia (1653-1659), inclusiv la curțile boierești de la Mironești ale postelnicului Constantin Cantacuzino, menționează localitatea în însemnările sale, sub denumirea de **Coiani**. Aceeași denumire este consemnată și pe o hartă austriacă, apărută la Viena, în anul 1757. Pe harta din 1859 din colecția Barbu Belu, numită „Planul moșiilor din jurul satelor Gostinari și mănăstirea Grădiștea între râul Argeș și Sabar", denumirea este Coeni, denumire întâlnită și în „Dicționarul geografic" din 1898, cu o rectificare însă: în paranteză este trecut și **Cueni**. Această ultimă denumire este utilizată și în lucrările de sinteză ale unor mari istorici, precum N. Iorga, Constantin și Dinu C. Giurescu, Constantin Gane ș.a.

Din punct de vedere geografic, satul Mironești este amplasat în partea de nord a Câmpiei Burnazului, mai exact în partea inferioară a acesteia, segment cunoscut în literatura de specialitate sub numele de Burnazul Estic (altitudinea maximă = 80–90 m). Rețeaua hidrografică, care străbate localitatea, are ca arteră principală Argeșul, căruia i se adaugă afluentul său, Sabarul. Înainte de colectivizare existau și câteva iazuri, ale căror nume se mai văd și astăzi: Lacul lui Miu, Lacul Georgescu și Belciugata (o rămășiță dintr-un braț al râului Argeș sau poate o veche albie a acestuia). În împrejurimile satului Mironești întâlnim și câteva pâlcuri de pădure, precum **Mislea** și **Blajul** (în apropierea vetrei satului), Teiușul și Comana (ceva mai îndepărtate), păduri care provin din vestitul codru al Vlăsiei și care au contribuit la buna desfășurare și dezvoltare a comunităților preistorice și istorice ce au viețuit în aceste locuri.

Mironeștiul, cu împrejurările sale, a intrat în atenția arheologilor odată cu declanșarea lucrărilor la ceea ce se dorea a fi **Canalul Dunăre-București**. S-a început, mai întâi, cu cercetările de suprafață, în urma cărora a rezultat un mare număr

Vas Mironești

de vestigii aferente unor diverse epoci preistorice și istorice, începând cu eneoliticul și terminând cu feudalismul târziu. Prima etapă a cercetărilor (1986-1988) a vizat câteva puncte situate în raza satului: „La Coastă", „În Vale", „La Panait", „La Ruine" ș.a. Cercetările arheologice efectuate în aceste puncte au dat la iveală un bogat și divers material arheologic, circumscris unor epoci și perioade istorice diferite: Bronzul Timpuriu și Mijlociu (culturile Glina și, respectiv, Tei), Hallstatt (cultura Basarabi), Latène sau geto-daci (din sec. IV până în sec. I a. Chr.), Sântana de Mureș – Cerneahov (sec. III – IV p. Chr.9, Dridu (sec. VIII-IX) și Feudalismul Târziu.

Începând cu anul 2002, cercetările arheologice sistematice au vizat două mari obiective: siturile de la „Malu Roșu" și „Conacul lui Palade". Situl de la Malu Roșu este amplasat pe un promontoriu (altitudinea 87,2 m), aflat pe terasa dreaptă a văii Argeșului, flancat la nord de acesta, la sud de o vale care-l desparte de drumul județean, la est (spre satul Teiuș) de o vale puțin adâncă, iar la vest de o alta mult mai adâncă, delimitându-l de punctul **„Conacul lui Pallade"**. Dacă în cea ce privește primul punct, săpăturile s-au rezumat doar la campaniile din 2002 și 2009, în cel de la „Malu Roșu", cercetările arheologice s-au derulat pe parcursul mai multor ani (2002, 2005-2009), fiind explorată cea mai mare parte a suprafeței sitului (circa 700 mp). În decursul celor șase campanii de la „Malu Roșu", materialul arheologic recuperat se caracterizează printr-o mare diversitate, în sensul că el aparține unor civilizații diferite, începând cu eneoliticul, continuând cu perioada de tranziție spre epoca bronzului și încheind cu prima vârstă a fierului sau Hallstatt-ul.

Așezarea **Cernavodă I** (mil. V – IV a. Chr.) de la Mironești – Malu Roșu se încadrează în categoria celor amplasate pe terasele înalte sau dealuri, aidoma celor de la Radovanu – Gorgana I, Oltenița – Renic (jud. Călărași) și Cernavodă – Dealu Sofia (jud. Constanța) ș.a. Situl de la Mironești aparține „arealului vestic" al culturii respective. Comunitățile **Cernavodă I** au migrat dinspre Dobrogea și estul Munteniei spre vest. De fapt, cele două regiuni, la care se adaugă nord-estul Bulgariei și sud-vestul Ucrainei, constituie aria principală de răspândire a culturii mai sus menționate. Urme sporadice ale culturii Cernavodă I au fost identificate și în Oltenia, în localitățile Vădastra și Ostrovul Corbului – Botul Piscului. De relevat că, la „Malu Roșu", dar numai în partea nordică și nord-vestică a promontoriului, au fost identificate urme ale acestei culturi până la adâncimea de – 3,2 m. Dintre descoperiri amintim câteva complexe (două locuințe și o vatră de foc), o mare cantitate de ceramică, fragmentară în cea mare parte a ei (a fost posibilă doar restaurarea unui vas de formă tronconică, decorat de un șir de crestături, lângă buză), unelte din os și corn (ace, împungătoare, dăltițe etc.), obiecte de podoabă (mărgele din cochilii de scoici), obiecte litice (unelte din silex fragmentare) și obiecte din lut (fusaiole). Materialul osteologic descoperit relevă faptul că principala ocupație a comunității Cernavodă I era creșterea animalelor. Vânatul, melcii și scoicile (descoperite în mare cantitate) le completau resursele de hrană.

Perioada de tranziție spre epoca bronzului este reprezentată de două culturi: **Cernavodă III** (mil. IV- III a. Chr.) și **Cernavodă II** (mil. IV – III a.Chr.). De precizat că, între cele două culturi nu există legături genetice, dar ambele au preluat anumite elemente din Cernavodă I. Cultura **Cernavodă III**, parte componentă a unui fenomen cultural mai amplu (cunoscut sub denumirea de **Folteşti – Cernavodă III – Boleraz**) a avut ca axă principală de dezvoltare Dunărea, axă extrem de importantă încă din preistorie. Ulterior, comunitățile Cernavodă III va pătrunde și pe văile afluenților Dunării, precum Argeșul, Oltul și Jiul. Principalul areal de răspândire al culturii respective l-a constituit Dobrogea, Muntenia (în cea mai mare parte a ei), la care se adaugă intruziunile din Banat și cele din nord-vestul țării. Vestigii ale culturii **Cernavodă III** au mai fost identificate și în Peninsula Balcanică (Bulgaria și Serbia), Ungaria, Austria Superioară și Inferioară, Germania Sudică (în Bavaria), Boemia, Moravia și Polonia. În afara punctului de la „Malu Roșu" (Mironești), în raza județului Giurgiu, au mai fost identificate urme ale comunităților **Cernavodă III** și în alte puncte: Giurgiu („Malu Roșu"), Slobozia („Râpa Bulgarilor" și „Drumul lui Rainea"), Schitu („La Conac" și „Gaura Despei"), Ghizdaru ș.a. Comunității Cernavodă III de la Mironești – Malu Roșu îi aparțin cele trei locuințe de suprafață, construite, așa cum ne-au arătat urmele de pași și nuiele imprimate pe chirpici, pe un schelet de lemn, ai căror pereți din împletituri de nuiele au fost pomostiți cu lut. Cât privește acoperișul, acesta a fost lucrat tot din lemn și, probabil, plante de baltă (stuf, spre exemplu). Inventarul locuințelor era compus din bucăți mari de chirpici, podină din lut galben, ceramică (toată fragmentară), unelte din silex și un lot substanțial de oase de animale (predominante sunt cele de ovicaprine, bovine și cabaline), la care se adaugă cochiliile de melci și scoici. Comunitatea **Cernavodă III** avea ca ocupație principală creșterea animalelor (relevant este numărul mare de oase descoperite), la care se adaugă cultivarea plantelor (dovada o reprezintă urmele resturilor organice din bulgări de chirpici și fragmentele litice de la o seceră).

Cea de-a doua cultură specifică perioadei de tranziție spre epoca bronzului este cultura Cernavodă II având ca areal de răspândire estul Munteniei, Dobrogea, nord-estul Bulgariei până la Viena, chiar și până la Ezero. După părerea profesorului Petre Roman, rădăcinile principale ale culturii Cernavodă II ar trebui căutate în Moldova, Volenia și Podolia. În viziunea lui Sebastian Morintz și Petre Roman, această manifestare a apărut, probabil, pe un fond amestecat **Usatova – Cernavodă I** târziu, la care se adaugă unele influențe nordice, anume varianta **Horodiștea – Godorsk**. Un alt reputat arheolog, Marin Dinu, fără a nega o contemporaneitate și unele legături cu aspectele culturale menționate, relevă faptul că, nașterea culturii **Cernavodă II**, are ca principală bază **Cernavodă I**, aducând următoarele argumente: plastica antropomorfă, materia primă pentru uneltele din piatră și o parte a ceramicii (castroanele în formă de „S" și buza lată, vasele **askos** ș.a.). Dintre complexele aferente culturii **Cernavodă II** menționăm trei locuințe de suprafață (chirpic și fragmente de podină), o groapă menajeră sau de provizii, cărora li se adaugă obiectele litice (un număr de 15 piese), cele de uz casnic din lut (trei fusaiole), podoabe (un pandantiv din scoică), obiecte din os (două împungătoare și o dăltiță). Cât privește ceramica, materialul descoperit este bogat, dar, din păcate, foarte fragmentat.

Cu toată conservarea precară a ceramicii, am putut sesiza câteva din formele specifice culturii Cernavodă II: recipiente cu profil în formă de „S", vase globulare cu gâtul aproape cilindric, căni, castroane etc. Decorul, relativ variat, cuprinde impresiuni ovale, cercuri și crestături, motive geometrice (triunghiul), brâuri alveolate ș.a. Tot culturii **Cernavodă II** îi aparține și un idol antropomorf (căruia îi lipsește partea inferioară), reprezentând un personaj feminin, în poziție șezând, având analogii în plastica antropomorfă **Cernavodă I**. Cultura Cernavodă III, la rândul ei, se numără printre principalii strămoși ai culturii **Glina** (prima din epoca bronzului), reprezentată, în cazul descoperirilor de la „Malu Roșu", doar de câteva fragmente ceramice, decorate cu șiruri de găuri – butoni, realizați prin presare din interior spre exterior.

Cele mai substanțiale descoperiri arheologice de la Mironești – Malu Roșu, aparțin, incontestabil, culturii **Basarabi** din Hallstatt-ul Mijlociu, cultură care a avut ca areal de răspândire Oltenia, Banatul, Transilvania, Moldova (cu iradieri dincolo de Nistru) estul Munteniei, nord-vestul Bulgariei, Croația, Austria, Ungaria și Slovacia. Urme ale acestei civilizații au mai fost descoperite și în alte numeroase localități din județul Giurgiu: Adunații Copăceni, Mogoșești, Mihăilești-Tufa, Popești-Novaci, Schitu, Uzunu, Bucșani ș.a. O situație arheologică inedită (pentru

Șantier Mironești

punctul de la „Malu Roșu") a apărut în extremitatea sudică a promontoriului, în timpul campaniei arheologice din anul 2007. Este vorba de o suprafață de 8 mp, cât s-a cercetat inițial, unde stratul de cultură coboară până la adâncimea de -1,50 m, când, de regulă, el atinge adâncimea maximă de - 0,9 m. În timpul campaniilor arheologice din 2008 și 2009 suprafața cercetată a fost extinsă cu încă 28 mp. În timpul derulării cercetărilor a fost descoperit, începând cu adâncimea de – 1,10 m, un strat gros de cenușă (0,3 – 0,4 m), în care s-a găsit o mare cantitate de oase de animale (chiar și scheletul întreg al unui iepure), aparținând, în cea mai mare parte, unor animale de talie mare, cum ar fi, spre exemplu, boul domestic (**bos taurus**) sau boul sălbatic (**bos primigenius**). În afara acestor descoperiri a mai fost dată la iveală o mare cantitate de ceramică (unele vase întregi și întregibile), la care se adaugă uneltele din silex (lame, gratoare și burine), din lut (fusaiole), unelte din os (împungătoare, ace și dăltițe) și altele. Mai trebuie spus că, tot în acest spațiu, au mai fost descoperite bucăți mari dintr-un cuptor de mari dimensiuni, folosit, după toate probabilitățile la arderile cu caracter sacru (altfel nu ne-am putea explica numărul mare de oase de animale și stratul gros de cenușă). În altă ordine de idei, înclinăm să credem că, vasele, sparte, în cea mai parte a lor, erau folosite la practicarea libațiilor. Cu alte cuvinte, considerăm că avem de-a face cu un loc de cult (sacru), unde se desfășura ceremonialul religios (ofrande, libații etc.), dedicat unor divinități specifice hallstattienilor (una dintre ele era Soarele, după toate

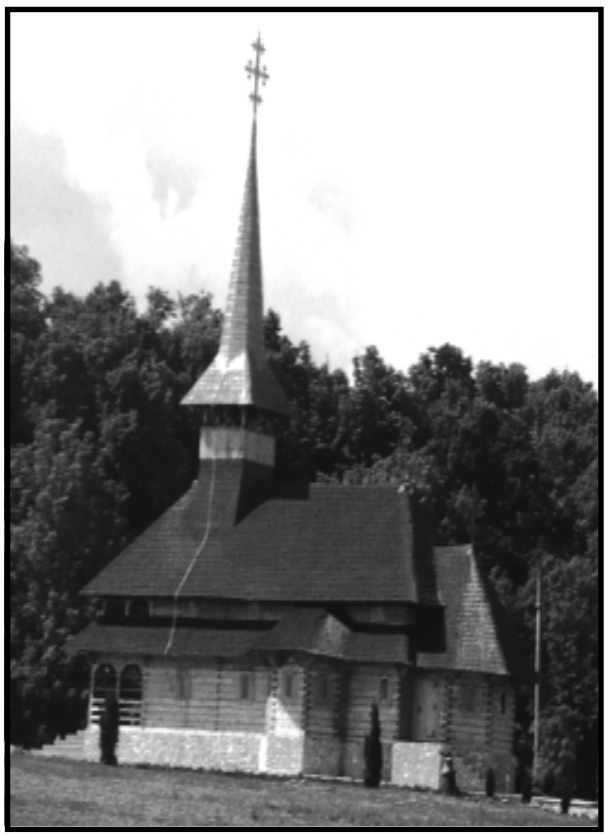
Traian Popa
Dr. Cristian Schuster

(continuare în pag. 24)

Ștefan cel Mare la Bolintin ?

După aproape două decenii de cercetări, desfășurate cu acribie, tenacitate și sacrificii, inclusiv peregrinări prin „toate coclaurile" spațiului nord-giurgiuvean, Vasile Grigorescu publică *„Studii Bolintinen, locuri și fapte"* (ed Rawes Coms - 2009), lucrare voluminoasă (459 pag.), documentată și interesantă, uneori „greoaie" în înțelegere, cum afirmă cu onestitate autorul, încă un pas important spre ceea ce se speră a împlini, în curând, monografia acestei așezări seculare, începută prin încercarea merituoasă intitulată, reamintim, volumul *„Bolintinul, Bolintinenii, Bolintineanu"* coordonator C. Carbarău (ed. Domino - 2004). Cunoscut prin valoroase colaborări la revista „Sud", autorul bolintinean aduce în atenția cititorilor, cu aplecare spre studierea istoriei locale, documente relevante, date și fapte noi, despre etimologia și evoluția istorica a Bolintinului, despre vechimea mânăstirii Bunavestire, familii și proprietăți boierești și bisericești, din peste 400 așezări, din care 330 sate dispărute, precum și unele idei, interpretări sau concluzii.

În primul capitol, „Cronica Bolintinului" de la origini până la 1508, sunt prezentate dovezi confirmate arheologic, referitoare la istoria milenară a acestui spațiu, definit cu îndreptățire, Arealul Bolintinean, unde s-au semnalat urme de viețuire, încă din epoca pietrei (Bucșani, Mârșa, Cartojani), metalelor (Popești, Malu-Spart), migrațiilor (Zădăriciu) cu continuitate spre mijlocul secolului al XIII-lea, când viața social-politică locală, face saltul de la obștea sătească la organizarea în cnezate și voievodate, menționate în Diploma Ioaniților (1247). Este momentul când, afirmă autorul... *„Bolintinul era în ființă"* (p.26), cu două secole deci, înainte de prima atestare documentară (1433), fapt plauzibil, ținând seamă de avântul vieții rurale, sporul demografic și implicit, creșterea numărului de sate. Etimologia cuvântului Bolintin, chestiune sensibilă și preocupantă, este, în opinia autorului *„Studiilor bolintinene"* clar „slavonă" (p.59), însemnând „pământ rău, de baltă" (p.62), concluzie care, susținută de o analiză pertinentă a morfologiei terenului „de la vărsarea Răstoacei în Argeș" și alte argumente, devine mai completă, cu șanse de confirmare în timp. În aceeași notă, prin susțineri multiple (p.85) și contrar punctelor de vedere ale unor reputați cercetători (I. Ionascu, Gh. Graur-Florescu), autorul afirmă curajos că locația originară a mânăstirii Bolintin era „pe malul stâng al Argeșului", spre satul Tântava, deși recent, lăcașul, a fost reclădit din lemn, „pe malul drept", lângă pădurea Malu-Spart. Firesc și onorant, autorul *„Studiilor Bolintinene"*, caută ca prin concluzii, interpretări sau opinii să nu cadă în capcana de a părea „prea bolintinean", conștient că subiectivismul, abdicarea de la rigoare și adevăr, dăunează „credibilității excursului" (p.73), însă nu reușește în totalitate să iasă din mrejele a ceea ce se poate identifica o anumită „forțare" locului în istorie a „satului nostru". Însăși repetata folosire a acestei expresii, sau alăturarea somităților cu amatorismul în edificarea lucrării, pot induce un demers riguros și excepțional, într-o zonă de familiarism neacademic. Cititorii avizați, dascălii de istorie din areal, și nu numai, vor fi surprinși plăcut sau derutați deopotrivă, aflând despre „existența unui cnezat

al cărui centru era la Bolintin" (p.15) situat pe ambele maluri ale Argeșului, în perioada când, potrivit Diplomei Ioaniților, aceste meleaguri se aflau sub oblăduirea voievodului Seneslau (v. Harta S. Columbeanu - Cnezate și voievodate românești, p.96). Și vechimea mânăstirii Bunavestire, ctitorie certă a ultimilor ani ai domniei învingătorului de la Rovine, intră în vizorul unei posibile primordialități istorice bolintinene, ale cărei începuturi merg „cel puțin în sec. XIV" (p.31;68), deși hrisovul original, publicat, nota bene, integral, face referire la „mânăstiri sărăcite și pustiite" (p. 69). Un hrisov al cărui original se află la Athos, aparținând lui Laiotă Basarab emis la 4 septembrie 1474, fără a i se cunoaște locul de emitere și care ar putea fi „chiar Bolintinul" (p.121), deschide calea unei „demonstrații" cel puțin riscantă, de primariat istoric asumat. Pornind de la presupozițiile unui izvor italian contemporan, în august-septembrie 1474, în contextul luptelor pentru tron, dintre Radu cel Frumos, sprijinit de turci și Laiotă Basarab ajutat de Ștefan cel Mare, acesta a produs otomanilor „o grea înfrângere" în „apropierea Bolintinului", după ce în preziua bătăliei „a poposit la Bunavestire de la Bolintin" (p.121) spre a se ruga, împreună cu voievodul muntean, răstimp în care a emis hrisovul prin care se confirmau vechile danii monahilor. În mod cu totul surprinzător, o spune însuși autorul, deși „bătălia de la Bolintin" este „asemănătoare aceleia de la Vaslui", letopisețele de la curtea lui Ștefan cel Mare nu pomenesc nimic, ba mai mult, între octombrie 1474 și ianuarie 1475 „nu înregistrează nicio faptă, afirmație contrazisă de Grigore Ureche care menționează ca la 1 octombrie „Stefan-Vodă au luat cetatea Teleajenului" (Letopiseț, p.47).Conchidem că „demonstrația" privind o posibilă prezența a marelui voievod la Bolintin într-o lucrare precum *„Studii Bolintinene"* remarcabilă tocmai prin stăruitoarea preocupare a autorului de a pătrunde în adâncimea nevăzută a arhivelor și a aduce la lumină adevăruri noi, susținute pe documente nu dorințe putea fi amânată în perspectiva deslușirii zecilor de mii de documente, de la Simopetra-Petra-Athos, deși aceasta, momentan, pare a însemna ad calendas grecas.

Prof. Constantin Bărbuță
Prof. Marian Dumitru

O coborâre in istoria localității noastre

În cartea sa Vasile GRIGORESCU, folosește o documentare foarte bogată și din extrem de multe surse – disponibile lui până acum – cu minuțiozitate de arheolog, cu îndârjirea de a nu accepta munca decât ca o formă a pasiunii sale pentru Istorie.

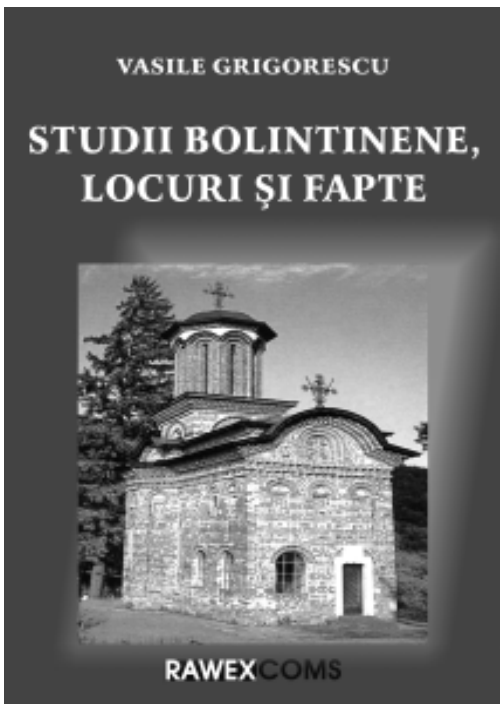
Desigur că cei mai mulți se întreabă cine este Vasile Grigorescu ? Să încercăm să-l prezentăm astfel încât, deși nu-și mărturisește adevăratul nume, mulți dintre cititori poate-l vor identifica. În mod sigur este bolintinean, cu un arbore genealogic cunoscut coborând până mult în secolul XIX (pe linie paternă provine din zona Moșteni, iar maternă din clăcașii stabiliți pe *linie* – Linia Gârlii). Influența cea mai puternică o are poate din partea mamei, o luptătoare neobosită până la sacrificiu, care și-a dedicat viața educării și îngrijirii copiilor.

Așadar, proveniența este într-o familie modestă ca posibilități materiale dar bogată în exemple pilduitoare, care sigur că l-au marcat.

Studiile, în întregime le-a făcut în Bolintinul din Vale. A avut șansa de a învăța de la dascăli de excepție într-o perioadă fastă a învățământului, începând de la școala primară și până la terminarea studiilor liceale. A urmat o perioadă de căutări, de încercări de realizare profesională, timp în care a studiat Istoria. Chiar dacă visul său inițial nu s-a îndeplinit a ajuns la un moment dat în Spania, care l-a cucerit, l-a copleșit, l-a cules ca pe un exemplar perfect adaptabil. Harnic, inventiv, supercorect și corectibil, cu o planificare minuțioasă a întregii activități, muncind din greu a reușit să-și facă timp pentru pasiunea sa, Istoria. Între timp, o altă șansă îi va modela devenirea: căsătoria cu Loli – femeia lui perfectă – care l-a înțeles, acceptat și ajutat.

Eforturile de a scrie au fost deosebite. Remarcabilă este însă aplecarea spre izvoarele scrise, din multe surse, obținute cu multe eforturi. El nu scrie și ci prezintă fapte. Și nu pentru vreun eventual câștig material, interes conjunctural sau glorie. Lucrul acesta este demonstrat și prin faptul că semnează cu un pseudonim atât în monografia *Bolintinul, bolintinenii, Bolintineanu* coordonată de dl. C. Carbarău în calitate de coautor, cât și în *Studii Bolintinene I,* Giurgiu, editura Cronos, 2004, iar acum volumul *Studii Bolintinene, locuri și fapte.*

Această carte este scrisă de un truditor al scrisului cu o mare

dragoste pentru Istorie și nu numai. El dovedește scriind în Spania că aici, în Bolintinul din Vale, are rădăcini adânci, definitorii pentru personalitatea sa actuală. Nu a plecat din țară cu nostalgia sarmalelor și a mămăligii (în fapt este un vegetarian convins).

Plecând de la ideea căutării rădăcinilor ar fi interesantă comparația cu celebra carte a scriitorului Alex Haley, *Rădăcini*, în care autorul reușește să găsească pe baza memoriei colective, după circa 200 de ani, locurile din Africa unde a fost capturat și de unde a plecat în sclavie Kunta-Kinte, strămoșul său. La Vasile Grigorescu totul se răstoarnă. El știe de unde pleacă. Pleacă din Bolintin în Spania, în provincia Malaga. Cred aproape sigur că destinul l-a condus acolo, într-o zonă extrem de frumoasă și cunoscută a peninsulei Iberice, în care s-au născut mari personalități, mari creatori (ex. Pablo Ruiz Picasso). S-a stabilit, împreună cu soția, în localitatea unde locuiesc părinții și frații acesteia. În acest moment intervine iarăși destinul. Pentru că pe lângă casa lor trece un rîu – *rio SABAR* – cu meandre numeroase, pe malurile căruia cresc măslini și leandrii plăcut mirositori. Aici sunt multe vestigii antice, feniciene ori de pe vremea romanilor (fortificații, castre, drumuri etc.) care se observă la tot pasul și-l înconjoară ajutându-l să se simtă uneori, în intimitatea scrisului, ca fiind acasă, la Bolintin.

în ceea ce privește tehnica scrisului se observă evident că analizează fiecare detaliu, nu-l lasă să treacă scris fără să-i redea înțelesul cât mai exact.

El pătrunde adânc în Istorie și aduce la lumină acele rădăcini ascunse în hrisoave care trezesc la viață pe cei care au locuit aceste meleaguri de mii de ani. Vasile Grigorescu scrie pentru cei care trebuie să știe ceea ce el a aflat printr-o muncă aș zice titanică. Să nu uităm că el lucrează continuu iar timpul îi este extrem de drămuit. Și dacă acest timp prețios și-l dăruie scrisului atunci meritul său crește și mai mult.

Personal, după ce am citit această carte am rămas cu convingerea că ea este doar un capitol mai întins al unei *epopei* pe care va continua să o scrie în viitor. Aștept cu nerăbdare următoarele *Studii* opus Bolintinul din Vale.

Ștefan Crudu

Decembrie 1989 – la Giurgiu

Giurgiu era în 1989 orașul unde nu se întâmplă nimic, aflat în apropierea Bucureștiului trăia, așa cum trăiește și astăzi, în umbra „marelui oraș". Primele zvonuri despre ce se întâmpla la Timișoara au apărut la Giurgiu în zilele de 17-18 decembrie prin intermediul celor care ascultau posturile de radio clandestine ("Europa Liberă", „Vocea Americii", „Deutsche Welle" și al forțelor de ordine (Miliție, Securitate, Procuratură).

Zvonurile, despre ceea ce se petrecea la București, au ajuns la Giurgiu în după amiaza zilei de 22 decembrie. Unul dintre participanți își amintește că „veneam cu toții pe biciclete, știi cum era pe vremea aia ? mii de bicicliști mergeau in fiecare dimineața spre muncă și mulți veneau spre Șantierul Naval și tot grupați plecau acasă. Așa. Și... veneam noi mulți și la intersecție, la Alei, acolo unde este si Muzeul, era Prof. Câinaru...cu încă unii, ne oprea și zicea - haideți toți la Prefectură - și ne instiga să strigam în cor și să mergem la Prefectură ! Eu… ce să fac ? păi i-am zis să mă lase… în pace că eu am copii la grădiniță nu-mi arde de parade. Nu se trăgea atunci, dar era deja armata pe strada, cu TAB-uri (adică blindate) și cu mașinile de intervenție, mulți milițieni... simțeai pericolul dar… la noi, in Giurgiu nici pe 22 nu se știa sigur cine cu cine este !".

În după amiaza aceleiași zile are loc „celebra" scenă a balconului de la sediul Comitetului Județean P.C.R. unde Primul Secretar Popescu B. Ion invită grupul constituit de revoluționari să vină la sediu ca să le predea cheile și documentele. Are loc o scenă tragicomică, Mândița - secretar cu propaganda, recent numită în locul temutei Tilici, venită de la capitală de puțin timp și fără a cunoaște realitatea locului, nu a fost de acord cu acțiunea lui Popescu B. Ion și, în consecință, a fost huiduită și s-a aruncat cu bulgări de zăpadă în ea.

Primii revoluționari care au intrat în sediul Comitetului județean de partid au identificat în cabinetul lui Popescu B. Ion un registru (s-a făcut mare tapaj pe marginea lui) cu numele unor persoane care într-un fel sau altul făceau obiectul de activitate al organelor de Securitate (nici un membru de partid nu putea fi anchetat sau arestat fără acordul primului secretar).

În general, evenimentele din Decembrie 1989 s-au desfășurat pașnic la Giurgiu. Meritul le revine în egală măsură participanților la evenimente și celor care dețineau funcții de conducere în instituțiile importante din oraș.

Dar și la Giurgiu ca și în alte localități ale țări au acționat „generalul zvon" și „generalul teamă". Cei care au participat sau au fost martori la evenimentele petrecute la Giurgiu în zilele revoluției (22 – 25 decembrie 1989) își reamintesc scene elocvente în acest sens : „În cartierul „Negru Vodă "- Str. „Negru Vodă", erau babe proaste care ziceau că sunt teroriști ! și blocul ăsta … l-au ciuruit cu TAB-ul tocmai de pe șoseaua București, unde este acum TehnoSat-ul sau... cum i-o mai zice; nu erau blocurile astea mari ale „Renel-ului", aveau doar parterul făcut, și așa au tras dementii aia de soldați, că au zis unii că acolo au văzut ei teroriști !".

Un altul menționează că : „Eu cu ochii mei am văzut soldați, puțoi de ăștia de 18 ani, va dați seama ? la 18 ani, arma în mână și încă 4 încărcătoare, și liberi să tragă, nimeni nu-i trăgea la răspundere ! păi așa s-au omorât, un prost, adolescent la 18 ani... trăgea in sus încontinuu, și îi zicea lumea să nu mai tragă si el - ce mă vrei să te fac terorist ? - așa au murit mulți săracii în București și la Timișoara. La Giurgiu… se trăgea, spre seara încontinuu dar în sus, numai ca să fie panică, să ne fie frică ! ne ziceau că e apa otrăvită, că vecinii noștri pot fi teroriști, da ! așa ziceau milițienii, securiștii, dar mai ales ăia de la armată !".

Un altul specifică : „Da domne ! s-a tras ! trăgeau ei în ei și strigau: STAI

TERORISTULE STAI ! și ălălaltu zicea... Dane ! tu ești mă ? .... alții râdeau și trăgeau, erau beți !" .

Altă persoană arată că: „Noi am plecat de la AGROCOOP - că așa ne-au zis șefii, în față la Prefectură, acolo lângă Muzeu. Erau mii de oameni, și scandam tot felul de chestii, ba, jos Ceaușescu, ba, moarte comuniștilor... până când au început unii sa zică că au văzut teroriști în clădire, am fugit toți și niște militari au început să tragă ca bezmeticii peste tot, pe unde apucau, că și ei erau speriați, erau niște copii !".

Panica și zvonistica au mers până acolo încât două personalități ale orașului au fost acuzați că sunt teroriști. Unul dintre soldați arată că: „păzeam puțurile de apă, pentru că se auzise că tov. Iliescu vrea să otrăvească apa. Cu siguranță era o minciună iar noi eram paranoici. Norocul lui a fost ca nu au pus mâna pe el in zilele alea, că nu cred că ar fi scăpat teafăr. Nu știu unde s-a ascuns și ce a făcut atunci, dar e interesant de aflat".

O altă personalitate a orașului, fostul director al Liceului „Ioan Maiorescu", profesorul Dincă Ion a fost acuzat și el că ar fi terorist.

Un fost cadru militar specifică: „Pe vremea aia eram Plutonier Major la Giurgiu, pe majoritatea îi trimiseseră deja la București cu autobuzele, dar multora le era frică să mai plece, că se omorau între ei ! Eram foarte speriat, aveam câțiva militari cu mine ! ce să zic... ne-au chemat oamenii că sunt teroriști la ei in bloc, și era una care urla ca din gură de șarpe ... că de fapt se bătea cu bărbatul, dar vecinii erau deja cu topoare și cuțite la ușă, că cică să omoare teroriștii ! i-am potolit ! l-am luat pe bărbatul nebunei și l-am băgat la arest să nu-l omoare vecinii ! Ne mai plictiseam.... și trăgeam așa.. în sus, că eu nu mi-am imaginat că o să pot să trag așa pe stradă prin oraș.....eram parcă amorțit așa…nu prea m-am gândit ce am făcut !"

Un altul, soldat la U.M din Alei, arată că „tot ce pot să spun este că a fost haos generalizat".

Au fost din nefericire și victime. Au murit în zilele Revoluției, în condiții încă pe deplin neelucidate: Adina I. Vasile, Teodor Cociș, Iulian Manole, Ion Cimpoeru, Gheorghe Văduva și Traian N. Enache. Un martor ocular menționează : „așa cum erau și copii ăia de i-a călcat ăla cu mașina de lapte, în fata bisericii „Mihail si Gavril". I-au făcut martiri, și ăla a fost accident rutier ! ăla de la volan era speriat, era și nițel… afumat... și i-au sărit în față unii care strigau moarte și alte alea... și erau beți !".

Cele mai sus menționate de diferiți martori oculari demonstrează că evenimentele din decembrie 1989 sunt încă prea apropiate în timp pentru a avea perspectiva necesară unei abordări obiective. Este clar că nu au cum să fie aprofundate și analizate deocamdată problemele legate de desfășurarea Revoluției din 1989 în Giurgiu. Au fost, după cum am mai precizat, și câteva puncte fierbinți în zilele acelui decembrie la Giurgiu; ele au fost localizate la: sediul Comitetului Județean al P.C.R., Primărie, Miliția Județeană, Centrul Militar, Vamă și în alte unități economice proeminente de pe teritoriul municipiului.

„Cuvântul Liber", primul ziar local apărut în contextul evenimentelor din decembrie 1989, începea cu următoarele cuvinte: "dictatura lui Ceaușescu s-a dezintegrat. Acum libertatea și puterea sunt cu adevărat în mâna poporului. Iată de ce facem apel la toți cei care simt românește pentru a da dovadă, la început de drum în libertate, că suntem uniți, că știm precis ce vrem că suntem români ! Prezentați-vă zilnic la locurile voastre de muncă și să vă faceți datoria ca adevărați patrioți. Acum munciți pentru voi, nu pentru dictatură. Cetățeni ! Poporul are nevoie de pâine, de lumină, de căldură. Să i le asigurăm cum vom putea mai bine pentru că a răbdat destul. Iar lucrul acesta și încă multe altele pe care nu le putem enumera aici nu se pot face decât cu eforturi și supremă înțelegere, calități de care giurgiuvenii nu duc lipsă". Se întreba pe bună dreptate ziarul „Ce face cu libertatea ?", iar răspunsul demonstra luciditate : „libertatea nu este un bibelou pe care să-l punem în vitrină și să-l privim la zi de sărbătoare, nu este un trofeu personal, este un bun al poporului, este un bun al poporului câștigat de popor și dacă o scăpăm acum din mână se va face țăndări și nu vom alege nici măcar un ciob de ea". Cuvintele din încheiere erau și ele sugestive: „Nu este timp acum de răzbunare, trebuie să facem pâinea pe care mâine s-o împărțim aburindă celor mulți ! Noi am aprins lumina, să veghem ca ea să nu se mai stingă niciodată".

Emoționant era și articolul „Mi-am amintit cum se scrie adevărul" în care se spunea: „Se cuvine să scriu acum o odă omului Nu, nu cuvintele mari ne lipsesc. Am făcut prea mult timp din ele, atât de mult încât și cuvintele de Patrie și Popor își pierduseră semnificația și încărcătură de inimă", iar „dacă în dimineața aceasta (ziar în ediție specială a apărut pe 23 decembrie 1989) Eminescu va fi în sufletele noastre ca întotdeauna, vom putea păși privind soarele răsărind în ziua de Ajun, murmurând ceea ce „„ ctitorul ""'n-a știut niciodată „N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid"".

Programul Comitetului Județean al Frontului Salvării Naționale era următorul:

1. Proclamarea zilei de 22 decembrie ca zi a renașterii naționale
2. Dizolvarea tuturor organizațiilor create în timpul vechii dictaturi
3. Punerea neîntârziată în libertate a tuturor deținuților politici din România
4. Deschiderea neîntârziată a granițelor patriei
5. Desemnarea în mod provizoriu a unor cadre, reprezentând toate categoriile sociale, pentru exercitarea puterii de stat
6. Organizarea pazei la principalele obiective economice, în mod deosebit cele care asigură aprovizionarea populației cu alimente, apă și curent electric
7. Crearea unui climat de ordine și disciplină în unitățile economice, pentru buna desfășurare a producției
8. Formarea unei comisii care să reprezinte județul Giurgiu la București și care să discute revendicările cerute de popor
9. Formarea Comitetului județului Giurgiu al F.S.N. constituit din muncitori, țărani, ingineri, profesori, juriști și alte categorii sociale.
10. Retragerea în cazărmi a forțelor de securitate, sigilarea documentelor și supravegherea acestora
11. Constituirea unor grupe de ordine formate din: muncitori, țărani, maiștri, ingineri, profesori, etc. care se bucură de bună reputație și care să fie propuși de oamenii muncii – liber și democratic
12. Desemnarea din partea Inspectoratului de miliție a ofițerilor care să participe la conducerea efectivă a întregii activități
13. Se cerea destituirea fostelor organe de partid și de stat care au servit dictatura
14. Cei care sunt responsabili de actele antisociale în timpul regimului dictatorial să fie judecați conform noilor legi.

Comitetul Județean al Frontului Salvării Naționale (F.S.N.) era format din Bebe Florin, Dumitru Bucur, Cristian Burtavel, Gh. Cireap, Ion Corea, Ion Duțu, Ion Gaghii, Stan Gheorghe, Dumitru Isac, Dumitru Manda, Ion Popescu, Cornel Rădoi, Constantin Rusu, Vasile Spiridon, Mădălin Tănase, Manolache Trifu și Ioana Vintilă.

Ulterior, Comitetul Județean Giurgiu al F.S.N. a avut altă componență: Mădălin Tănase, Gheorghe Stan, Ion Corea, Ion Duțu, Ion Gaghii, Ion Popescu, Cornel Rădoi, Constantin Rusu, Vasile Spiridon, Manolache Trif, Ioana Vintilă, Gheorghe Cireap, Petre Marin, Emil Stenghel, Emil Mândea, Constantin Sima, Nelu Dumitrescu, Dumitru Bucur, Mirela Gumiță, Marian Berbec, Mihai Iusut, Mitică Luca, Mihai Țarălungă, Gheorghe Grigore, Dumitru Manda, Aurel Gheorghe, Vasile Ilie, Victor Daia, Ion Trăistaru, Viorel Vernescu (ar fi interesant astăzi de cunoscut părerile lor despre evenimentele din decembrie 1989).

Ion Bălan

(urmare din pagina 7)

Evoluție istorică și circularitate la CONSTANTIN NOICA

Totul se deschide, la Noica, cu un prolog – enunțul temei – menit să pună în lumină semnificația istorică a tezei ce trebuie extinsă pe toate continentele spiritului (dacă vedem în desfășurarea culturală a unei idei, un topos de semnificații individualizat și cu granițe conceptuale relativ conturate: spiritul grec, cel al Europei creștine și medievale, diferit ca „geografie" ideatică de realitatea spirituală a Europei moderne sau contemporane). De altfel, în toate lucrările importante, dar și în studiile concentrate, Noica păstrează legăturile – refăcute mereu în idee – cu toți acești „monarhi" sau prinți ai culturii, pe care îi interoghează direct și nu o dată le demontează sistemele în propria sa gândire, urmărind să extragă din gândirea altora esențele, adevărurile, ideile-forță. Un astfel de caz întâlnim și în *Timpul devenirii stimulate*, când Goethe (de fapt, capodopera sa, Faust) este interogat în termenii proprii devenirii întru ființă. Faust II îi oferă lui Noica prilejul de a „regiza" drama întâlnirii dintre natură și cultură, dintre „lumea ce mică", după expresia goetheană, și marea lume a spiritului, rezervată cu precădere părții secunde din opera amintită. Acest conflict – pe care, spune Noica, Goethe l-a resimțit profund, când a recunoscut față de Eckermann „că nu poate vedea o legătură [...] între cele cinci acte ale părții a doua" – este datorat faptului că Faust, în concepția filosofului român, trăia în timpul logic. Trecut prin istoria mică, a primei părți, dar și a unei părți însemnate din propria viață, pactul faustian este de fapt refuzul prezentului, refuzul clipei pentru marea cultură. „N-a știut niciodată de vreo formă de prezent, și desfide pe diavol să-i poată da vreuna, așadar să-l scoată din timpul său logic și să-l zvârle în timpul real, făcându-l să spună unei clipe: «Rămâi». El trăia în timpul lucidității, unde ceea ce nu este încă poate fi mai adevărat decât ceea ce este în prezent" [Noica, 1984, p. 122].

Faust însă este un exemplu al evoluției (devenirii de sine prin filosofie și cultură). Mânat de resorturile intime proprii devenirii libere, naturale, individul uman nu intră în istorie fără anumite renunțări. În cazul lui Faust, renunțarea este la ispita naturii în favoarea ispitei culturii. De fapt, sunt cinci ispite faustiene, însă cea culturală predomină și îl salvează la final, deși ispita supremă, în schema devenirii de sine a personajului (și a denunțării pactului), este cea politică, din actul al V-lea. Celelalte trei ispite (a puterii economice, a puterii științifice sau a puterii militare) nu fac decât să potențeze energiile spiritului în a-și înfrunta destinul. Destinul, de data asta, nu e cel dictat de zei, de o Moiră de dincolo de natură și lege, ci este unul înscris în substanța propriei individualități, în care devenirea se rezolvă prin promovarea tiparului vocațional intim, care apropie natura umană de esența culturală a devenirii umane. [Rădulescu-Motru, p. 186-202]. Devenirea aceasta este conștient asumată către viitor; istoria individului este refuzată devenirii joase, de speța timpului rotitor, și împinsă către ființa întrezărită prin istoria ca deschidere. „Ființă fără de prezent, rostitoare iar nu doar rotitoare, din plinătate și nu dintr-o carență, omul este în schimb activ purtător de viitor" [Noica, 1984, p. 125]. Din această cauză, tot ceea ce este potențial natural în om sprijină evoluția către ființa culturii din el, desfășurarea geometrică a gândirii, care poate deveni uneori un joc periculos, un pact cu diavolul în sens faustian, dar un pact de esență spirituală, și nu dintr-o ispită naturală. Prin Faust Goethe alungă „pietatea fără religie", căci cartea aceasta este a lucidității fără devoțiuni, este „cartea culturii, până la artificial și natură fabricată". Este încă o dovadă că omul nicasian se *rostește* prin istorie, că istoria este deschidere către ființă.

20 de ani de la Revoluția din '89

(urmare din pagina 1)

s-au întâmplat să se acrediteze. Cineva a avut grijă să nu ne lase lipsiți de semne particularizatoare născute pentru a ne însemna și individualiza. La unii, revoluția (schimbătorul de direcție simbolic care a operat cu efectul rectificărilor devastatoare) a cunoscut codul manierelor elegante, al catifelei. La noi ? Gloanțele și-au făcut datoria cu reală pasiune și dăruire. Pe alte meridiane, tranziția s-a încheiat de multă vreme. În multe privințe, prin preajmă se continuă și astăzi.

N-avem cum ignora reforma politică. Marcată, e drept, de imperfecțiuni, artificiozități, derapaje, concepte depășite ori inadecvate, de neputințe, eșecuri de traseuri. Dar reprezintă, s-o recunoaștem, un capitol care ne-a dus departe, foarte departe, nemăsurabil de departe de linia de unde plecasem.

Tot ce însemna serviciu public s-a lăsat modelat pe reliefuri neștiute nouă mai înainte. Mass-media are straie complet modificate în bine, în rău ? Comerțul și-a însușit norme de exprimare și comportament preluate de pe la alții mai pricepuți, cu telefonia stăm bine, ce să zicem de internet și altele asemenea.

Libertatea de mișcare, la începuturi scrâșnitoare din dinți, ne face zilnic zâmbre, ca și cum n-am ști că una e să vrei și alta să poți.

Se poate face avere din orice și nu puțini sunt cei care au dovezi că ei nu stau prea rău.

Ne putem îmbrăca în magazine londoneze dar, de ne și dă mâna, dacă ținem cu orice preț, dăm fuga să ne tundem pe Champs Elysee. Ori să ne consumăm weekend-ul în Tahiti, săptămâna de concediu fără plată în Hong Kong și luna de miere în Țara de Foc. De ce nu ?

Știu, vreți să mă potoliți, și pentru a mă aduce cu picioarele pe pământ mă veți plesni peste față: dar de reforma economică, tu ce zici ?

Sunt două capitolele cărții de scris după 20 de ani în care sângerăm copios. Distrugerea economiei centralizate, e drept, dar consistentă, palpabilă, măsurabilă rămâne un fapt. Concret și dureros. Tocmai aici unde talentul trebuia îngropat și avut de grijă să încolțească și să rodească cu efecte radiante în cât mai multe direcții, pus la muncă să aducă profit... Trenul vieții s-a trezit echipat cu roți pătrate și pus să meargă pe arătură. Vom plăti mult ușurința cu care lada noastră de zestre a fost vandalizată și remodelată după criterii, interese și pofte străine de orizontul așteptării naționale.

Agricultura s-a lăsat, la rându-i, prostită, șubrezită, pătimită. Avem încă de tras pentru a găsi calea de ieșire.

În cultură s-a mers pe o îndelung și universal așteptată libertate. Dar lipsesc banii. Și criteriile competiției. Fără retortele apte să galvanizeze nașterea produsului cultural autentic, spre liniștea creatorului de frumos și delectatea consumatorului, înghețăm pe mai departe sub ploi toxice distrugătoare.

Suntem în NATO și în Uniunea Europeană. Trese de merit de rigoare le putem prinde la reverul tuturor guvernărilor de până acum, apreciate mai mult sau mai puțin .Ar fi bine să facem așa și pentru a consfinți adevăruri știute. O casă ajunsă la nu știu ce etaj datorează respect și recunoștință și celor care au săpat fundațiile nu doar celor ce taie panglica. Luată deja în proprietate, rămâne datoria celor de după să-i asigure mentenanță, utilitatea și calitatea generatoare de foloase.

Ajungem acolo unde ne ustură cel mai tare. Ne-am dorit o viață liberă. Dar și o viață mai bună. Crezusem că rezolvăm ecuațiile existentei într-o zi, două. Cel mult, trei. Nu pot uita cum arătau culoarele clădirii unde se așezaseră organismele fragile ale puterii în săptămânile de după schimbarea la față a României. Cum se deschidea vreuna din ușile cabinetelor, ocupanții de moment erau asaltați vijelios de cei risipiți peste tot. Erau dintre cei ce ieșiseră în stradă, intraseră în birouri capitonate, abia părăsite de fosele mărimi. Vreau casa ! Nu mă uitați cu nevasta, n-are servici ! Soseau, la fel de torențial, promisiunile. La câțiva li s-a și rezolvat casa din care a fost dat cineva afară, postul vacant prin retrageri forțate, și tot așa arătau soluțiile. Unii au ajuns chiar în străinătate, unde nici nu-și visaseră. Dar cât de potent să te dovedești a rezolva promisiuni făcute la fel de rapid și pe negândite pentru o țară întreagă ?

Au trecut 20 de ani și încă tânjim, cei mai mulți dintre noi, că grija traiului zilnic să ajungă măcar la cotele de dinainte. Unii n-au motive să gândească astfel. Dar mulți alții, foarte mulți, cei mai mulți – da.

Privim spre anii ce vin cu speranțe secretate în decembrie 1989,amplificate de câteva ori. De multe ori. O facem cu aceeași voce cu care se trezesc mulți dintre noi, fredonând, dându-și căciula pe ceafă: Viața noastră, ce-ați făcut cu ea ?...

1 Decembrie 1918

Trepte ale Marii Uniri a românilor

(urmare din pagina 1)

înfăptui peste 59 de ani, la 1 Decembrie 1918. Ideile pașoptiștilor, printre care s-a aflat Dimitrie Bolintineanu, nu fuseseră abandonate. Sacrificiul lor nu a fost în zadar. Astăzi, patria românilor poartă un nume, *România,* dat de acele minți luminate printre care s-a aflat și un bolintinean.

Conștiința de neam este veche la români. Ea s-a putut manifesta politic numai atunci când Europa a fost pregătită pentru mari bulversări. La Adunarea de la Blaj din 3/15 mai 1848, românii au protestat împotriva unirii silnice a Transilvaniei cu Ungaria și au cerut *„Noi vrem să ne unim cu țara !"*.

Unul dintre reprezentanții remarcabili ai pașoptiștilor, Mihail Kogălniceanu, considera unirea Moldovei cu Țara Românească *„cheia boltei fără care s-ar prăbuși tot edificiul național"*.

În 1853, I.C. Brătianu îi trimitea lui Napoleon al III-lea un memorandum în care scria:

„Sire,

Națiunea română, de la originea sa, n-a încetat niciodată de a avea existența sa proprie, manifestându-se aci pe partea dreaptă a Dunării, aci pe partea stângă și în timpurile din urmă redusă numai la Moldo-România.

Românii locuiesc țara cuprinsă între Tisa, Nistru, Marea Neagră și Dunăre și se întind în grupe și dincolo de Dunăre până în Tesalia. Numărul lor este de douăsprezece milioane de suflete și, deși sub dominarea diferitelor Puteri, ei nu sunt mai puțin unul din popoarele cele mai omogene ale Europei. Vorbesc toți aceeași limbă, se închină la același Dumnezeu, au aceleași tradițiuni și aceleași aspirări cu ale Franței...

Sire, nu putem sfârși fără a stărui încă o dată asupra importanței unui stat român, tare, constituit pe malurile Dunării. Ar fi nu numai o dreptate, dar credem că ar fi și în interesul Europei în genere și al Franței în parte.

Țara Românească, Moldova, Basarabia – aceasta din urmă parte integrantă din Moldova, încorporată numai în 1812 de Rusia prin violarea drepturilor noastre – pot forma un stat, nu numai fără a vătăma drepturile Porții, dar chiar în interesul său, căci aceasta ar pune o barieră serioasă între ea și Rusia".

Românii din Transilvania, Bucovina, Banat, Crișana și Maramureș, aflați dincolo de granițele Principatelor Unite, înfăptuită în 1859, s-au alăturat, ca voluntari, armatei române care lupta împotriva Imperiului otoman în războiul de independență din 1877. Independența câștigată atunci era o speranță și pentru ei.

La declanșarea primului război mondial, societatea românească era convinsă că a sosit momentul prielnic pentru împlinirea idealului românilor de pretutindeni: crearea statului național unitar. Doi ani, între 1914-1916 România a adoptat un statut de neutralitate pentru a evalua modalitățile cele mai potrivite pentru împlinirea acestui ideal. În dezbaterile politice, unii capi ai partidelor: Ion I.C. Brătianu, Take Ionescu, N. Filipescu, N. Iorga au înclinat să creadă că marea prioritate este unirea Transilvaniei cu țara; pe alții: P. P. Carp, Al Marghiloman, C. Stere, care socoteau perspectiva victoriei Rusiei o primejdie pentru existența României erau preocupați în primul rând de recuperarea Basarabiei si de asigurarea securității naționale. În marea lor majoritate, românii își doreau eliberarea teritoriilor românești aflate sub stăpânirea Austro-Ungariei. Cu acest ideal, la 4/17 august 1916 România a încheiat un Tratat de alianță cu Antanta (Franța, Rusia) care îi garanta dobândirea teritoriilor de sub stăpânirea austro-ungară. Așa se face că România întră în războiul de reîntregire a țării din 1916 mobilizându-și toate resursele economice și militare. Armatele Puterilor Centrale (Germania și Austo-Ungaria, ajutate de aliații lor, Bulgaria și Imperiul Otoman) repurtează la început victorii, ocupă o parte din România și impun o pace separată. În 1917 oștașii români opresc înaintarea armatelor inamice la Mărăști, Mărășești și Oituz și salvează țara.

Revoluția din Rusia și degradarea puterii imperiului austro-ungar au grăbit prăbușiseră celor două „închisori ale popoarelor". În noiembrie 1918, în contextul favorabil al evoluțiilor de pe front, România a reintrat în război pentru eliberarea teritoriilor aflate sub ocupația austro-ungară. Drumul spre unitatea statului național român era deschis, victoria se apropia. Locuitorii din provinciile istorice românești cer unirea cu patria mamă.

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării al Basarabiei a votat unirea Basarabiei cu România. *„În numele poporului Basarabiei Satul Țării delcară: Republica democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută de ani și mai bine din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mamă-sa România"*.

În Bucovina, la 15/28 noiembrie, Congresul general al Bucovinei de la Cernăuți, precizând că *„de la fondarea principatelor române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, au făcut pururea parte din Moldova"* a hotărât *„în numele suveranității naționale....unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României"*.

Încununarea luptei de eliberarea și pentru unitate națională o va aduce Marea Adunare Națională a românilor întrunită la Alba Iulia care a decretat:

I. „Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Bănat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918 decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România". La acest prim enunț, cei peste 100.000 de participanții la Adunarea au izbucnit în aplauze. În Hotărârea de Unire se menționează că strigau. *Trăiască România Mare ! Lumea se scoală în picioare, mâinile se ridică. Ora e punct 12.* Iată o parte din textul Hotărârii: *Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre. (Voci: Trăiască, aclamații, aprobări)...IV. Adunarea națională dă expresie dorinței sale, ca congresul de pace să înfăptuiască comunitatea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale. Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi români care în acest război și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea li libertatea națiunii române"*.

În zilele următoare, sașii, șvabii, cehii, slovacii, evreii și țiganii din acele ținuturi și-au exprimat adeziunea la hotărârea de unire de la Alba Iulia.

Se cuvine ca cei care am învățat în școala ridicată pe locul casei în care s-a născut Dimitrie Bolintineanu, să ne închinăm cu smerenie în fața mormântului marelui nostru înaintaș. El trebuie să ne amintească mereu că înțelepciunea, lupta și viața lui marelui revoluționar și poet au fost și ele trepte ale luptei pentru Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Urcuș și ascensiune pe *MUNTELE ATHOS*

Constantin Stoenescu

În luna septembrie a anului 2009 am fost, vreme de o săptămână, pe Muntele Athos. Nu am reușit astfel să duc la împlinire doar un proiect cultural și turistic, ci și o năzuință profundă, izvorâtă din nevoia conștiinței mele de a se întoarce la sine, în modalitatea unei împăcări între rațiune și credință, la ceea ce este ireductibil în ordinea acelor trăiri care dau dimensiunea spiritualității. De fapt, nu am avut nimic de negociat cu mine însumi. Nu am vrut decât să recunosc existența acelui punct arhimedic de care depind situarea noastră entuziastă în lume și parcurgerea în rugăciune a drumului către moarte. În cele din urmă, asemenea celor fericiți, cred pentru ca să înțeleg de ce viața este neprețuită. Timpul vieții noastre contează pentru tot ceea ce va urma. Firește, dacă există o taină personală a acestui pelerinaj, ea nu va fi exprimată în cuvintele însemnărilor de față. Vorba filosofului, „despre ceea ce nu putem vorbi trebuie să tăcem". Nu am nici ambiția unei mărturisiri, pentru că este deocamdată prea mult pentru mine să am pretenții de martor, nu am nici dorința profană de a propune un documentar turistic, pentru că nu am fost acolo ca turist, ci m-am supus condiției mult mai umile de pelerin.

Istoria întemeierii locului și ortodoxia

Locul denumit Muntele Athos este de fapt o peninsulă în partea de est a Greciei, scăldată de apele Mării Egee, în apropiere de Salonic. Întins pe o lungime de 60 de km și cu o lățime ce variază între 12 și 18 km, Muntele Athos atinge prin vârful său sudic înălțimea de 2040 m.

Deși nu s-au făcut încă săpături arheologice sistematice, dovezile existente confirmă ipoteza că peninsula a fost locuită, cel puțin în zona țărmului, încă din antichitate, iar tradiția, inclusiv aceea a încreștinării, vorbește despre un impunător templu al lui Apollo, vizibil chiar de la Constantinopol în zilele senine.

Tradiția creștină este foarte precisă în legătură cu felul în care Muntele Athos a devenit Sfântul Munte. Sfinții Apostoli, împreună cu Maica Domnului, au stabilit în ce anume părți ale pământului vor propovădui Evanghelia. Maica Domnului a rămas la Ierusalim, prevestită să nu plece în teritoriul ales inițial, Iviria. Lazăr, cel înviat din morți de Iisus, numit de Sfântu Apostol Varnava episcop pe insula Cipru, o invită pe Maica Domnului în vizită. În timpul călătoriei s-a iscat o furtună și corabia a ajuns în apropierea Muntelui Athos. Fermecată de frumusețea locurilor, Maica Domnului i-a cerut fiului ei să-i dăruiască acest munte. Răspunsul a venit îndată. S-a auzit un glas care a rostit: "Primește acest munte ca moștenire și în el își vor găsi salvarea toți cei care vor să se mântuiască". Maica Domnului, însoțită de Sfântul Apostol Ioan, a coborât pe țărm, moment în care coloanele templului închinat lui Apollo s-au prăbușit. Uluiți de acest semn ceresc, locuitorii s-au botezat creștinește. Maica Domnului a spus la plecare că va fi apărătoarea acestui munte și mijlocitoarea către Dumnezeu a celor ce vor viețui aici.

Următorul moment în constituirea identității creștine a Muntelui Athos, asemenea unui spațiu încărcat de sacralitate, l-a reprezentat venirea, în secolul al IX-lea, a Sfântului Petru Atonitul ca urmare a hotărârii Maicii Domnului, aceea care i-a încredințat misiunea de prim călugăr:"Acest Munte a fost ales de mine spre a fi locuință călugărilor și pustnicilor. Eu voi avea grijă de ei ! Părinte, acest Munte va fi odihna ta !". Încep să se construiască chilii, mai apoi schituri și mănăstiri. Muntele Athos devine un ținut al monahilor, cu administrare proprie. Capitala este stabilită la Kareia, oarecum în centrul peninsulei, locul unde se află cea mai veche biserică de pe Munte. În anul 883 Împăratul bizantin Vasile I Macedoneanul ia sub protecție călugării trăitori pe Munte, iar în anul 943 sunt fixate granițele. În anul 963, Sfântul Atanasie Atonitul întemeiază Marea Lavră și se trece la o organizare administrativă riguroasă.

Mănăstirea Zografu

Mănăstirea Dohiariu

Muntele Athos și românii

Domnitorii români au sprijinit Muntele Athos în întreaga perioadă medievală. Doar câteva exemple pot fi suficiente pentru a da un înțeles adecvat expresiei întrebuințate de Nicolae Iorga cu privire la rolul de Bizanț de după Bizanț pe care l-au avut Țările Române. Astfel, la mănăstirea **Dionisiu**, Neagoe Basarab construiește turnul, iar după un incendiu nimicitor, Petru Rareș reface o parte, Alexandru Lăpușneanu altă parte. Mănăstirea **Cutlumuș** a fost ajutată atât de mult de ajutată de domnitorii români încât poartă supranumele de „Lavra Țărilor Române". Lista este lungă: Nicolae Alexandru Basarab, Vladislav I, Vlad Călugărul, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați, Mircea Ciobanu, Mihai Viteazul, Matei Basarab și alții. Printre daniile făcute se numără și unele ce au ca proveniență ținuturile vlăscene, Giurgiu și Călugăreni. Mănăstirea **Pantocrator** a fost ajutată de Neagoe Basarab, marele logofăt al Moldovei Gavril Trotușanu, Alexandru Iliaș, Constantin Brâncoveanu. La întreținerea și refacerea mănăstirii **Xeropotamu** au contribuit același Neagoe Basarab, Vlad Vintilă, Alexandru Coconul, vameșul Păun, postelnicul Ioan, negustorul brașovean Radu, iar Alexandru Lăpușneanu și doamna Ruxandra au sprijinit renovarea și pictarea bisericii mari, pe ușile sculptate fiind vizibile stemele Moldovei și Țării Românești. Mănăstirea **Zografu** a fost în grija lui Ștefan cel Mare, cel care a ctitorit biserica, trapeza, arhondaricul, arsanaua de la mare și a dăruit o icoană a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. Alți domnitori care au contribuit la menținerea în bună stare a mănăstirii au fost Alexandru cel Bun, Alexandru Aldea, Ieremia Movilă, Bogdan al III-lea, Alexandru Lăpușneanu și Antioh Cantemir. Alexandru Lăpușneanu a răscumpărat de la turci moșiile mănăstirii **Dohiariu** și a rezidit biserica dărâmată de un cutremur. Pe peretele din dreapta sunt pictați Alexandru Lăpușneanu, doamna Ruxandra și fiii lor. Alți domnitori care au ajutat această mănăstire au fost Vlad Călugărul, Radu cel Mare și Radu Paisie. Mănăstirea **Caracalu** a fost rezidită de Petru Rareș. Voievodul, împreună cu spătarul Petru, cel care a supravegheat la fața locului lucrările de reconstrucție, sunt pictați în pridvorul bisericii mari. Mănăstirea **Filoteu** a fost ajutată de Vlad Călugărul, Neagoe Basarab și Constantin Mavrocordat. În arhondaricul mănăstirii **Simonopetra** găsim un tablou cu chipul lui Mihai Viteazul, cel care a ajutat-o foarte mult. Mănăstirea **Sfântul Pavel** a fost sprijinită de foarte mulți dintre domnitorii noștri, între care Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab și fiul său Teodosie, Radu Paisie, Matei Basarab, Miron Costin, Constantin Brâncoveanu. De mănăstirea **Stavronichita** s-au îngrijit Vlad Vintilă, Radu Paisie, Ieremia Movilă, Matei Basarab, Ștefan Cantacuzino și alții. Biserica veche a mănăstirii **Xenofont** a fost refăcută de doi boieri români, Duca și Nichita, în anul 1545. Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu sunt printre domnitorii care au ajutat această mănăstire. Mănăstirea **Grigoriu** a fost refăcută din temelii în anul 1497 de Ștefan cel Mare, iar o icoană a Maicii Domnului a fost dăruită de Maria de Mangop, soția lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Mănăstirea a mai primit ajutoare de la Alexăndrel, fiul lui Ștefan cel Mare, Alexandru Lăpușneanu, Grigorie, Mitropolitul Țării Românești. La intrarea în biserica mare a mănăstirii **Esfigmenu**, în partea dreaptă, este pictat chipul Patriarhului Antim al Constantinopolului, iar în partea stângă se află o pictură ce îl înfățișează pe Mitropolitul Moldovei, Veniamin Costachi. Printre domnitorii români care au contibuit la continuitatea vieții monahale în această mănăstire se află Petru Rareș, Radu Paisie, Gavriil Costachi. Mănăstirea **Constamonitu** a fost în atenția domnitorilor Vlad Înecatul, Petru Rareș, Mihnea Turcitul, Radu Mihnea, Constantin Șerban.

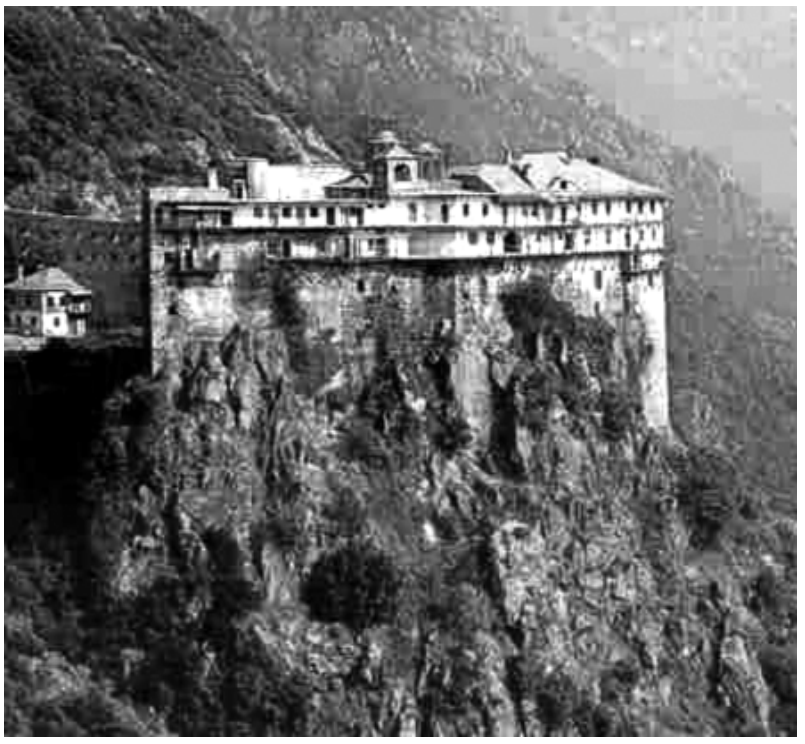
Dimitrie Bolintineanu, în timpul exilului său sudic, a vizitat Muntele Athos. A scris despre aceasta într-o carte publicată în 1863, intitulată ***Călătorii la românii din Macedonia și de la Muntele Athos***. Scriitorul prezintă situația grea a călugărilor și încearcă o comparație între monahismul ortodox și cel catolic, gândul său fiind unul de modernizare moderată

În total, pe Muntele Athos se află 20 de mănăstiri și 12 schituri. Se discută foarte mult despre faptul că, deși domnitorii români au contribuit enorm la continuitatea vieții monahale, inclusiv în perioadele cele mai grele, nu există o mănăstire declarat românească, așa cum rușii au Sfântul Pantelimon, bulgarii au Zografu sau sârbii au Hilandaru. E drept, românii au două schituri, Prodromul și Lacu, dar ele nu sunt, administrativ vorbind, mănăstiri. Nu știu dacă aici este vorba despre faptul că ni s-ar fi făcut o nedreptate administrativă, cred mai degrabă că prin tradiție românii au privit Muntele ca pe un întreg, aparținând ortodoxiei, iar nu diverselor biserici naționale autocefale. Personal, cred că istoria ne va da dreptate cu condiția să nu încurajăm uitarea. Daniile românești de la Muntele Athos trebuie păstrate în memoria culturală și religioasă a umanității prin pomenirea lor și în modalitățile specific intelectuale ale cercetării istorice, ale promovării nu doar în spațiul ortodox și ale informării celor care nu știu.

(continuare în pag. 23)

Urcuș și ascensiune pe *MUNTELE ATHOS*

(urmare din pagina 22)

Mănăstirea Simonopetra

Urcușul cotidian, o treabă a trupului

Pe Munte poți ajunge doar pe mare, cu un vapor, mai încăpător sau mai mic, mai rapid sau mai încet, pornind din portul Oranopolis. Majoritatea călătorilor, fiind doar turiști, parcurg un circuit maritim la marginea peninsulei, fără a avea dreptul de a acosta, dar suficient de aproape pentru a vedea mănăstirile construite în vecinătatea țărmului, astfel încât în mintea fiecăruia se poate naște o idee, deformată deseori de textul neutral rostit de ghidul turistic. Poți însă spune că ai fost pe Muntele Athos dacă doar l-ai văzut de la distanță ? Firește că nu. O știe oricine, poți ajunge la București numai dacă treci prin București.

O vizită autentică presupune prezența pe Munte și intrarea, măcar pentru câteva zile, în ritmul vieții trăitorilor de acolo. Bogat în vegetație, Muntele are aparența, așa cum s-a spus, a unei grădini. Acolo unde stratul de pământ fertil este prea subțire, munca miraculoasă a călugărilor dă roade. Mănăstirile sunt răspândite echilibrat pe întregul Munte, fiecare având în jur

Mănăstirea Gregoriu

propriul teritoriu ocupat de păduri, plantații sau grădini. Între mănăstiri există o rețea de drumuri, abrupte uneori, însă cine știe bine răscrucile și nu se lasă ispitit de alte gânduri reușește să acolo unde vrea. Drumurile, asemenea celor forestiere, sunt întreținute prin forțe proprii de viețuitorii mănăstirilor și prin grija lui Dumnezeu. În ultimii ani au început să sosească fonduri europene și modernizarea a început să fie vizibilă sub forma betoanelor. Pe marginea drumurilor, rețele electrice și conductele de apă. Părerile sunt împărțite, unii acceptă modernizarea și susțin că astfel nu va fi perturbată viața monahală și că un confort minimal nu strică, alții cred că binefacerile civilizației vin în contradicție cu nevoințele la care se supun voluntar cei de aici. Înțeleasă ca o ispită, modernizarea pare să fie pe gustul celor care văd în Munte o potențială afacere turistică, un fel de muzeu în aer liber al unui mod de viață. Întrebarea este dacă acest loc de refugiu va mai rămâne el însuși pe măsură ce invazia va continua și Muntele va fi ocupat de formele de viață specifice lumii profane de afară. Vor mai avea loc trăirile ce dau substanța mistică a spiritualității ortodoxe ? Și ce vor face cu trupul lor purtătorii acestor trăiri ?

Neîndoielnic, viața de zi cu zi a unui călugăr este aspră. E mult de muncă într-o mănăstire. Viața de aici este organizată administrativ astfel încât fiecare are câte ceva de făcut și împreună, cu toții, țin în echilibru comunitatea. Ritmul unei zile nu-ți lasă timp liber, mereu ai câte ceva de dus până la capăt. Aceia care aleg singurătatea unei colibe se îndepărtează voit de orice turbulență indusă de civilizare. Ei au cel mai mult de mers și de aceea ajung și cel mai departe pe drumul către sine. Greu, dar izbăvitor, este urcușul cotidian al trupului.

Ascensiunea, o prefacere a spiritului

Fiecăruia îi este dată alegerea între drumul care urcă și drumul care coboară. Atunci când gânditorii creștini au elaborat teoria liberului arbitru, au dăruit omului libertatea și responsabilitatea, în fond, obligația de a se raporta la propria conștiință. Pentru aceia pentru care nu este prea mult să se țină de îndatoririle propriei conștiințe există această șansă a ascensiunii spirituale. Trăitorii de pe Muntele Athos nu-ți oferă o rețetă a perfecționării spirituale, ci mai mult decât atât, o cale a împlinirii.

Când ajungi pe Munte ai mai întâi șansa de a afla ce înseamnă smerenia. Aici nu mai contează cine ești, întreaga noastră încărcătură lumească se pierde, oricât de înalte ar fi școlile urmate sau averile dobândite. Suntem egali în fața morții și cu această moștenire venim pe Munte.

Eliberarea minții de căderea în păcat este un prag pe care îl poți trece prin despărțirea de tot ceea ce te uluiește în lumea profană. Să intri în ritmul vieții de pe Munte și să pricepi rosturile rânduielilor de aici este modalitatea în care găsești cu uimire un echilibru interior pe care mai înainte nici nu îl bănuiai. Să zicem că poți să fii altfel doar pentru că lipsesc cauzele. Dacă la întoarcerea de pe Munte te lași iarăși ispitit de cotidian, înseamnă că nu ai început să urci scara.

Fixarea motivației interne se face greu, de cele mai multe ori abia după ce încerci o rugăciune la un necaz. Te gândești că ți se va da ajutorul pe care îl invoci. Vrem să se întâmple o minune, să avem astfel un reper pentru a îndrăzni să aprindem rugul interior. Cine vine pe Munte cu un asemenea scop greșește profund. Este ca și cum ai crede că poți să te cureți de păcate printr-o participare la un ritual. De aceea, ascensiunea spirituală în modalitatea parcurgerii treptelor desăvârșirii morale nu este un exercițiu inițiatic. Este vorba de un anumit fel de a trăi, de asumarea unor adevăruri care te schimbă pe dinăuntru de vreme ce începi să le trăiești.

Am întâlnit pe munte câțiva tineri călugări români. Vorba unuia dintre ei, în România s-a spart conducta cu călugări. Îi văd pe toți dornici să urce spiritual, silitori și deschiși spre ascultarea celor mai vechi de pe Munte. Unii dintre ei, chiar și tineri fiind, au deja o vorbă înțeleaptă și parcă au început să știe lucruri pe care noi, oricâtă carte am avea, nu le pricepem. Într-o dimineață, pe când ne pregăteam să plecăm cu microbuzul spre o altă mănăstire, șoferul îl ironizează pe părintele Atanasie, un tânăr călugăr român ce se nevoiește pe Munte, întrebându-l: „Și cum e părinte cu dracii ăia ?”. Surprins, părintele Atanasie tace câteva clipe, apoi zice: „Vei afla mâine dimineață când te vei afla la o răscruce de drumuri. Fără credință ne rătăcim mințile când nici nu ne așteptăm”. Nu am luat prea mult în seamă acest schimb de replici. A doua zi, dimineața, șoferul nostru ajunge la o răscruce de drumuri și, într-adevăr, nu mai știe pe unde să o ia. Dă telefoane, întreabă, greșește iarăși, se scuză față de noi că pe aici ajunge mai rar, în cele din urmă facem alegerea corectă. Desigur, cu toții ne-am reamintit vorbele părintelui Atanasie și am dat crezare gândului că avem nu o coincidență, ci o dovadă.

În loc de concluzie. Diferența teologică

Este cunoscută teza lui Lucian Blaga despre mutația ontologică. În timp ce animalele trăiesc într-un orizont al imediatului, ținta fiind supraviețuirea, omul viețuiește într-un orizont al misterului și întru revelație, împlinirea supremă fiind creația culturală. Cred că putem institui încă o diferență la nivelul exclusiv al ontologiei umanului, în funcție de cât de aproape sau de departe ești de nevoile imediate ale trupului La nivelul umanului diferența devine una teologică, dată de aceia care prin sfințenie devin asemănători cu Dumnezeu.

Ascetismul cere efort și trebuie să fie o lucrare continuă. Firește, fiecare alege sau este chemat. Cu toții suntem oameni, diferența apare din ceea ce facem cu noi înșine. Oameni și ei, călugării de pe Muntele Athos țin lumea să nu cadă în păcat. Lucrarea lor duhovnicească de fiecare zi se petrece într-o tăcere desăvârșită, departe de agitația profană. Orizontul imediatului este estompat, iar unica nevoie este aceea de a crede.

Viețuitorii care rămân pe Munte se duc ascensional spre o altă viață, întru sfințenie. Fețele lor arată că trupul a fost lăsat în urmă ca un biet purtător al poftelor lumești, iar ochii strălucitori arată că ei văd o lumină nevăzută de noi, ceilalți. Dilema hamletiană a lui a fi sau a nu fi capătă o rezolvare definitivă. Pe osul frontal al unui craniu descărnat cineva a scris pe înțelesul tuturor: „Ce ești tu am fost și eu. Ce sunt eu vei fi și tu”.

Dumitru Matalã

Opere mari, opere mici

Pentru cei mai mulți dintre cititori, Tolstoi rămâne în primul rând autorul *Annei Karenina*, al lui *Război și pace*, al *Învierii*. Lucru, la urma urmei, firesc, dacă ne gândim că, tot așa, pentru cei mai mulți dintre cititori, romanele de mai sus au fost neîncetat evocate, de-a lungul vremii, nu numai pentru valoarea, ci și pentru dimensiunile lor, impunătoare. Că, pe de altă parte, s-a și petrecut, în felul ăsta, o suprapunere și chiar o confuzie între valoare și dimensiuni, s-ar putea susține și asta, numai că de ele nu sunt de vină nici vremurile, nici cititorii. S-ar mai putea, eventual, avansa ideea că au, probabil, o soartă mai cumsecade romanele de mari dimensiuni, dacă n-ar exista destule alte situații care o contrazic. În orice caz, e limpede că așa-numita proză scurtă a avut și are o circulație mai restrânsă în comparație cu sora sa mai mare, pe care n-a numit-o nimeni, niciodată, *proză, lungă.*

Nu stau mult altfel lucrurile nici în ceea ce-l privește pe Tolstoi. Dacă cele trei mari romane, deja pomenite, se numără de multă vreme printre monumentele de vârf ale omenirii, în schimb altele, care s-ar putea situa, și ele, alături de capodoperele celebre, rămân întotdeauna mai la coada unor enumerări fugitive. Și asta numai din cauză că nu se numesc romane, ci nuvele; po-ve-stiri. De pildă, *Vifornița*, o povestire scrisă, ce-i drept, în 1856, adică la 28 de ani; sau, tot așa, de pildă, *Sonata Kreutzer* și *Moartea lui Ivan Ilici*, scrise mult mai târziu, la 1889 și 1886, prin urmare *după* ce săvârșise marile capodopere, cele care aveau să pătrundă definitiv în arsenalul operelor nemuritoare. Ar putea fi și asta o dovadă că el însuși, Tolstoi, nu făcea nicidecum o discriminare între operele sale *mici* și cele mari; ea, după ce scrisese niște romane de sute de pagini, putea tot așa de bine să se întoarcă și la nuvele de câteva zeci. La urma urmei, și unele și altele erau scrise de aceeași mână.

Despre *Moartea lui Ivan Ilici* părerile au fost, încă de la apariția sa în volum, extrem de elogioase. Criticul N. Stasov, un apropiat parte al lui Tolstoi, garanta: „Niciun popor, în nicio parte a lumii, nu posedă o operă atât de genială. Totul apare mic, meschin, în comparație cu aceste șaptezeci de pagini". Iar compozitorul Ceaikovski nota în *Jurnalul* său: „Am citit *Moartea lui Ivan Ilici*. Mai mult ca oricând sunt încredințat că, dintre scriitorii-pictori care au trăit în lume, indiferent când, cel mai mare este Lev Tolstoi. El singur ajunge, pentru ca rușii să nu-și plece rușinos capul când se face socoteala, în fața lor, de tot ce Europa a produs mai mare". Și, dacă pe Stasov, în calitatea lui de „om al casei", îl putem suspecta de o anume duplicitate, pe Ceaikovski nu mai avem de ce-l bănui. Cu atât mai puțin o putem face când, mulți ani mai târziu, prin 1965, cunoscutul scriitor francez Henri Troyat, un împătimit exeget al lui Tolstoi – și al lui Dostoievski – și al lui Gogol, într-o amplă monografie dedicată marelui scriitor, include nu numai părerile celor doi creatori ruși despre *Moartea lui Ivan Ilici*, ci și propria sa convingere: „Această nuvelă simplă, profundă, sfâșietoare dovedea că Lev Tolstoi, la 57 de ani, nu pierduse nimic din facultățile salte creatoare". (Dacă, mă rog, ar ține cineva cu tot dinadinsul să caute pretutindeni dedesubturi și duplicități, s-ar putea spune și de data asta că Henri Troyat, deși scriitor francez, deși membru al Academiei franceze, s-a născut la Moscova și se numea, la origine, Lev Tarasov – dar asta ar însemna să și găsească numai niște noduri în papură).

Care ar fi, așadar, argumentele pe baza cărora cei trei cititori, la vremea lor, au calificat *Moartea lui Ivan Ilici* drept o nuvelă genială – profundă – sfâșietoare, iar pe autorul ei cel mai mare ? „Cinismul și măreția", mai punctează Henri Troyat într-un loc, între virtuțile fundamentale ale nuvelei, numai că nici astea nu sunt argumente; cel mult oferă cele două direcții pe care s-ar putea canaliza cercetările, concentric. Așa că cinism ar putea fi chiar modul cum începe nuvela, pentru că de la cele dintâi pagini, moartea lui Ivan Ilici este nu numai comunicată, în limbajul insipid al buletinului oficial al Palatului de Justiție, ci și comentată, în fel și chip, de toți cei din preajma de până atunci a lui. De foștii colegi: „Fiecare dintre cei adunați în cabinet se gândea la urmările pe care această moarte le-ar putea avea în legătură cu mutarea sau cu avansarea lui personală sau a vreunor cunoștințe de-ale sale". De foștii prieteni: „Dispariția acestei cunoștințe apropiate trezi, ca de obicei, în sufletul tuturor celor de față un sentiment de satisfacție la gândul că a murit *el*, și nu *eu*". Până și de (fosta) soție: „Știa întocmai tot ce se poate scoate de la stat în urma acestei morți; voia doar să afle dacă nu cumva s-ar putea stoarce și mai mult".

Aș adăuga că de un anume cinism aparține și modul cum este descrisă, zu-gră-vi-tă, ca să zic așa, ceremonia funerară propriu-zisă. Tolstoi evită, pur și simplu, aici, descrierile pe spații largi, cu detalii de atmosferă – de comportări – de decor, așa cum el însuși procedase, la urma urmelor, în romanele sale *mari*. Din contră, preferă, de data asta, stilul telegrafic, într-o singură frază, cuprinzătoare dar și sarcastică: „Începuse slujba – lumânări, gemete, tămâie, lacrimi, sughițuri". Știa, firește, prea bine și el că nu se angajase la o trilogie, ci la o (mică) nuvelă. După cum, iarăși, aș zice că tot în ograda cinismului s-ar situa și lunga retrospectivă a vieții, a carierei și a destinului lui Ivan Ilici, care, deși prezentată în chip aparent obiectiv, e presărată totuși, din loc în loc, și cu trimiteri maliționse. De pildă: „Ivan Ilici ar fi putut face o partidă mai strălucită, dar și aceasta era o partidă destul de bună". Sau: „membru inutil al mai multor instituții inutile". Sau: „Această artă de a despărți, de a nu amesteca chestiunile de serviciu eu viața lui intimă Ivan Ilici o poseda în cel mai înalt grad". Și alte câteva – dacă nu cumva și eu amestec aici trăsături ale realismului propriu-zis cu ceea ce de-abia mai târziu s-a numit sarcasm și cinism. În vremea lui Tolstoi noțiunile de teorie literară se aflau la începutul evoluției lor și va mai trece destulă vreme până ce se vor instala și se vor perverti pe o direcție pe care realismul cel mult a întredeschis-o. Deocamdată, realismul nu-i decât o privire severă și, ce-i drept, incomodă asupra vieții și a morții, asupra lumii și a omului său.

Pentru ca, dintr-odată sau pe nesimțite, nu mai știu nici eu cum anume, acea privire scrutătoare și tăioasă să se preschimbe într-una condescendentă, binevoitoare. De unde, până acum, Ivan Ilici dusese „o viață, dintre cele mai simple, mai obișnuite și mai zguduitoare", dar în orice caz „o viață care se scurgea așa cum socotea el că trebuie să se scurgă: plăcut și decent", acum, aflat pe patul de suferință, totul apucă pe o altă cale. Fusese, până nu demult, un om oarecare, modest în ambițiile sale, neînsemnat în însemnătatea lui socială, și dintr-odată devine, pur și simplu, un caz unic. Apariția bolii îl izolează de ceilalți, se simte singur, mai puțin înțeles și mult mai puțin iubit de cei din jur. Ivan Ilici se pomenește față în față cu propria suferință și din momentul ăsta practic iese la iveală cel de al doilea substrat al nuvelei: măreția personajului. Normal era ca și registrul stilistic să-și modifice accentele sarcastice sau maliționse și să devină unul îngăduitor, aproape patetic. Întregul eșafodaj epic evadează de fapt în supranatural, însă rămâne în esență la aceleași coordonate realiste.

Pe măsură ce trupul i se macină sub agresiunile bolii, Ivan Ilici cheamă în ajutor alte puteri, de natură sufletească, pe care le descoperă în sine însuși. Un transfer în dublu sens are loc în adâncul aceluiași personaj, unul între o viață pe care a cheltuit-o deja și acum o simte ca și cum nici n-ar fi fost a lui și o moarte pe care, de asemenea, n-o recunoaște drept a lui, încă. Treptat, Ivan Ilici rămâne definitiv singur înaintea morții, pentru, a-și pune la încercare propria putere de rezistență. Cel care-l urmărește pas cu pas, în acest proces ascuns unui ochi din afară, o face cu atâta migală – și delicatețe – și compasiune, încât îți vine să-l așezi pe el în locul celui aflat pe patul morții. O și face atât de convingător, încât îl crezi pe deplin atunci când afirmă, laolaltă cu personajul: „În adâncul sufletului, simțea că moare și nu numai că nu se putea obișnui cu acest gând, dar nici nu-l înțelegea și nici nu era în stare să-l înțeleagă". Dar îl crezi în exact aceeași măsură și atunci când, după numai câteva pagini, personajul are o revelație care-l face să gândească cu totul altfel: „Căută obișnuita lui teamă de moarte, pe care o simțise mai înainte, și n-o găsi. Unde era ? Care moarte ? Nu mai exista nicio teamă pentru că nu mai exista moarte. În locul morții era lumină". Era de fapt o lumină care răsărea din el însuși, dintr-un ascunziș pe care toată viața se străduise să-l mențină în întuneric. O lumină care-i aducea, în același timp, împăcarea ca sine, prin atingerea unui prag al seninătății pe care niciun muritor nu-l atinge decât o singură dată în întreaga sa viață.

Tocmai de aceea nu mi se pare deloc întâmplător că, după mai bine de douăzeci de ani, într-o noapte de noiembrie, nimeni altul decât autorul acelor rânduri avea să fugă de acasă, pentru a-și pune de acord ideile doctrinei sale filozofice și religioase cu propria viață și pentru a-și găsi el însuși refugiul într-o singurătate pe care nici el n-o va cunoaște decât înaintea morții. Mai târziu decât Ivan Ilici, Tolstoi se va regăsi și el în același moment, într-o modestă gară din câmpia rusă, senin, iluminat, neîmpăcat cu biserica dar împăcat cu sine, iar între cele din urmă cuvinte pe care i le-au auzit cei din jur, așa cum atestă Henri Troyat, au fost: „Iată sfârșitul... Și nu-i nimic..." În ele s-ar fi putut ușor auzi ecoul unor alte cuvinte, rostite cu mult înainte de predecesorul său și cărora de-abia atunci le deslușea sensul.

Aș putea jura, la rândul meu, că, tot atunci, deși cei din jur nu le-au mai auzit, a șoptit undeva în adâncul său, precum Ivan Ilici altădată, aceleași cuvinte: „Vasăzică, asta e ! Ce fericire !" Ceea ce ar însemna că și el, în sfârșit, așeza semnul egal între existența lui de până atunci, mereu plină de contradicții, și veșnicia ce-l aștepta, răbdătoare. Tot el, în definitiv, așezase dintotdeauna semnul egal între operele sale mari și cele mici, pentru simplul motiv că erau scrise de aceeași mână.

Descoperiri arheologice recente pe Valea Argeșului

(urmare din pagina 18)

probabilitățile). O altă situație specială s-a ivit pe latura nord-sud-vest a promontoriului, unde a fost surprinsă partea superioară, de maximă arcuire, a unui val de apărare. Acesta se compunea dintr-un strat gros (circa 0,60 m), alcătuit din lut ars și un altul de culoare cenușie (grosimea = 0,90 – 1,10 m), având la temelie un strat de pietre de râu, dându-i astfel o rezistență mai mare. În structura valului au fost găsite și fragmente ceramice aparținând culturilor **Cernavodă I, Cernavodă III** și Cernavodă II. Rolul acestei fortificații hallstattiene era acela de a bara accesul pe pintenul de terasă. O altă așezare, prevăzută cu elemente de fortificație, a fost cercetată tot pe Argeș, la Popești – Nucet, iar în țară la Remetea – Pogănici, Hunedoara, Poiana, Teleac ș.a. Elementul definitoriu pentru cultura Basarabi de la „Malu Roșu", chiar dacă se prezintă, în cea mai mare parte, sub formă fragmentară (au fost descoperite și douăzeci de vase întregi sau întregibile) îl reprezintă ceramica. Formele și tipurile ceramicii hallstattiene, descoperită la „Malu Roșu" se caracterizează printr-o mare diversitate: castroane, platouri, farfurii, vase bitronconice, vase globulare cu gâtul cilindric, cești globulare cu două torți, fructiere, oale, căni ș.a. Decorul specific culturii Basarabi se caracterizează, de asemenea, tot printr-o mare varietate: brâuri alveolate în relief, alveolate asociate cu brâuri crestate, brâuri crestate duble și brâuri alveolate încadrate în benzi. Ornamentica ceramicii de tip Basarabi se compune din motivul geometric (rombul și triunghiul), benzi hașurate prin puncte, linii punctate și continui, asociate uneori cu figuri geometrice (rombul și triunghiul) și caneluri, canelurile simple poziționate orizontal și vertical, cărora li se adaugă motivul spiralei, sub forma unor „S"-uri. În viziunea unor savanți, precum profesorul Al. Vulpe, decorul specific Hallstatt-ului ar avea un caracter cultic, sacru. Spre exemplu, „S"-urile înclinate spre dreapta ar simboliza creativitatea, iar cele înclinate spre stânga ar semnifica distructivitatea.

În fine, cel de-al doilea obiectiv supus cercetărilor noastre sistematice (campaniile din 2002 și 2009) a fost punctul **„Conacul lui Pallade"**, amplasat în estul satului Mironești (la o distanță de aproximativ 500 m) și despărțit de „Malu Roșu" de o vale adâncă. Cercetările arheologice din punctul respectiv au dat la iveală urme care aparțin unor perioade preistorice și istorice diferite, cum afirmam la începutul acestui articol. Astfel, Bronzul Timpuriu este reprezentat de cultura **Glina**, căreia îi aparțin câteva fragmente ceramice cu decorul specific (găuri – butoni), două fusaiole bitronconice și o aplică discoidală din lut. Descoperirile din Bronzul Mijlociu se reduc doar la câteva fragmente ceramice aferente culturii **Tei**, din faza ei finală. Cât privește cultura **Basarabi**, aceasta este reprezentată de două gropi menajere (inventarul lor cuprinde bucăți de chirpici, fragmente ceramice, cenușă, cărbune și oase de animale), două fusaiole (una tronconică și alta bitronconică), două vase (unul întreg și altul întregibil) și fragmente ceramice cu decor canelat. Dintre complexele specifice geto-dacilor menționăm o construcție de suprafață (inventarul ei cuprinde bucăți mari de chirpici și podină și o mare cantitate de fragmente ceramice), iar în perimetrul ei a fost descoperită o vatră de foc (cu dimensiunile de 1,00 x 0,80 m), ridicată pe un pat de fragmente ceramice și, surprinzător, un material osteologic animalier. Acestora li se adaugă o râșniță din gresie (fragmentară), o fusaiolă bitronconică și o mare cantitate de fragmente ceramice (a fost descoperit doar un vas întreg), având ca decor brâurile alveolate și crestate (simple și duble). Din punct de vedere cronologic, materialul arheologic descoperit la „Conacul lui Pallade", aferent geto-dacilor, se încadrează între sec. III – I a. Chr.

În sfârșit, cultura **Dridu**, din perioada de început a feudalismului este reprezentată doar de câteva fragmente ceramice cu decor vălurat. Sperăm că cercetările arheologice viitoare să ne furnizeze mai multe elemente cu privire la civilizațiile menționate mai sus.

Să mai și râdem...

Epigrame

Ecouri după zilele bolintinene

Toată floarea literară,
Și amici și inamici,
Ziua a făcut-o seară
Din vin, votcă și mulți mici.

Familia Florentin Popescu

N-a venit cu mâna goală
Soața o avea în poală
După ce a spus, și-a zis
Tot soața prima „la bis".

Lui Gheorghe Neagu

Când Neagu a pășit în tindă
Toți cu ochii pe „OGLINDĂ"
– Nene, de-e fermecată
De ce este cioburi toată ?

Lui C. Carbarău

Doi flăcăi, la una mică,
Eu și Carbarău Costică
– Nene, viața e „un centimetru !"
– Ospătar, încă un... „metru !"

Puiu Moiceanu

Rondeluri umoristice

Rondelul ciolanului

Cât de frumos e un ciolan
Pe varza din cuptor politic,
Că-i mai cărnos sau mai rahitic,
Stă-n visul oricărui biban.

Râvnind să-l aibă talisman
Se ciomăgesc ca-n neolitic,
Cât de frumos e un ciolan
Pe varza din cuptor politic.

Unul cu graiul bădăran
Mai sare calul mioritic
Și fără simț autocritic,
Deși e mare șarlatan,
El pune mâna pe ciolan.

Rondelul ciubucului

Nimic nu faci fără ciubuc
E vorba noastră românească
Și Dumnezeu să te ferească
De nu îl dai, ești eunuc.

Oricare funcționar seduc
Cu o hârtie diavolească,
Nimic nu faci fără ciubuc
E vorba noastră românească.

Ungi un frizer, un politruc,
Oficiali, pe cei cu bască,
Instanța judecătorească
Și astfel, iată cum deduc:
Nimic nu faci fără ciubuc.

Dăruindu-ți

Coniacele să ti le dau în dar,
Frunze de tutun, pelin și stejar.
Bălăcind poezia în pahare pline,
Târnosind-o zdravăn pe bătute șine,
Zeci de sticle la un sfert sau kil.
Căci literatura are ea un șpil
Să se nască-n abur de alcool divin,
Să se-nece lent în pocal cu vin,
Zămisliți-o beți, picotind în șanț,
Scrisă pe cămașă sau pe câte-un branț,
Scrisă pe chiloți de bătrână târfă,
Scrisă-n epilog pe prelungă bârfă,
Scrijelită pașnic pe o bancă nouă
Când la tivul nopții cabernetul plouă
Și-uite-așa de beți să facem poezie
Călărind sălbatic muza ce te-mbie.

Ștefan Al.-Sașa

CARBARIANĂ

Destinul, uneori, poate fi crud,
dacă te uită-n Bolitin, în Sud,

dar poate fi, tot el, și generos
când te mai plimbă-n Africa de Jos.

Capricios cum e, destinul, iată,
îți mai aruncă-n brațe câte-o fată

pe care o dezmierzi, sfios și nud,
cu-același nume de zeiță: Sud.

Așa că adevărul pare trist:
un om ca el îl poți numi sudist.

Deși ar fi și-un adevăr curat:
nu e deloc sudist; e doar sudat.

Dumitru Matală

Politică pe înțelesul tuturor

Domnul senator Bujorel Pompiliu Dulap este cam îngrijorat. În urmă cu ceva vreme, nu prea multă, se votase legea alegerilor uninominale, iar consilierii de imagine îl bătuseră la cap să mai iasă în teritoriu, însă el îi cam repezise atunci:

– Bă, io-s soldat credincios partidului și unde mă trimite el, acolo io-m' fac treaba ! Numai că ieri fusese la partid și acesta-i spusese cam încruntat:

– Băiii, Dulapule, păi, ție când ți-a mers bine, și hai, că ți-a mers mai mereu pe mâna noastră, nu prea te-ai gândit la partid. Iar acu vrei să fii băgat în colegiu ! Hai, sictir, descurcă-te singur ! Se retrăsese din birou mergând de-a îndăratelea și cu un surâs cleios întins pe față, bâiguind că: *„Scuzați poate am deranjat acu' și nu era momentu', scuzațiii"...* Abia după ce închisese ușa biroului un gând i-a trecut prin cap dându-i frisoane: *„Bă, să vezi, c-am încurcat-o !"*

Apoi se duse în biroul său și căzu cu capul pe masă. Nu i se părea drept ! Adică, cum ? ! Tocmai el, care, de când cu revoluția și-a ars carnetul de partid și, deși era profesor de marxism, a dat o lecție de demnitate tuturor, înscriindu-se curajos în noul partid de stânga, apoi în unul de centru stânga, apoi la centru dreapta și acum în unul de dreapta, că la el nu contează ideologiile ci binele poporului, acum, tocmai el să rămână fără colegiu ! ? Așa ceva este imposibil ! Leul din ci ieși la suprafață și începu să ragă...

Consilierii se adunară în jurul său și concepură imediat un plan de măsuri ! Se va dovedi că el este capabil să obțină voturi în teritoriu, acolo unde este iubit, apreciat și înțeles ! Adică, unde, îl întrebă, destul de uimit, pe consilierul-șef.

– Ăăămmm, ăăă, păi, io cred că la școală, acolo unde aveți colegi... prieteni... dracu' știe... Da ! Propun, pentru început, o vizită la această școală, apoi vom face un sondaj de opinie și vom calcula ce procente aveți pentru... Consilierul știa el ce știa, însă gândul că-l va mulge pe zgârcan de niște parale motiva suficient. Zis și făcut !

În săptămâna următoare niște pițifelderi locali din staff-ul de campanie al senatorului făcură, contra cost desigur, agitație în școala cu pricina că, iată, vine în vizită de lucru domnul senator, că el nu v-a uitat, că o fi el senator, dar a rămas cu sufletul la catedră, că și acum îi pare rău că nu mai predă, că vine cu planuri mari, șiii, mare atenție, cum îl primiți, că de asta depinde dacă veți avea fonduri la iarnă pentru încălzire și curent electric.

Prin urmare, în ziua cu pricina, elevii au fost scoși în curte cu stegulețe, cu balonașe, cu insigne și cu figuri sincer radioase pentru că după ce-l primeau cum se cuvine pe domnul senator, o tuleau de la ore și se duceau la film sau la joacă pe maidanul din spatele școlii, deoarece profesorii nu puteau ține ore fiind ocupați cu această activitate de protocol zero. Spun protocol, deoarece senatorul făcuse rost, prin mijloace specifice, de la sponsori, de ceva apă minerală, niște fursecuri, și chiar de două platouri cu sandviciuri de la patronul unei firme de catering, pe care-l scăpase de la o încurcătură cu niște toxiinfecții alimentare, la o cumetrie. Mai pusese de-un șprit și profa de chimie care era directoare adjunctă și făcea parte din același partid cu senatorul. Bine, nu era chiar o chestiune dezinteresată, se și vedea inspectoare la județ și nu se făcea să nu se simtă. Una peste alta, festivitate în toată regula !

Mașina cu girofarurile în funcțiune și cu sirenele de rigoare la maximum intră în curtea școlii însoțită de forțele locale ale poliției și ale reprezentanților din teritoriu ai partidului, elevii începură să strige tot felul de tâmpenii, însă foarte însuflețiți și veseli, profii îmbrăcați cu costum și cravată aplaudară și... din mașină ieși, măreț și plin de importanță, însuși domnul senator. Dădu mâna cu fiecare din profesori, o pupă pe directoarea adjunctă, și își șterse o lacrimă de emoție când alunecă pe treptele cam rupte ale scării de la intrare. Nimeni nu a observat asta, mai ales că elevii erau deja îmbulziți la ieșirea pe poartă, urlând de fericire.

Cum protocolul prevedea mai întâi o conferință într-una din clase și abia peste o oră întâlnirea amicală, senatorul rupse inima tuturor propunând cu acea sinceritate specifică politicienilor:

– Măi, fraților, oameni buni, nu pentru conferințe am venit eu aici la voi ! Am venit să-mi mai trag sufletul, să mai fiu măcar pentru un ceas alături de cei mai dragi dintre colegii mei, să mai stăm puțin de vorbă, așa ca de la om la om, nu...

Tonul aplauzelor îl dădu tot doamna de chimie, deși după cum o privea directoarea, ai fi crezut că e un canibal înfometat care tocmai a întâlnit un misionar alb și durduliu. Ca să nu mai vorbim ca toți au răsuflat ușurați că nu se răceau nici sarmalele aduse de o mamă a unei loaze ca să-l treacă profu de sport.

În sala de clasă amenajată cu masă pe mijloc scaune și câteva buchete de flori, profesorii se așezară cu speranța că vor mânca în liniște apoi se vor duce acasă bucuroși de economia făcută pe ziua respectivă. N-a fost să fie !

Senatorul rămase în picioare și începu să vorbească despre realizările guvernării din care făcuse parte patru ani, privind crâncen atunci când vreun mesean încerca să întindă mâna către platouri. După o oră se prăbuși pe scaun și începu să se șteargă de transpirație cu un prosop dat de unul dintre bodigarzi.

– Ei, mai are cineva vreo nelămurire ? Spre surprinderea sa, domnul Dinu, de matematică, se ridică respectuos și rosti:

– Domnule senator, eu una, totuși, nu prea înțeleg !

– Hă, hă, hăăă, păi, zi băi, domnule, că de aia suntem noi aici, ca să te lămurim, execută senatorul încă o glumă, de serviciu, care stârni râsete de circumstanță.

– Dacă, așa cum ne-ați spus, timp de patru ani, economia a cunoscut cea mai mare creștere din istorie și dacă, în tot acest timp, salariul meu s-a mărit, cum se face că, dacă în urmă cu patru ani, din salariu îmi puteam cumpăra o sută de pâini, acum, cu toată mărirea, nu mai pot cumpăra decât optzeci de aceeași calitate și greutate ?

Senatorul se ridică, măreț, în picioare și-i spuse:

– Auzi, băi, nea, din cauza unor tâmpiți ca tine nu se dezvoltă țara asta, că ești un bou și te bag în mă-ta !

Mihai Batog-Bujeniță

Text preluat din revista ***„FEREASTRA"***

"La mulți ani !"

2010

Ianuarie

D	L	M	M	J	V	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Februarie

D	L	M	M	J	V	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

Martie

D	L	M	M	J	V	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Aprilie

D	L	M	M	J	V	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Mai

D	L	M	M	J	V	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Junie

D	L	M	M	J	V	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Iulie

D	L	M	M	J	V	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

August

D	L	M	M	J	V	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Septembrie

D	L	M	M	J	V	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Octombrie

D	L	M	M	J	V	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Noiembrie

D	L	M	M	J	V	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Decembrie

D	L	M	M	J	V	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

BUCOVINA LITERARĂ

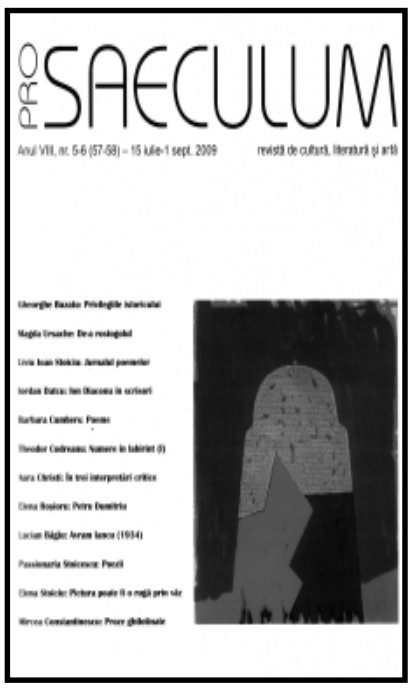
Horia Gârbea, președintele Asociației Scriitorilor din București acordă un interviu revistei „Bucovina Literară" (octombrie-noiembrie 2009) în care, răspunzând la o întrebare a lui L.D. Clement, referitoare la scriitorul român afirmă:

Scriitorii sînt și ei o breaslă, eventual o castă, dar și o categorie profesională care trebuie să supraviețuiască în societate. Ei au obligații față de această societate pe care le achită (nu cred că avem scriitori care să trăiască la limita legii). Iar cei din jur au și ei obligații față de scriitori. Măcar de a-i respecta, așa cum impune politețea față de reprezentanții oricărei alte profesii. Din nefericire circulă la noi, mai ales printre cei care citesc sub două cărți pe an, tot felul de clișee defăimătoare: scriitorii ar fi leneși, bețivi, vînduți puterii (de fapt nimeni nu îi cumpără), incapabili să dezvolte profesiuni pozitive, neintegrați social, ariviști, egoiști etc. De fapt, printre scriitori există și diplomați de carieră, militari și actori, ingineri și medici, magistrați și profesori, finanțiști și patroni de firme proprii, oameni care muncesc din greu și cu seriozitate, își întrețin familiile și sînt cetățeni exemplari. Fiind personalități puternice, scriitorii vor să se afirme individual și de aici o anumită lipsă de solidaritate care face rău breslei. Scriitorii sînt ușor de divizat. Uniunea, cum îi spune și numele, urmărește exact contrariul, adică unirea lor pentru a obține ceea ce merită și societatea le datorează.

CRONICA

În Cronica (nr. noiembrie a.c.) Valeriu Stancu este supărat pe români, fapt pentru care scrie: „Dreptul de a te exprima implică și toleranță, obiectivitate, respect față de adversar și față de opiniile acestuia și, mai ales față de tine însuți. Or, respectul de sine le lipsește cu desăvârșire românilor. Și nu de azi de ieri ! Din nefericire, ei au transformat dreptul de exprimare în bâlci, bălăcăreală, calomnii și minciuni."

PRO SAECULUM

Din bogatul sumar al revistei focșănene am reținut considerațiile lui Ioan Holban despre poetul Ion Beldeanu care a împlinit vârsta de 70 de ani: „ Ion Beldeanu este structural un *elegiac* pentru care poezia înseamnă cântec și *încântare,* având, deci, curajul ca, într-o epocă dominată de ironie și intelectualism, să afirme (și polemic) o modalitate „tradițională" ale cărei resurse nu s-au epuizat încă. Poetul crede, așadar, în valorile„clasice" ale meditației poetice..."

Cronicar

Calendar

Noiembrie - Decembrie 2009

4 nov. - **SIMEDREA, TITUS** (n. în 1886, sat Naipu, com. Ghimpați, jud. Giurgiu - m. în 1971) - teolog, istoric. Opera: *Viața și traiul Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului*, 1937; *Tiparul bucureștean de carte bisericească*, Edit. Științifică și enciclopedică, 1976.

7 nov. - **GEORGESCU, PAUL** (n. în 1923, Țăndărei, jud. Ialomița - m. în 1989) - critic literar, prozator. Opera: *Încercări critice*, ESPLA, 1957, 1958; *Păreri critice*, 1964; *Polivalența necesară*, 1967; *Coborând*, EPL, 1968; *Trei nuvele*, Albatros, 1973; *Înainte de tăcere*, id, 1975; *Doctorul Poenaru*, Eminescu, 1976; *Revelionul*, 1977; *Vara baroc*, 1980...; *Geamlâc*, 1988.

13 nov. - **PEIA, IOAN** (n. în 1952, sat Malu, jud. Giurgiu) - scriitor. Publică între anii 1990-1992 în ziarul "Cuvântul Liber" articole și poezii. În anul 2003 tipărește prin mijloace proprii și în tiraj confidențial volumul de versuri *"Cântece de dragoste și pierzanie"*.

18 nov. - **PETRE, ALEXANDRU** (n. în 1906, com. Dumitrana, jud. Giurgiu) - publicist. Opera: *Bucurii pentru copii*, 1934; *Zâmbete pentru copii*, 1935; *Buchete cu zâmbete*, 1936...

24 nov. - **CREVEDIA, NICOLAE** (n. în 1902, comuna Crevedia, județul Giurgiu - m. în 1978). Opera: *Epigrame,*1930; *Bulgări și stele; Poezii,* C.R., 1939; *Dă-mi înapoi grădinile,* C.R., 1939; *Versuri,* E.P.L., 1968.

27. nov. - **MIU, FLOREA** (n. în 1951, comuna Vedea, județul Teleorman) - poet. Opera: *Jocuri în piatră,* C.R., 1972; *Rostire în gând,* C.R., 1974; *Semne; Scrisul românesc,* 1983; *Lanul de grâu,* C.R., 1987; *Memorie,* Ed. Eminescu, 1989; *Pasărea de sidef,* Dacia, 1990.

2 dec. - **DONE, STAN** (n. în 1937, Giurgiu) – grafician, ilustrator de cărți.

4 dec. - **CARTOJAN, NICOLAE** (n. în 1883, sat Uzunu, comuna Călugăreni, județul Giurgiu – m. în 22 dec. 1944) – scriitor, istoric literar. Opera: *Cărțile populare în literatura română,* 1929-1938; *Istoria literaturii române vechi; 3 volume 1940-1945; Alăuta românească,* 1927; *Poema cretană,* 1935; *Legendele Troadei,* 1925; *Fiore du Virtu,* 1928; ș.a.

13 dec. - **PERLEA, ION** (n. în 1900, comuna Ograda, județul Ialomița – m. în 1970) – compozitor, dirijor profesor. Opera: A compus muzică simfonică, de cameră și vocală.

17 dec. - **BASSARABESCU, I. A.** (n. 1870, Giurgiu – m. în 1952) – scriitor. Opera: *Nuvele,* Ed. Socec, 1903; *Nenea,* Ed. Alcaly, 1916; *Un dor împlinit,* 1919; *Moș Stan,* 1923; *Vulturii,* 1925; *Un om în toată firea,* 1927; *Opere complete; Casa Școalelor,* 1930 și 1940; *Lume de ieri,* 1938; *Proza lui I. A. Bassarabescu,* ed. Cugetarea, 1942 (ediții antume).

18 dec. - **MILESCU, VICTORIA** (n. în 1952, municipiul Brăila) - poetă, jurnalistă. Opera: *Welcome December/Bun-venit, Decembrie* (ed. română-engleză), Edit. Fiat Lux, 1994; *Șlefuitorul de lacrimi*, Edit. Eminescu, 1995; *Izbânda furată*, Edit. Albatros, 1995; *Inimă de iepure*, Casa Editorială Odeon, 1998; *Arleziana*, Edit. Eminescu, 2000; *Zâmbet de tigru*, Casa Editorială Odeon, 2001; *Ecoul clipei*, Casa Editorială Odeon, 2003; *Conspirații celeste*, Edit. DominoR, 2008 ș.a.

22 dec. - **NICHIFOR, CRAINIC** (n. în 1889, comuna Bulbucata, județul Giurgiu, - m. în 1972) – scriitor. Opera: *Șesuri natale,* 1916; *Zâmbete și lacrimi,* 1916; *Icoanele vremii,* 1919; *Darurile pământului,* 1920; *Cântecele patriei,* 1925*; Țara de peste veac,* 1931; *Ortodoxie și etnocrație*, f.a., Cugetarea; *Lupta pentru spiritul meu,* 1936; *Nostalgia paradisului,* Cugetarea, 1940; *Poezii alese; Roza vânturilor,* 1990; *Șoimi peste prăpastie,* id., 1990; *Zile albe, zile negre,* Gândirea, 1991, ș.a..

27 dec. - **VIANU, TUDOR** (n. în 1897, Giurgiu – m. în 1964) – critic, eseist, filosof al culturii. Opera: *Dualismul artei,* 1925; *Idealul clasic al omului,* Vremea, 1934; *Istoria doctrinelor de estetică,* 1925; *Masca timpului,* 1926; *Studii de filosofie și estetică,* 1939; *Estetica,* 1939; *Curs de estetică generală,* 1932; *Filozofia culturii,* 1944; *Arta prozatorilor români,* 1941; *Figuri și forme literare,* 1946; *Literatura universală și literatura națională,* 1955*; Probleme de stil și artă literară; Problemele metaforei, 1957; Ideile lui Stendhal,* 1959; *Jurnal 1961; Schiller,* 1961; *Goethe,* 1962; *Dicționare de maxime comentate,* 1962; *Studii de literatură universală și comparată,* 1963 ș.a.

29 dec. - **IONESCU, CRĂCIUN** (n. în 1927, Giurgiu) – ziarist, eseist. Opera: *Corespondent în Orientul Mijlociu,* Ed. Politică, 1981; *Furtună deasupra Orientului,* id., 1985; *Zile fierbinți în Orient,* id., 1988; *Secretele operațiunii; Furtuna deșertului,* Ed. Militară, 1991.

Camelia Filip

Editura* - RAWEX COMS*, București, tipărește în condiții grafice deosebite și la prețuri convenabile lucrări de literatură beletristică și științifică ale autorilor din sud , dar și din alte părți de țară.

Indiferent de tiraj, pentru debutanți se oferă o reducere de 10%; pentru autorii publicați reducerea este de 5%.

Editor: Raluca Tudor
Telefon editură: 0720 773209

Consilier editorial: Constantin Carbarău
Telefon revista "SUD": 0723 942508

Secvențe de la manifestările cultural-artistice „Dimitrie Bolintineanu”, Bolintin Vale, 24 octombrie 2009

Nicolae Sugurel, primarul orașului Bolintin Vale, salutând manifestările culturale „Dimitrie Bolintineanu”

Doi dintre membrii juriului: Liviu Ioan Stoiciu și Florentin Popescu

Horia Gîrbea anunțând numele câștigătorilor concursului

Criticul literar C. Stănescu, un membru discret al juriului

Laureați ai Concursului „Dimitrie Bolintineanu” – 2009

Premiul „Dimitrie Bolintineanu”
Sorin Marian Dina Iagăru
elev, cl. a X-a, Pitești

Premiul I - poezie
Ana Maria Dinu
studentă, București

Premiul I - proză
Lorena Păvălan Stuparu
cerecetător, București

Premiul II - poezie
Marina Popescu
funcționară, București

apler

Redactor șef (fondator): Constantin Carbarău
(tel.: 0246.270.633; 0723.942508, revistasud@yahoo.com)
Colectiv de redacție: Emil Păunescu, Florentin Popescu (redactori șefi adjuncți), Victoria Milescu, Radu Voinescu, Constantin Bărbuță, Liviu Capșa, Dan Carbarău (secretar general de redacție), Florică Dan, Dumitru Dumitrică

Redacția și administrația:
Oficiul Poștal Bolintin Vale
CP 3, județul Giurgiu

ISSN 1224-7367
PREȚ 1 RON

Concepție grafică:
Raluca Tudor

RAWEXCOMS
Editura RAWEX COMS SRL
ralucatudor2000@yahoo.com;
0720 773209

Tipar: ALMA

Revista Sud publică opiniile colaboratorilor săi oricât de diverse ar fi acestea. Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui text aparține, în exclusivitate, autorului.